

GENEALOGIA

IESV CHRISTI RE-
DEMPTORIS NOSTRI

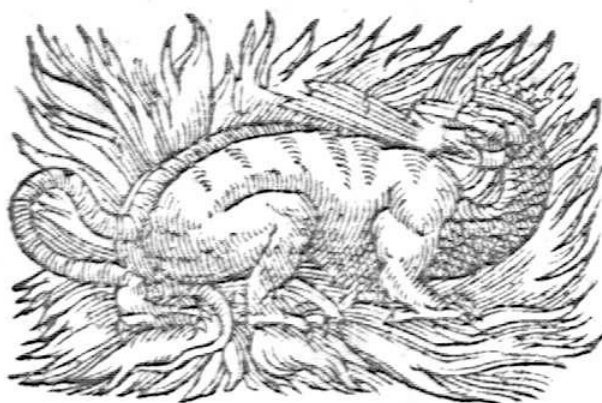
SECUNDVM MATTHEVM,
accuratissimè explicata.

*Cui adiectæ sunt morales quædam Synopses siue
contuitus, in vsum concionatorum.*

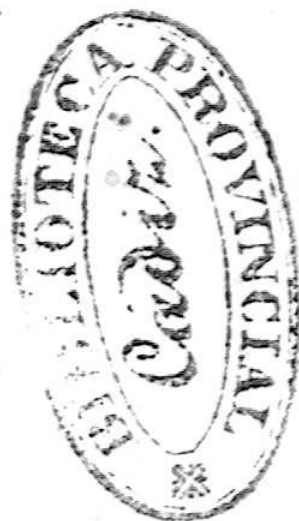
Accessit etiam commentariolus, in caput secun-
dum de aduentu Magorum eiusdè D. Matthæi,
cum eisdem synopsibus siue conside-
rationibus moralibus.

*Autore fratre Stephano de Salazar, monacho
Cartusiano, sacræ Theolo. Doctore.*

DVRARE, MORI,

ET NON PERIRE.

LVGDVNI,
APVD CAROLVM PESNOT.

M. D. LXXXIIII.

Cum privilegio.

30 111
7-144

Regis Catholici priuilegium.

EL REY.

PO R quanto por partē de vos Don Esteuan de Salazar monge de la Orden de la Cartuxa, Prior de la casa y conuento que de la dicha Orden ay iunto a Xerez de la Frontera, Doct̃or en sancta Theologia: nos fue hecha relacion diziendo: Que vos auia des compuesto vn libro, intitulado. *Genealogia Iesu Christi*; secundum Matheum. En el qual auia des puesto mucho trabajo y cuidado, y no contenia cosa contra nuestra sancta fe Catholica, y seria muy en prouecho de nuestros Reynos imprimille, por ser obra muy prouechosa y necessaria. Y nos supplicauades, vos mandasemos dar licencia, para que vos, y no otra persona alguna, pudießedes imprimir el dicho libro, y priuilegio por veinte annos, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los de nuestro consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmatica por nos ahora nueuamente sobre ella hecha dispone. Fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Por la qual vos damos licencia y facultad, para que vos, o la persona

que para ello vuestro poder tuuiere, y no otra persona alguna, podais hazer imprimir el dicho libro que de suso se haze mencion, en estos nuestros Reinos de Castilla, por espacio de diez annos cumplidos, primeros siguientes. Que corren y sequantan, desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelante. So pena que la persona o personas, que sin tener para ello vuestro poder, le imprimiere, o vendiere, o hiziere imprimir, o vender: pierda toda la impressiõ que hiziere y vendiere, con los moldes y aparejos della. Y mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis, por cada vez que lo contrario hiziere. La qual dicha pena. Sea la tertia parte para el juez que lo sentenciar, y la otra tertia parte para la nuestra Camara: y la otra tertia parte, para el que lo denunciare. Y mandamos a los de nuestro Consejo, Presidentes, Oydores de las nuestras Audiencias, Alcades, Alguaziles, de la nuestra casa y Corte, y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Asistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios: e otros juezes y justicias qualesquier, de todas las Ciudades, Villas, y Lugares de los nuestros Reynos y Señorios, así a los que ahora son, como a los que seran de aqui adelante: os guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced que así vos hazemos. Y contra el tenor y forma della, ni de lo en ella contenido, no vayan ni passen: ni consientan ir ni passar en manera alguna, so pena de la

la nuestra mercedy, de diez mil maravedis pa
rala nuestra Camara. Dada en Madrida 22.
dias del mes de Enero 1584.

Y O E L R E Y.

Por mandado de su Mag.

Antonio de Erasso.

Vallejo.

* 3

Libelli huius approbatio.

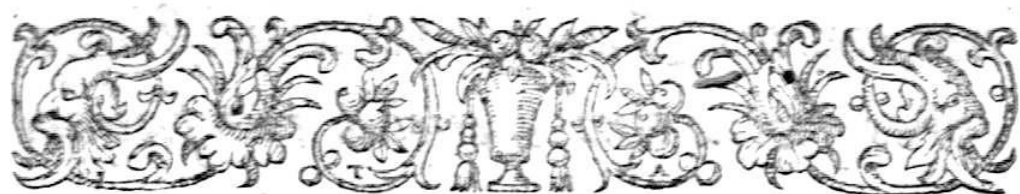
EX decreto supremi Senatus Regij, expendimus hanc Christi genealogiam, & visus est nobis liber pius atque Catholicus, & varia eruditione refertus. Madriti in collegio nostro Societatis Iesu die 12. Octobris 1583.

Castro.

*Licentia Reuerendissimi Patris,
litteris ad autorem datis
inserta.*

ET vt commodius sacrarum literarum studiis incumbas, concedimus tibi facultatem, vt quæ à te sunt hætenùs elaborata volumina, aut quæ in posterum Christi fauore & gratia à te pariter elucubrabitur: vbi oportunum fuerit, publicentur. Cartusie 16. Septembris 1578.

Bernardus. Prior Cartusie.

ILLVSTRISSIMO

AC REVERENDISSIMO

PRINCIPI D. D. GASPARI

à Quiroga, sanctæ Romanæ eccle-
siæ Presbytero Cardinali, Archiepis-
copo Toletano, Hispaniarum Prima-
ti, Supremo rerum fidei censori & In-
quisitori, Archicancelario Castiliæ,
& Regi Catholico ab intimis Status
consiliis &c. Viro Optimo & erudi-
tissimo: Fr. Stephanus de Salazar mo-
nachus Cartusianus, Parem tantis ti-
tulis pietatem, & vitam æternam.

SATIS compertum
habeo (Princeps opti-
me & pientissime) no-
minis tui claritati,
meis scriptis nihil lucis posse con-
ferri: verum contra egregia mihi
laudi, & summa gloriæ apud bo-

Epist.dedicatoria.

nos omnes & a quos rerum aestima-
tores futurum, quod tuo favore
fretus, non dubitem lucubrationes
nostras nomini tuo clarissimo con-
secrare. Feci id quidem non ita
pridem cum favore. Nam cum
cathechismum viginti discursi-
bus comprehensum, materna lin-
gua sub Amplitudinis tuae illu-
strissimæ patrocínio in lucem de-
dissem: nominis tui reuerentia tan-
to illum favore & alacritate ex-
cepit Hispania, ut vix cudendo
& recudendo, exemplaria quaren-
tibus sufficiant. Nunc verò in
Galliam ad comitia generalia
profectus, cum almam & sacram
Cartusiam peruenissem totius re-
ligionis nostræ Principem atque
parentē: literis illustrissima D.T.

mibi

mihi ibi redditis, intellexi plane quantum Cartusia tibi debeat, & quam ex animo & effuse illi faueas. Quapropter temperare non potui, quin pro eximijs tuis erga ordinem nostrum meritis & beneficijs, communi nomine illustrissimæ D.T. gratias agerem immortales: adito in reditu nostro in Hispaniam Lugduni, & nomini tuo amplissimo dicato hoc libello, quem sub protectionem nostram in Galliam, è Madrito Barchinonem, approbatum profectò, & Catholici Regis privilegio munitum amici miserant. Quem non voluminis magnitudine, sed argumenti gravitate & offerentis affectu C. T. probatum iri confidimus. Nec ingratum tibi

Epist. dedicatoria.

futurum arbitror, si paucis vitā
⁊ institutum incolarum Cartu-
sia exposuero, ut dignos eos procul
dubio illustrissima D. T. favore
omnes intelligant. Habitant pe-
nitissimam alpium Sabaudicarū
solitudinem, usque adeo gelu rigē-
tem ⁊ perpetuis niuibus obductā
ut decantata illa nimium, ⁊ an-
tiqua Sanctorum Ascetarum
Scytis præ hac eremo: pro tempe-
ratissima ⁊ amœna regione ha-
beri possit. Vestis etiam intima
illis ex sacco, dira subtus ad car-
men cilicia, victus tenuis, panis
cibarius ex siligine. Somnus mo-
dicus, vigilia immensa, ⁊ quæ so-
lennioribus diebus ad horas qua-
tuor cātando protrahantur. Quid
agam de continentia, in tanta vi-

Epist. d. edicatoria.

ta parsimonia & sobrietate? Obedientia illis prompta, paupertas verè voluntaria. Nam cum multa domus opulenta, & copiosa alma matris Cartusia extremam fermè inopiam, & rei familiaris angustiam, suis voluerint opibus subleuare: maluit ipsa tamen studiosè antiquam paupertatem retinere, & tenuem atque exiguum censum iure hereditario sibi à suis maioribus per manus traditum, religiosè conseruare. Oratio illis frequens & assidua, altissimum in claustro silentium, mira in vultibus illorum alacritas & pulchritudo, incredibilis abiectio & humilitas: etsi multi sint summo loco nati, & plerique non vulgari ingenio & eruditione pradi. Ar-

dentis

Epist.dedicatoria.

dentissima illis erga Deum & proximos charitas. Nam quò Deo intimius per amorem uniuntur, eò magis inter sese inuicem dilectionis vinculo copulantur. Ut eleganter à D.Dorotheo Archimandrita in Parenesi scriptum est. Chorum hunc ducit admirabilis quidam & diuinus senex nomine Bernardus, cognomine Carrassus, patria Tarbēsis, etate octogenarius, ardore pietatis sic incēsus: ut cum tot domestica administrationis, & totius Reipublicæ Cartusianæ negotijs obruatur, non die non nocte ab actibus conuentualibus absit, perinde ac modo in anno probationis & ordinis tyrocinio versaretur. Non victu, nō vestitu, sed indefesso labore

Epist. dedicatoria.

bore, animi tranquillitate, modestia, iustitia, equitate: ceterisque Principe dignis virtutibus omnibus prælucens. Quid dicam de fidei zelo integritate atque constantia? Cartusiā ab hæreticis incensam & penè in cineres redactam, restauravit, extruxit, refecit, auxit, coluit: ne propugnaculum illud Ecclesiæ & munitissimā in ipso hæreticorum collimitio arcem, videretur vera religionis hostibus prodere. Succenturiantur huic viro clarissimo viri duo alij excellentes & egregij, qui ad rectæ rationis libellam omnia componi curant, Deum tantummodo præ oculis habentes: quorum nominibus ob insignē eorum pudorem & humilitatem parcimus. His præ-

sidijs

*sidijs adeò religio, pietas, rerum
 visibilibus & temporalium negle-
 ctus, propriae voluntatis abnegatio
 & resignatio, animi à rerum om-
 nium transeuntium & interitu-
 rarum umbris abdicatio, & reli-
 quae virtutes in maiori Cartusia
 floruerunt: ut quicumque eam vi-
 derint, iure testentur, nullum esse
 in Ecclesia Catholica monasteriũ,
 in quo hac aetate magis vigeant
 disciplina & observantia regula-
 ris. Quo fit, ut cum ex lapsu &
 ruina monasteriorum quae suis or-
 dinibus erant capita, Ordines mo-
 nachales labefactati sint atque
 corrupti: sola Cartusia steterit pri-
 mis Patrum suorum institutis &
 passibus insistens. Ut membra
 quaedam collapsa forsan & debi-*

litata reperiri queant, ceterum
 caput minimè languidum, & cor
 minimè mœrens, sed validum, fi-
 ducia & alacritate plenū. Qua-
 propter nullū futurum spero, tam
 iniquum rerum, aestimatorem, &
 Iudicē, qui Cartusia his moribus
 viuēti, Ordinis Principatum in-
 uideat: & non potius fateatur in-
 genuè, sicut loco & dignitate, sic
 merito & pietate, uniuersas alias
 eiusdem instituti domos superare
 & antecellere. Talis est Cartusia
 (Princeps illustrissime) quā C. T.
 Optamus esse commendatissi-
 mam. Tuum erit, uti cœpisti, eam
 pro singulari tua humanitate &
 equitate in posterum quoque
 tueri & ornare: nostrum vero as-
 siduis & ardentissimis precibus

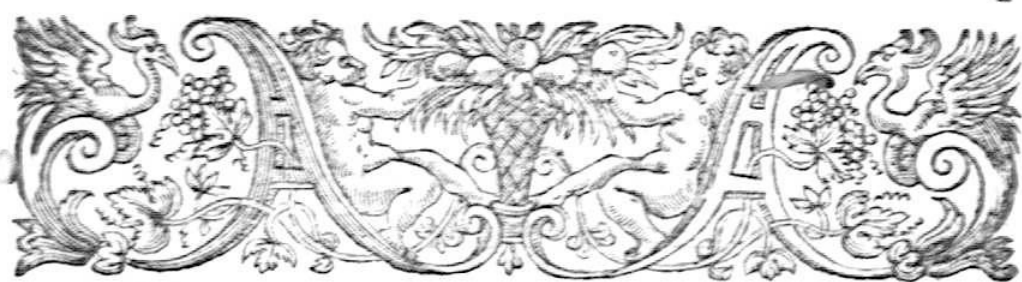
Deum

Epist.dedicatoria.

*Deum Opti. Maxi. rogare, ut il-
lustrissimam. D. T. Ecclesie sue
sancta diu seruet fœlicem & inco-
lumem. Lugduni ex sacro di-
ui Francisci cœnobio,*

20. Maij.

1584.

GENEALOGIA

CHRISTI IESV

SERVATORIS NOSTRI,
secundùm Matthæum,

LIBER PRIMVS.

Euangelium.

EVANGELIVM, Græca Suidas in
vox est: quæ (vt clarissimi verbo E-
eius linguæ Professores uangelii.
testantur) bonũ, faustum Et Bu-
& optatum nuntium si- deus in
gnificat: quale reportata in signi aliqua annota-
ab hostibus victoria, Imperatores suis tione, pã
Rebus publicis renuntiare sunt soliti. dectarũ:
in titulũ
de officio
præfecti
prætorio.

Significat præterea supplicationes,
& sacrificia: quæ pro rebus prosperè ge-
stis, & iucundo ac fœlici nuntio susce-
pto, numini decernuntur. Explicat præ-
terea mercedem, strenas, & præmia: quæ

fausta, ac fœlicia nūtiantibus reddi solent: & Hispanicè, *Albricias* appellamus. Quæ Græcæ vocis significatione, vñ sunt Cicero ad Atticum: & Vlpianus in l. falsus. §. qui alienum. ff. de furtis. Sunt qui tradant, Scriptores Ecclesiasticos ea voce, Hebraicum בְּשׂוֹרָה *Bbessorah*. à radice בָּשַׂר *bassar*. id est nuntiavit, euangelizavit, &c. exprimere voluisse. *Bbessorah* enim, publicam rei peroptatæ, & vehementer, ac diu expectatæ, renuntiationem significat: cui renuntiationi, & nuntio, egregia merces proposita, & opulentissimum præmium paratum sit. Nam 2. Reg. 4. quo loci nos legimus, Cui oportebat me mercedem dare pro nuntio: Hæbraica habent, *Aser lethithi lobbessorah*, Vbi vnica vox Hebræa *Bbessorah*, complectitur totum illud: mercedem pro nuntio. Et eodem libro c. 18. ubi nos legimus, Nō eris boni nūtij baiulus: Hebraica habent, *Vlechah enbbessorah moxeth* Quo loci, *Bbessorah* nūtiū vtile, & quod habeat paratum emolumentum, significat. Obseruandū prætereà, verbū illud, *Basar*, quod nuntiare fausta, atque fœlicia significat: & quod septuaginta interpretes, linguæ sanctæ peritis-

peritissimi, nunquam nō in *εὐαγγελίζειν* trāsferunt: à quo vox *Bbesorah*, ducta est: duci à nomine *בשר* *Bbasar*: quo carnem, carneum homines, & propinquos Hebræi significāt: & à quo trahitur etiam vox. *בשר* *Bbessur*, id est incarnatio: Vt eo ipso vocabulo, quo illi, veluti in typo, Euangelium adumbrabant, ad diuinæ incarnationis sacramentum alluderent: & archanissimè explicarent, non aliud fœlix, faustumque nuntium habiturum vnquā genus humanum, quàm id, quo Verbum caro factum, & Deum naturam humanam propter nostrā salutem, & propter nos homines suscepisse, nuntiaretur: quos sibi iam in peculium, & in cognationem asciscere destinabat. Hæc fuit optatissima quondam, piorum hominum expectatio: quā iam à Deo optimo maximo re ipsa exhibitā, atque completam, renuntiat Euangelium.

Quadrant etiam mirificè res, Græca Euangelij voce significatæ, Christianæ professioni, & Philosophiæ. Christi siquidem Euangelium, publico præconio mortalibus proponit, atque renuntiat insignem illam victoriam, & splen-

didissimum triumphum, quem Christus Iesus Redemptor noster, humanitate assumpta, de truculētissimis humani generis hostibus, peccato, morte, & Sathana egerit, atque retulerit: & memorabile illud expiationis Sacrificium. tot victimis, & ceremoniis, antiquitus adumbratum, quod victor Christus æterno Patri in Cruce obtulit: constituens posteris iuge sui corporis, & sanguinis holocaustum: quod illi, in gratiarū actione pro victoria adepta, & in victoris memoriam, & propriā salutem eidem Patri perpetuò offerrent. Interest verò quamplurimum inter sublimem hanc, & diuinam prorsus nūtiationem, & cæteras. Nam Duces, Imperatores, & Reges, deuictis, triumphatīisque hostibus, victoriæ nuntium viris, ac urbibus suarum ditionum, & Rerum publicarum Principibus mittunt: illæque, supplicationes, vota, ac sacrificia, pro victoria adepta decernunt, atque suscipiunt: & Euangelia, hoc est, strenas, & amplissima præmia, optatum nuntium ferentibus reddūt. At Christus Iesus Seruator noster, verus Christianæ militiæ Princeps, & Imperator, cū singulari certamine,

mine, & suo Marte infestissimos humani generis hostes excidisset, sequissimam illorum tyrannidem suo benedicto sanguine funditus euertēs : ipse qui Imperator, & Dux noster est : & clarissimam victoriam de mundo, peccato, & Satana, suis viribus & auspiciis reportauit : eam primus omnium pauperibus nuntiat, à quibus nullam mercedē, aut strenas pro faustissimo, & optatissimo nuntio recipiat : verum contrā, immensas illis opes, pro suscepto victoriæ suæ nuntio, magnificentissimè cōferat : scilicet, Spiritus sancti primitias, Apostolici muneris dignitatem, atque functionem, omnium linguarum peritiam, Euāgelicæ prædicationis gloriā, atque successum, & mortem martyrij laurea fœlicem. Et quod multò est mirabilius : Seipsum obtulit in sacrificium gratiarum actionis, & in holocaustum. Huc profectò pertinebant verba illa Isaie, quæ ab ipso Domino, in doctorum corona lecta sunt.

Spiritus Domini super me, eò quòd vnixerit me : euangelizare pauperibus misit me. Et illud alterum. Ite, & remuniate Ioanni quæ audistis, & vidistis. Cæci vident, claudi ambulāt, leprosi mundantur, mortui resurgunt :

& (quod ultimo loco, perinde ac omnium facinorum suorum maximum, collocavit) pauperes euangelizantur: hoc est, recipiunt foelicem, ac faustam Euangelij nantiationem: quam æternus Pater, non Iudaicæ gentis Magistraribus, atque Proceribus, nec mundi Principibus, sed pauperibus voluit renuntiari: id est, his qui suæ imbecillitatis sibi sunt confcij, & diuinis præfidiis nituntur, & fiunt. Hos enim in his locis, diuinæ literæ pauperes appellant.

3 Nos ergo Euangelij nomine, non solum aut res à Christo in carne gestas intelligimus, aut cœlestes tantum promissiones de peccatorum remissione, de reditu in gratiam cum Deo Patre, & gloria adepta per Christum: verum leges etiam ab eo latas, consilia quoque, ac Sacramenta: quorum vsus homini Christiano, cum fide, spe, & charitate, & cæteris virtutibus, necessarius est ad salutem consequendam. Quapropter eleganter à Paulo Roma. i. vocatum est, virtus Dei, in salutem omni credenti.

4 Eleganter verò Paulus cum compertum haberet, suspectam esse viris prudentibus doctrinæ nouitatem, suspectas pariter,

pariter, & vanas reputari rerum nouarum nuntiationes: Roma. i. cū præmisisset splendidissima illa verba, quæ amplissimam sui Apostolatus dignitatem vehementer commendabant.

(*Paulus seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus segregatus in Euangelium Dei*) intellexeretque nonnihil nouitatis præferre Euangelij nomen: per elegantissimam subiectionem, & Antipophoram, tacitæ huic obiectioni occurrit, dicens. *Quod antè promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis, de filio suo: qui factus est ei ex semine Dauid, secundum carnem &c.*) Hoc est.

Nemo existimet, novos merumores ferere: nam & eum, Semini uerbium Epicurei Athenis vocauerunt, & nouorum Dæmoniorum præconem) aut nouam aliquam doctrinam afferre, quam haud à grauib. auctoribus hauserim, & dignis, quibus fides habeatur. Renuntio quippè mundo, Christi Euangelium: quo aduentus Dei in carnem, redemptio generis humani per eius dirissimam mortem, & sanguinem, ex antiqua mortis, & peccati seruitute, & multa alia fœlicia, & salutaria mortalibus continentur: re quidem nuper exhibita, noua, atque

recentia; promissione verò, vetustissima. Nam iam olim hæc à Deo optimo maximo sunt pollicita, atque promissa, & suorum Prophetarum Oraculis ac vaticiniis explicata, atque prædicta. Quod antè (inquit) promiserat per Prophetas suos, in scripturis sanctis, &c. Eandemque fidem renuntio, quæ olim fuit in sanctis Patribus. Iustitia enim Dei in Evangelio, reuelatur ex fide in fidem: hoc est, (interprete Augustino in lib. de spiritu & litera) ex fide præcedentium Patrum, in fidem subsequendum filiorum. Evangelium namque (vt Irenæus auctor est) iungit vltima primis: eadèmq; tradit fidem, quæ olim fuerat ante Circuncisionem in Abraham, & post Circuncisionem, & Legem, in sanctis Patribus.

*Irenæus
libro. 4.
c. 42.*

5 Vocatur verò Evangelium, Lex noua, & mandatum nouum, per Methonimiam: causa, effectus nomen induente: scilicet, quia facit credentem, & obsequentem, nouum hominem, & nouam creaturam. Sicut mors, pallida ab effectu dici solet, quòd reddat homines pallidos. Quò fit, vt aptissimè à

7. Ioan. 2.

Ioanne Evangelium, (quo potissimum Chari-

Charitatis præceptum commendatum est) mandatum vetus, & nouum appellatum fit.

Liber generationis, &c.

Libri nomine frequentius diuinæ literæ significant id quod nos vulgò librum, codicemque appellamus. Expli- cant præterea eo nomine Iob. 31. causæ litigiosæ prosecutionem, publicis literis comprehensam. *Et librum* (inquit) *scribat, ipse qui iudicat.* Quarto lib. Reg. 5. Epistolæ. Naum. 1. vaticinationem, siue Prophetiam. Exod. 32. Psalm. 39. & 68. & 138. Daniel. 2. Philip. 4. Apocaly. 3. & 10. & 21. diuinam prædestinationem, atque notitiam: qua firmiter Deus tenet, se quosdam præelegisse, & destinasse, in vitam æternam. Quam præcognitionē, & notitiam, nunc absolutè librum: nunc cum adiectione, librum vitæ appellant. Vsurpant pariter eam vocem, pro publico instrumento emptionis, venditionis, & possessionis. Hier. 32. Et pro enumeratione, serie, & cathalogo. Gen. 15. Quò fit, vt plerique hunc locum sic interpretentur. Liber generationis Iesu Christi

Liber Hebraicè dicitur ספר *sepher* à radice ספר *saphar*. 1. enarrare numerare &c. vnde *sepher*. 1. liber, significat omnem scripturam & enarrationem. Hispanice *Proceso*.

Christi, id est, enumeratio, series, siue cathalogus eorum, à quibus Christus, secundum carnem originē duxit. Quāquam probabilius sit multò, librum hoc loco pro codice, & libro (vt vulgò solet) vsurpari. Nam generationis nomen (vt confestim dicemus) pro Historia, & rebus gestis, archanis in literis accipi solet: vt sensus sit. Hic est liber rerum gestarum, siue Historia, Iesu Christi, filij David, filij Abraham. &c.

2. Obseruandum est prætereà hoc loco, homines, ad consequendam fœlicitatem conditos, duobus maximè titulis niti. Alter ad diuinam prædestinationem, & voluntatem pertinet: cuius non datur causa: quæ est liber vitæ. Quò pertinent verba illa Pauli. secundo ad Timotheum. 2. *Firmum fundamentum Dei stat: habemus signaculum hoc. Nouit Dominus qui sunt eius.* Alter ad diuinam, & inenarrabilem Christi charitatem: qui propter nos homines, & propter nostrā salutem, descendit de cælis: & homo factus est. Quò pertinent verba illa Pauli Ephesio. 2. *Eramus natura filij iræ, sicut & ceteri.* Deus autem (qui diues est in misericordia) propter nimiam charitatem

tem suam, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo (cuius gratia estis saluati) & cō-resuscitauit, & confedere fecit in cœlestibus, in Christo Iesu &c. His ergo duobus titulis ius regni cœlestis, & hæreditatis æternæ obtinemus. Si verò importunè exigas publica instrumenta patrimonij huius excelsi, sempiternæque hæreditatis, atque primogenituræ: duo exhibemus fidelissima, & authētica. Fundationis alterum, quod est liber vitæ. Nouit enim Dominus, qui sunt eius. Et, quos præsciuit, hos & prædestinauit, cōformes fieri imaginis filij sui &c. Possessionis alterum: quod est, Liber generationis Iesu Christi, filij David, filij Abraham &c. Nam eam ob causam, Verbum caro factum est; vt filij Dei nominemur, & simus. Non ergo abs re diuinæ literæ æternam prædestinationem, & publica emptionis, & venditionis instrumenta; libri nomine appellari voluerunt.

3. 3. Docet insuper hic locus, quantum distet liber hic, quo mortales in libertatem asseruntur, ab eo, de quo Gen. 5. scriptū est, *Liber generationis Adam &c.*

Primus

Primus siquidem homo, de terra, terrenus: secundus homo, de cælo cælestis. Qualis terrenus, tales & terreni. Quales cælestis, tales & cælestes.

Generationis Jesu Christi

Generationis nomen diuinis in literis, aliquando pro seculo, ætate, & hominis duratione vsurpatur: quæ omnia Hebræi voce, *Dor*, דור cōplectuntur, à radice, *Dur*, דר id est habitare, peregrinari &c. Gene. 15. Deut. 32. Psalm. 13. Ecclesiast. 1. Isai. 38. & 53. Aliquando pro eo, quod est generare, aut esse genitum, aut natum: ut generatio, nihil sit aliud, quàm natiuitas, origo, & productio actiua, aut passiva. Quod Hebræi vocula תולדה *Tholdath*, exprimunt: cuius fœmineum *Tholdoth*, תולדות id est, generationes, sacris literis est frequentius, à radice ילד *Ialad*, hoc est, parturire, generare, nasci, in lucem producere, & parere. Vnde, ad significandum genus, & genealogiam, transfertur, Gen. 5. & 25. & hoc loco (ut quidam sentiunt) & nos paulò superiùs diximus. Nonnunquam verò rerum gestarum historiam explicat

cat (quòd rerum euentus tempus pariat) quemadmodum Prouerb. 27. scriptum est. *Ne glorieris in crastinum, ignorans, quid superuentura pariat dies.* Sic accipitur planè Gen. 6. & 36. Quibus in locis non diui Noë, aut Iacobi posteritas solum: verùm etiam ea, quæ ipso- rum ætate, & temporibus acciderunt, à Legislatore describuntur. Quamobrem rectè hunc locum de historia, & libro rerum gestarum Iesu Christi, Domini nostri, interpretari diximus. Sunt inter nostrates Hispanos, docti, & elegantes auctores, qui ex hac Hebraïca voce, *Tholdoth*, Toleti, vrbis Regiæ, & insignissimæ, nomen ductum putent: quam Hispani, expresso puncto, *Seba*, & tacito finali *Thau*, Toledo dicimus.

¶ Porro vox *Hebræa*, *Tholdoth*, qua generationes significari, diximus: his sex elementis, seu notulis מלדות integrè, perfectèque scribitur: quas habet Gen. 2. Quò loci, mûdo à Deo condito, & homine adhuc integro, & innoxio: scriptum est, *Istæ sunt generationes cæli & terræ, quando creatæ sunt.* At post miserum prothoplastorum lapsum, atque ruinam, ex illis sex literis, vna subtrahitur

tur: quæ & secundo, & quinto loco collocatur, quocunque diuinarum literarum loco vox Hebraïca, *tholdorh*, scripta est. Subtrahitur autẽ, *vau*, quæ vim habet coniunctionis copulatiuæ. Nec illi deinceps restituitur, nisi Ruth. 4. quò loci, Dauidis genealogia, non iam ex Abrahami solùm posteritate: verùm ex gentibus quoque ducta contexitur: vt huius literæ subtractione (quarum iudiciis ingentia nonnunquam, & reconditissima Sacramenta archanæ literæ subindicant) apertè Almus spiritus explicet, mundum quidem à Deo perfectum, & suis numeris absolutum, esse procreatum, & conditum: Adami verò perfidia, & defectuione contaminatum, atque corruptum: per Christum, Dauidis filium, esse reparandum, & pristinae suæ dignitati restituendum: cuius illustrissimæ ac generosæ prosapiæ, & stirpis seriem, atque cathalogum, hic diuus Matthæus à Davide orditur, inquiens. *Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham.*
&c.

6 Obseruandum tamen, has duas voces, *Dor*, quæ seculum, ætatem, & hominis

minis durationem significari diximus:
& *tholdoth*, quæ natiuitatem, produ-
ctionem, & originem explicat: aliquan-
do confundi. Quamobrem variè expli-
catur locus ille Isaïæ. 53. *Generationem*
eius, quis enarrabit? Quem hîc diuo
Mattheo Hieronimus opponit: perinde
ac ipse narrare incipiat, quod per reti-
centiam diuinus Vates significauerit,
prorsus esse ineffabile. Nam pro (gene-
ratione eius, Hebraïca habent, *Doro.*)
Vox autē *Dor*, pro ea generatione, quæ
seculum, ætas, & tempus, & hominis du-
ratio est, archanis in literis vsurpatur.
Nec compertum habeo, quòd alicubi
pro ea generatione, quæ est natiuitas,
aut origo, siue productio, vsurpetur: ni-
si hîc forsan apud Isaïam, sic vsurpata
sit. Quò sit, vt Vatablus, atque alij ele-
gātissimi sanè auctores (verùm Iudaïca-
rum commentationum nimium te-
naces) locum illum sic interpretentur.
Generationem eius, id est seculū, æta-
tem, & tempus eius: hoc est, homines
qui victuri sunt seculo, tempore, & æta-
te Christi, quis enarrabit? vt sensus sit.
Quis poterit, etsi rara, & insigni polleat,
& præditus sit eloquentia, vllis verbis
expli-

explicare hominum, & præsertim Iudæorum malitiam: qui viuent tempestate Christi, atque illi synchroni, & contemporanei futuri sunt? Ipsi siquidem Deo incorporato, & carne vestito, impias & crudeles manus iniicient, & intentabūt: inenarrabilibus ab eo prius affecti beneficiis: & tandem illum in Crucem agent.

7 Cæterum qui vocem, *Dor*, eo loco, pro generatione actiua, aut passiuâ vsurpant: longè aliter eum locum interpretantur. Quidam enim id de generatione æterna Christi passiuâ intelligunt; quidam de temporali: utrâque autem est ineffabilis, & incomprehensibilis. Quidam verò id referunt, ad generationem Christi actiuâ: qua ipse ineffabiliter etiam, morte sua nos genuit. Cùm enim generatio, vitæ expertibus non possit contingere: hoc planè superat humanæ rationis, & linguæ captum, & facultatem, quòd tam fecundam sobolem, & tot filios Christus Iesus, Redemptor noster, Cruce adita, dirissima sua morte propagauerit, atque sustulerit. Sicut scriptum est. *Si exaltatus fuero à terra: omnia traham ad me ipsum. Et iterum*

iterum. *Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit: ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit: multum fructum afferet. Quē sensum probare videtur sequētia, Si dederit pro peccato animam suam: videbit semen longeuum. Et post pauca. In scientia sua iustificabit ipse iustus, seruos meos multos. Et iterum. Ideo disperdiam ei multos. &c.* Hinc est, quod Diuus Matthæus, nihil sacræ Isaia vaticinationi proponat contrarium. Tantum enim explicat, à quibus progenitoribus secundum carnē Christus originem duxerit: modum autem generationis nō attingit et si Auctorem explicat, nempe Spiritum sanctum.

Filij David, filij Abraham) Ex ambiguitate vocum Græcarum, illud (filij Abraham) referri potest ad Christum: & ad ipsum David, ad quem ea verba retulit Euthimius: ut sēsus sit. Liber generationis Iesu Christi, filij David: qui David, fuit filius Abrahæ. Planius videtur, utrumque ad Christum referre. Præcedit autem David Abrahamum, aut ad vitandam tautologiam (ut vult Hieronymus) aut quod eum, regni titulo & dignitate præcesserit (iuxta Chrysostomum) aut quod nos Hebræorum fue-

rit, à recentioribus genealogiarum indices ~~aspicari~~ ^{aspicari}: vt constat in Paralipomenis. Sunt quibus rectè videatur, per Periphrasim, filiū Dauid, hoc est Messiam, vocari Christum: quòd sic cū vocauerint diuini Vates Isai. 11. & 55. Hier. 23. & 33. Ezechiel. 34. & 37. ~~et~~ ^{et} 3. Et vulgus pariter Hebræorum Messiam vocabat filium Dauid, cū eam loquēdi formulam ex sacris Oraculis hausisset: vt constat Matth. 15. & 21. & 22. Luc. 18. Ioan. 7. Habuit verò multa Dauid cū Christo communia, quæ maximè eius sacratissimam vitam & regnum adumbrabant. Quale est Pastoris officium à puero: animus eruendi agnos, & oues suas, quouis discrimine adito, à ferarum (nempe leonum, & vrforum) faucibus. Duellum, & singulare certamen, quod cum Gigante illo famatissimo, iniit: qui terrori erat vniuerso exercitui filiorum Israël: quem ictu lapidis deiectum, proprio suo gladio iugulauit. Nam de peccato damnauit peccatum (vt ait Paulus.) Et tandem Regnum summis laboribus, atque periculis, patientia, & virtute partum.

Iudas genuit Phares, & Zaram, de Thamar.

mar. Plerique cēsent) quibus fānent Hebræus Philo, & Rabbi Simeon *Ben Iochai. li. Zoar.* in *Penthateucum*) non sine fide, & præcognitione Messia, ex se oriuri secundum carnem, Thamar, socero suo Iudæ se miscuisse: atque ea ratione, in ~~certam~~ Iudæ congressionem, à peccato liberant Ambrosius li. 3. commentario. in Luc. & Theodoretus quæstio. 24. in Gen. Chrysostomus anceps est. Nā Homi. 62. in Genesim, hoc idem sentit: Homi. tamen prima in Matthæum, & aliis locis, vtrumque damnat. Quod faciunt etiam Augu. li. 22. contra Faustū: & Hieronymus in quæst. Hebraicis in Genesim. Peccavit autem Iudas (ut ait Lypomanus) sæpe, inuidia, dolo, prodicione, mendacio. &c. Quare non est excusandus.

10 *Salmon autem, genuit Boos de Rahab. Boos autem, genuit Obeth ex Ruth.*) Torfit hic locus plurimos vehementer: tūm quòd diuinis legibus Chanaanitidum connubia prohiberentur: tūm etiam, quòd inter, ætatem Iosue (cuius tempestate vixit Rahab, Hiericuntina vxor Salmon) & tempora Elon: aut (ut aliis placet) summi Sacerdotis Eli (sub qui-

276.
325.

bus vixisse creditur Ruth, vxor Booz) lapsi sunt, secundum eos, qui hæc tempora arctissime calculantur: anni ducēti septuaginta sex. Nam alij, trecentos viginti quinque exactos esse annos, nō omnino improbabiliter contendunt. quo igitur pacto Booz, Salmon & Rahab genitus, tot annis elapsis, propagare, & gignere potuit Obeth ex Ruth? Theophilactus, his difficultatibus victus, asserit, aliam esse hanc Rahab, ab illa Hiericuntide: & alium Salmonem, ab eo qui fuit Princeps tribus Iudæ sub Iosue. Pagninus verò, vir alioqui valde religiosus, & pius, nescio quo consilio, quæue ratione, aut autoritate fretus, harum duarum fœminarū Rahab, & Ruth, nomina ex sacro Euangelij textu, in editione Bibliorum suorum expunxit: cum omnia exemplaria, Græca, pariter & Latina, quæ extant, imo verò Hebraïca Matthæi, quæ vulgò circumferuntur, & Syriaca: constantissime nobiscum legant, *Salmon genuit Booz de Rahab: Booz autem genuit Obeth ex Ruth.* Quam lectionem, esse germanam, & incorruptam: docent omnia sanctorum Patrum Cōmentaria. Sacri igitur Interpretes, priorem

rem dubitationem dissoluunt, afferentes, peculiari diuini numinis dispensatione, & consilio, propter insignem feminae virtutem, & fidem, Salmonem, vxorem Rahab duxisse: quanquam & Chananea esset, & Hiericuntis. Secundam verò, non eodem modo explicant. Nam Lyranus, & quidam alij censent, Booz (cuius hîc, & Luc. 3. nomen collocatum est, qui genuit Obeth ex Ruth Moabitide) non esse filium: sed abnepotem Salmonis, qui coniugem habuit Rahab. Intermittit verò tres alios intermedios, tam hîc, quàm in Paralipomenis: quòd eodem nomine omnes appellaretur, scilicet Booz. Abulensis vir doctissimus, quæst. 14. in hunc locum, affirmat, neminem intermedium, siue hîc, siue in Luca, siue in Paralipomenis relinqui. Sed verè Booz, non abnepotem, sed filium esse Salmonis: quem à Rahab Hiericuntidis coniugio sustulerit. Historiam verò Ruth, non temporibus Heli Sacerdotis, nec Elon Iudicis Harbarorum: sed tempestate Gedeonis, aut certè Barach, accidisse. Exactissima verò, & diligenti annorum, & temporum supputatione ostendit, potuisse Booz &

Obeth; cū essent longæui, & solito viuaciores : quibūque cruda à Deo, viridīque senectus contigisset : in vltima senectute filios procreare. Nam Abrahæ centenario natus est filius : & Massinissa Numidarum Rex ætatis. 86. genuit filium. Vtrique aptè nostro iudicio discordiam componunt : Sed Abulensis aptiùs, si illi ad vnguē tempora consentiant, atque respondeant : quem fermè sequutus est Caieranus.

II Sunt qui tradant, Deum optimū maximum. Num. 25. cū Madianitas supplicio affecisset : Moabitis pepercisset, quòd ex eorum sobole, & posteritate secundū carnem, per Ruth Christus esset oriturus. Tradit præterea Philo libello de Biblicis antiquitatibus, Orphā, & Ruth Moabitides, vxores Mahalon & Cheilō, filiorum Elimelech & Noëmi : sorores germanas fuisse. Orphāque post reditum socrus suæ Noëmi, in patriam Bethleem, cū sorore sua Ruth : nupsisse viro Palestino, stirpis k nachim : cuius pronepos fuerit Goliath, ille Gethseus : cum quo David, eiusdem consanguineus, & alterius sororis, scilicet Ruth

Ruth pronepos, pro Religione, & gentis suæ gloria, singulare certamen fœlici euenta inierit.

12 *Iesse autem genuit David regem,*) Iesse (vt multi alij, qui in hac serie collocantur) fuit binomius. Appellant eum siquidem diuinæ literæ Isai. Vocatus est autem ab æmulis frequenter David, probri, ignominia, atque contumelia gratia, filius Isai: quòd ex gētibus, Chaneis scilicet, ac Moabitis, genus duceret. Non enim minùs turpe, id olim inter Hæbreos fuit, quàm internostros hodie sit, ex Hebræorum, aut Mahumetonorum genere originem ducere.

13 *Salomon autem genuit Roboam.* Hieronymus Epistola ad Vitalem, contendit, Salomonem, vndecim tantùm annos natum, genuisse Roboam.

14 *Ioram autem genuit Oziam.*) Ex libro Reg. 4. c. 11. & 2. Paral. c. 22. & 23. satis constat, Ioram genuisse Ochoziam: hunc Ioas: Ioas verò. Amasiam. hunc autem, Oziam. Quò fit, vt non sine insigni aliquo, & archano sacramēto, (diuino certe consilio) hi tres Reges, nēpe Ochozias, Ioas, & Amasias, à diuo Matthæo intermittantur. Hunc diuinæ orationis

hiatum, & cicatricem, multis plerique rationibus obducunt. Quidam arbitratur, diuum Euāgelistam, numeri sacramentum, his tribus Regibus expunctis, conseruasse: cū principio proposuisset, tres tantū tessaradecades describere, quibus triplicem Hebraicæ Reipublicæ statum, vsque ad Christum, cōplecteretur: Sub Patriarchis, atque Iudicibus: sub Regibus: & tandem sub Pōtificibus, ac Ducibus. Hieronymus, & Hilarius, hoc referunt ad impietatem Athaliæ, vxoris Ioram, filiæ impiissimorum Regum Israëlis, Achab, & Iezabelis. Quæ pariter. 4. Reg. 8. filia Amri, ab auo nuncupatur. Quibus Augustinus libro quæstionum veteris ac noui Testamenti, & Chrysostomus hoc loco, consentiunt.

15 Sunt qui, Philonem Annianum sequuti, affirmant, Dauidem diuina reuelatione cognouisse, Salomonis filij sui posteritatem, propter peccata perituram: Deoque statuente edixisse, vt Salomonica stirpe sublata, posteri Nathan filij sui, fratris germani Salomonis, Regno inaugurarentur. Eamque familiam à Ioas (qui ex posteris Nathan primus

mus

mus in regnum est euectus : qui à Luca vocatus est Simeō : cū Ahiafar etiam, & Mathath vocaretur) Ahisarim, & Mathathim appellatam. Euerfam porrò Salomonis posteritatem stirpitus septima generatione, ab Athalia : cū prius filius eius Ochozias, mandato Iehu Israëlitarum Regis, concidisset : vt cōstat. 4. Reg. 10. & 11. & 2. Paralip. 22. & 23. seruato tantū Ioā infante, adhuclactente, & internecioni accēdisublato (qua Athalia in omne semen Regium grassabatur) diligentia, & misericordia Iosabeth, sororis Regis Ochoziæ : quæ nupta erat summo Sacerdotum Principi, Ioiadæ. Ioas autem vnus erat ex posteris Nathan : vocatus tamen sepe filius Ochoziæ, & Salomonis, quòd illorū regno successerit. Hæc sine vllis aut testibus, aut rationibus, proponuntur à Philone illo Aniano : cuius Chronographiam, & Biblicas antiquitates, cū aliorum Auctorū libellis, quos Ioannes ille Annius produxit in lucem : nonnulli clari Auctores, supposititios, & cōmentitios esse, non leuibus coniecturis suspicantur. Cæterū in eius sententiam, pedibus ac manibus à recentioribus itū

Canus.
lib. 11. de
locis. c. 6.
Volater
ra. li. 14.
Antropo.
Vives de
veris nar
ratio. lib.
7. & lib. 5.
de tradé.
dis. & in
proêmio.
lib. 1. 8. de
ciuita. &
Faber in
li. 1. Poli.
& Cor
nelius lã
senius in
hunc lo
cum.

est. Eam enim sequuntur Ioannes Lucius, Georgius Vuicellius, Petrus Iruroz-
quius, Claudius Guilialdus, ac multi
alij. Quæ quidem sententia, duobus po-
tissimum argumentis poterat persuade-
ri. Primū: quod non sit verisimile. Atha-
liam (et si crudelissima & ambitiosissima
esset mulier) nepoti suo infanti, filij sui
filio minimè parcituram: cū præfer-
turi iure propinquitatis ad ipsam, tan-
quam ad auiam, Regni gubernacula,
quousque nepos adulesceret, pertine-
rent. Deinde, quod si tanta sæuitia fuisset
prædita, ut in sua quoque charissi-
ma pignora, & in proprium sanguinem,
atque nepotem, manus verteret: nō vi-
detur rationi consentaneū, quod illius
diligentiam, rabiem, atque crudelitatem,
filius Ochoziæ viuens, potuerit effuge-
re. Omnem quippè moueret lapidem,
& exquisitissima cura, solertia, atque
indagine quæreret, quid factum esset
de nepote suo Ioa. Verū cū esset de
posteritate Nathan, quorum exactam
rationem, atque notitiam, minimè ha-
bebat Athalia: potuit cædi subtrahi, &
simul cum nutrice in intimis templi re-
cessibus latere. Vtitur prætereā Ioannes
Luci-

Lucidus lib. 2. de temporibus c. 9. ad roborandam hanc sententiam, testimonio beatæ Brigittæ de Suetia li. 3. suarū reuelationum. c. 19. dicentis. Salomō, cui tam mirifica data, & promissa sunt, ~~excessit à bonitate~~, & non est completa in eo promissio, propter ingratitude- nem eius. Haftenus Brigitta.

16 Ad ostendendam ergò hanc tantā Davidici Regni, excissa stirpe Salomonis, mutationem, & Imperium ad familiam, & posteros Nathan translatum esse: affirmant Matthæum, hos tres Reges missos fecisse. Hunc igitur Regem Ioas, iidem Auctores (vt prædiximus) ferunt, eundem esse, quē Lucas Symeonem appellauit: à quo vsque ad Regem ipsum Dauidem, lineam Nathan idem Euāgeliographus Lucas describit. Hæc illi confidenter, & seriò. Verùm Melchior Canus, Episcopus Canariensis, vir proculdubiò doctissimus, libro de locis Theologicis. II. c. 6. multis & rationibus, & sacrarum literarum testimoniis, horum sententiam euertit, atque conuellit: quæ illinc hautiri poterunt purius, atque suauius. In primis enim docet, libros illos Philonis esse euentitos, atque

atque fictitios, in quibus disertissimi Philonis desideretur eloquētia, & multa cōtineantur falsa, quę ostendant illorum auctorem, sacrę, pariter & prophanę historię, esse imperitissimū. Deinde producit multa, & copiosa diuinarum literarum testimonia: in quibus Ioas, filius Ochozię vocatur, & inter Salomonis posteros recensetur. 4. Reg. 11. & 12. & 13. & 1. Paralip. 3. quod ipse inuidum putat testimonium. & 2. Paralip. 23.

17 Nobis verò, nec tot auctores doctos, & Catholicos refellere, in animo est: nec cōtrā, libelli illius fidem, nostro (licet infirmo) suffragio confirmare. In quo et si multa sint falsa, vt obijcit Canus: (quod planè dubitari non potest) possunt tamē aliqua esse vera. Nec eius Auctor, disertus est ille Philo Platonicus: cuius Suidas, Hieronymus, atque alij Ecclesiastici Auctores, meminerūt: cuiusque adhuc elegātissima opera supersunt. Verum alius cōmune cum illo nomē habēs, multò eo posterior (quod à Driedone quoque obseruatū est:) qui nō Græcè, sed Hebraicè scripserit. Testimonia verò Scripturarū, quę aduersus hanc sententiam Canus proferit: et si videan

videantur vrgere, vnica respōsione soluuntur. Nempe quòd Ioas filius Ochozix nuncupatur, & ipse, ac eius posterì, inter Salomonis filios recēsentur, quòd in illius Regnum successerint, & antiqua illa progenitoris sui Dauidis designatione, non aliter ac adoptione quadam in eius stirpem, genus, atque familiam sint inserti, atque transferint.

18 Solui etiā haud multo negotio possum rationes, quas nos, pro recentiorū probabili opinione produximus. Damus quippè, adeò sœuiturā fuisse Athalia: vt nec nepoti quidē suo parceret. Damus pariter, nulla illius diligentia, nulla industriā subtractū cædi infancē, & in intimis tēpli adytis ac penetralibus delitescentem: ab ea deprehendi potuisse. Ad authoritatem beatæ Brigittæ, responderi potest: non esse illius verba de Salomonis posteritate, & Regni successionē interpretāda: sed forsitan de Regni integritate: nam in eius filio Roboā, diuisum est. Nihil tamen morabuntur aduersarij diuæ Brigittæ authoritatem: si qua in re illius Reuelationes, aut diuinis literis, aut sanctorum Patrum doctrinæ refragentur. Canus verò censet,
hanc

hanc recentiorum sententiam, diuinis
litteris refragari.

*Iosaias autē genuit Iechoniā, & fratres eius,
in transmigratione Babilonis.*) Prepositio, in,
pro ante hoc loco vsurpatur Quemad-
modū Exo. 21. *In die primo non erit fermentū
in domibus vestris: id est, ante diē primū.* Et quō
loci nos legimus Gē. 2. *Cōpleuitque Deus die
septimo opus suum:* Biblia Hebraica habēt
ביום *Baiom*: id est, in die septimo: hoc est,
ante diem septimum. In transmigratione
Babilonis: id est, ante transmigra-
tionem Babilonis. Ostendit verò tem-
poris propinquitatem: vt sensus sit. Io-
sias autem genuit Iechoniam, & fratres
eius, instante transmigratione Babi-
lonica, aut sub transmigrationem Ba-
bilonicā. Obseruauit hīc Hieronymus,
Iosiam non genuisse Iechoniā, sed Ioa-
kim: Ioa kim verò, Iechoniā: qui etiam
4. Reg. 24. vocatur Ioachin. Sciamus (in-
quit Hieronymus) Iechoniam priorem,
ipsum esse, quem Ioa kim: secū dum ve-
rò, filium, non patrem: quorum primus,
per k, & m, secundus per ch, & n, scribi-
tur: Quod scriptorum vitio, & longitu-
dine temporum, apud Græcos, Latinos-
que, confusum est. Constat autem 4.
Reg.

Reg. 24. & 1. Paralip. 3. Iechoniam fuisse binomium: & loakim eius patrem, ætate quidem primogenitum fuisse Iosix: dignitate verò Iohanan (sic enim appellatur. 1. Paralip. 3.) siue Ioachaz (eo siquidem nomine appellatur 4. Reg. 23.) Populi namque concursu, posthabito fratre loakim, qui erat maior natu: Regno est inauguratus. Constat autem, biennio fermè maiorem natu fuisse loakim. Nam 4. Reg. 23. scriptum est. *Viginti trium annorum erat Ioachaz, cum regnare cœpisset: & tribus mensibus regnavit in Hierusalem.* De loakim verò, qui immediate ei in Regnum successit: scriptum est. *Viginti quinque annorum erat Ioakim, cum regnare cœpisset.* Ergò diuinis in literis, alij sunt Primogeniti ætate: alij dignitate. Quòd si loakim, pater Iechonię (de quo modò diximus) in hac serie reponatur: in secunda tessaradecade, nullus desiderabitur ex numero quaterdeno.

20 *Iechonias autem, genuit Salathiel,* Non obstat, quòd, Hieremię. 22. scriptum sit. *Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur.* Hęc enim verba non sunt referenda ad filiorum orbitatem: sed ad amissionem Regni, quod

quod ab eo, eiusque posteris, à Chaldeis ablatum est. Quod explicant sequētia. Sequitur namque. *Neque enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium David: & potestatem (scilicet Regiam) habeat ultra in Iuda.* Hactenùs Hieremias. Rabi Salomon, & Rabi David Chimhi, in c. vltimum Aggæi, cēsent, lechoniam, in Babilonico carcere egisse pœnitentiam, & inter captiuos genuisse filiū Salathielem, patrem Zorobabelis. Verba Chimhi sunt huiusmodi. Magna res est pœnitentia, quæ abrumpit legem latam, & fatalē: sicut dictū est *Hiere. 22.* Cæterū, quia egit pœnitentiā, versa est ei decreta sentētia in bonū: quia natus est ei filius inter captiuos. Ergo quod cōminando dixerat Deus, *Vino ego, dicit Dominus, si erit sigillum super dexteram meam &c.* Versum est, ut per pœnitentiam, diceret nepoti illius (*Sumam te serue meus, & ponam te quasi sigillum &c.*) Philo ille Annianus tradit, lechoniam, anno septimo Euilmerodach, eductum de carcere: ab Hebræis, *Neri*, hoc est, lucernam cognominatum: quod lucerna Davidis iam propè extincta, splendens rursus, & restituta videretur. Moxque ei natum esse filium:

filium: nomine quidem Mesezebeel, sed cognomento Salathiel.

21 *Salathiel autem, genuit Zorobabel.*) Idem Philo, & qui eum sequuntur, affirmant, anno septimo ante restitutam Hebræis à Cyro libertatē, Mesezebelem, cognomento Salathielem, genuisse filium, nomine Barachiam: quē Rex Cyrus profectiōni, & reditui, quem populus Israëliticus in patriam parabat, præficiēs: & expeditionis illius Ducem constituens: Zorobabel, hoc est, Magistrū militiæ Babilonicum, siue Principem, appellavit. Huncque diversum esse omninò, & alium, ab eo Zorobabele, qui. 1. Paralip. 3. filius Phadaia, filij lechonix, vocatur. Lucam prætereà, & Mattheum, ad Zorobabelem usque cōuenire. Verū quòd is duos habuerit filios, Resa, & Abiud: Lucam quidē, per Resa lineam Christi, usque ad Heli, virginis Mariæ patrem, profectum: Matthæum verò per Abiud, usque ad beatissimæ Virginis sponsum, Ioseph. Nam & ab Ozia, nepote Ioas, (qui primus omnium posterorum Nathan, Regnum iniit) Matthæus quoque texit seriem stirpis Nathan: quemadmodum à

nobis, paulò superiùs dictum est fusiùs.

22 Et certè locus hic de Zorobabele, nōnihil habet difficultatis, cūm tam expeditè. 1. Paral. 3. Salathiel & Phadaias fratres germani, appellentur filij Ieconix: & Zorobabel, filius Phadaix planissimè ostendatur, non Salathielis. Versantur in eadem difficultate Hebræi, vt hunc locum ex libro Paralipomenon, cum Aggæo, Ezra, & Neemia, concordent: apud quos Zorobabel, filius, non Phadaix: sed Salathielis vocatur. Quidam hunc nodum soluunt, dicentes, Salathielem, ac Phadaiam, qui erāt germani fratres, habuisse filios cognomines, Zorobabelosque vocatos. Quod plerumque inter propinquos accidere solet. Hi autem patruales erāt. Zorobabel autem, Phadaix filius, filiū
2. Paral. 3. procreauit, nomine Mosollam. Zorobabel verò, Salathielis filius, genuit filium, nomine Abiud: cuius Matthæus meminit. Vatablus, & alij, putant Salathielem, non patrem: sed auum fuisse Zorobabelis. Dici tamen patrem: peculiari diuinarum literarum locutione, & vsu: in quibus frequenter progenitores (aui scilicet, & proau) patres appellantur:

*Eius in
c. 7. Ag-
gei.*

lantur: & filij, eorum posterij. Sunt qui arbitrentur, eundem esse. c. illo. 3. 1. li. Paralipomenon, Phadaia, & Melchiram: ut tria hæc nomina, vnius sint hominis, nempe Salathielis. Quam sententiam, quidam Hebræi sequuntur, quod locus ille Paralipomenicus, adeo sit confusus, & ambiguus: ut vix ex Hebraico contextu diiudicare possis, fuerintne Iechoniæ filij, Affir, Salathiel, Phadaia, Melchiram, & cæteri, qui eo loco nominantur: an verò filius quidem Iechoniæ, Affir: huius, Salathiel, huius, Phadaia, Melchiram, & cæteri: an rursus idem homo, eo loco, nomine, cognomine, & agnomine, Salathiel, Phadaia, & Melchiram, vocatus sit: quod Romanis profecto familiare, & Hebræis non omnino insolitum fuit. Hieronymus aperte sentit, eundem esse virum, duobus nominibus nuncupatum, Salathielem, & Phadaiam. Sunt quibus placeat, Salathielem quidem, patrum fuisse Zorobabelis: fratrem scilicet Phadaia, eius patris. Vocari verò Zorobabelis Patrem: quod eum apud se educauerit, atque instituerit. Sic Micholi, filia Saulis. 2. Reg. 21. tribuuntur liberi: quos A-

driel, ex eius sorore Merob, altera Saulis filia, suscepit. Nam Micholem, nunquam sobolē procreasse: & Adrieli Merob nupsisse legimus. 1. Reg. 18. & 2. Re. 6. Dicuntur autem Micholis filij: quod eos apud se Michol, ut proprios, educasset. Sic etiam Num. 3. Aaronis, atque Mosi generatio, proponitur describenda: cum postea Aaronis tantum posteritas describatur: quod non minus ad Mosē, Aaronis germani, sui fratris filij pertinerent, qui ipsos educauerat, & diuinis legibus imbuerat: quam ad legitimum eorum parentem, Aaronem, qui ipsos genuerat. Hæ verò quatuor sacrorum Interpretum sententiæ probabiles videntur: etsi ea, quam primo loco recitauimus, sit expeditior.

23 *Zorobabel autem genuit Abiud.* 1. Paral. 3. scriptum est, Zorobabelem genuisse Mosollam: quem docti omnes, eundem esse censent, quem hoc loco Matthæus vocat Abiud: quod fuerit binomius.

24 *Iacob autē genuit Ioseph. &c.* Locus perdifficilis, & qui ex Diametro cū Luca pugnare videtur: qui c. 3. ita inquit. Et ipse Iesus erat incipiens, quasi annorum

rum triginta; ut putabatur, filius Ioseph: qui fuit Heli. &c. Nō enim potuit idem homo Ioseph, cuius genealogiam Matthæ⁹, & Lucas, explicare instituūt: duos naturales habere patres: Iacob scilicet, de stirpe Salomonis: & Heli, ex familia Nathanis. Verū hanc Matthæi, & Lucæ dissonantiam, & Paganorum objectionem, apertè, & luculenter in concordiam reducunt, atque dissoluunt, non solū antiqui Patres: verū recētiōres etiam, sacrarum literarum Interpretes. Non eodem sanè modo omnes: aliter siquidem antiqui, aliter qui eos sequuti sunt Auctores: sed vtrique cōmodè, atque perspicuè. Prisci quippè Patres, Iustinus Philosophus, & Martyr. q. 66. ad Orthodoxos. Eusebius lib. 1. Ecclesi. Historiæ c. 7. Hieronymus hīc Ambrosius lib. 3. Commentari. in Lucā. Augustinus lib. de consen. Euang. 2. c. 3. & lib. 2. retracta. c. 7. & 16. & contra Faustum lib. 3. c. 3. & lib. 28. contra eundem. c. 5. Beda lib. 1. in Luc. c. 10. Theophila. in c. 3. Lucæ. Damascenus lib. 4. summæ Orthodoxæ fidei. c. 15. Nicephorus li. 1. Histo. Eccles. c. 11. Aphricanum Historicum sequenti, proximum

temporibus Apostolorum : affirmant, diuum Ioseph, duos habuisse patres; naturalem alterum, nempe Iacob filium Matham: cuius stirpem, per Salomonē, ad Abrahamum usque, texit Matthæus. Legalem alterum: nempe Heli, filium Mathat: cuius Progenitores, per Nathā, ad Deum usque generis humani Condito rem, profequitur Lucas. Nec enim dubium est, patris nomen, diuinis in literis latissime patere: ut sint patres, non propagatione solum, & natura: verum fidei etiam propagatione, & doctrina: quo pacto Gen. 17. Abraham, Pater multarum gentium, dictus est. Morum similitudine: Ezechi. 16. *Pater tuus Amorrhæus, Mater tua Chethæa.* Ioā. 8. *Vos ex patre Diabolo estis.* Authoritate, & munere. Gē. 45: vocatur Ioseph, pater Pharaonis & 4. reg. 2. *Eliæ acclamat Heliseus. Pater mi, pater mi: currus Israël. & auriga eius.* Affectu: Iob. 29. *Pater eram pauperum.* Inuentione, & officio: Gen. 4. *Pater canentium cythara,* id est, cytharę Inuentor. Inchoatione, & principio: Isai. 9. *Pater futuri seculi,* id est, Inchoator. Dicitur etiam quispiam, adoptione pater: quod celebre Romanis fuit; Aramæis pariter, Hebræis, atque Ægy-

Ægyptiis, non insolitum. Quod docent
diuinæ literæ Gene. 30. de Rachele, &
Lia Aramæis, (quæ filios ancillarū sua-
rū.) Et de Iacob (qui Gē. 48. Manassen, &
Ephraim, filios Ioseph) Et de Meri, Æ-
gyptiorum Principe generosissima, filia
Pharaonis (nec enim eā vocat Arthaba-
nus, Græcus Historicus: quem sequutus
est Augustinus: etsi sciam, eam, Theri-
muth, à Iosepho nuncupari) quæ Exod.
2. diuinū Legislatorem, Mosem: atque
alij, alios in adoptionem receperunt.
Cæterum erat insignior quædam alia,
inter Hebræos, adoptio, ante latā qui-
dem legem recepta (vt constat Gen. 38.
Quo loci Thamar, nurus Iudæ: quæ nu-
pserat Her, eius Primogenito: eo extin-
cto, nupsit Onam. Qui sciens, non nasci
sibi filios: semen fundebat in terram, ne
liberi, fratris nomine nascerentur.) Ve-
rùm Legis postea Mosaicæ præceptis,
Deut. 25. altius confirmata. Qua viuens
frater, germanus, aut propinquus (quod
probat Historia Ruth c. 4.) tenebatur,
fratri, vita functo, suscitare semen ex
relictæ. *Et nomen (inquit) Primogeniti, nomi-
ne illius appellabit.* Non est sensus, quòd
si maritus relictæ vocabatur Her: filius

ortus ex fratre superstitite, & relicta, vocandus erat Her. Nam Obeth, non est vocatus nomine patris sui legalis, Mahalon: cuius vxor fuit Ruth. Sed sensus est. Primogenitus, ex relicta ortus, dicitur filius mortui: & ad illum, defuncti pertinebit hæreditas. Hanc Hebræi, legalem adoptionem vocabant, quando filius, propagatione, & natura, ad alterum: ad alterum vero consuetudine, & legis beneficio, pertinebat. Sic ergo Aphricanus putat, natura diuum Ioseph, ad Iacob quidem: lege autem, ad Heli pertinere. Quo autem pacto, naturalis pater fuerit ex familia Salomonis: legalis verò ex stirpe, & posteritate Nathan: Aphricanus in Epistola ad Aristidem, his verbis indicat (vt sunt apud Eusebiū lib. 1. Hist. Eccles. c. 6.)

25 Vt autem clarius fiat, quod dicitur: ipsas generationum consequentias narrabimus à Dauid, per Salomonem. Generatio, quā dinumerat Matthæus, tertium à fine facit Matham: qui dicitur genuisse Iacob, patrem Ioseph. Per Nathan verò de Dauid, Lucas, generationum ordinem texens: tertium eiusdem loci facit Mathat. (Admonemus hoc loco

loco lectorem: plerósque codices Eusebianos, pro Mathat, corruptissime legere Melchi: quod ante nos, à viris doctis obseruatum est.) Dicit enim Ioseph, qui fuit Heli: q̄ fuit Mathat. Nobis autem imminet ostendere, quomodo Ioseph secundum Mattheum quidem, patrem habuerit Iacob: qui deducitur per Salomonem. Secundum Lucam verò, Heli; qui deducitur per Nathan. Utque isti ipsi, idest Iacob, & Heli, qui erāt duo fratres, habentes quidem diuersos patres, Matham, & Mathat, ex diuerso genere venientes: & isti, Ioseph aui esse videntur. Est ergò modus iste. Matham, & Mathat, diuersis tēporibus, de vna eademque vxore, Estha nomine, singulos filios procrearunt. Quia Matham; qui per Salomonem descendit; primus illam vxorem acceperit: & relicto vno filio, Iacob nomine, mortuus est. Post eius obitum (quia Lex, viduam, alteri viro non vetat nubere) Mathat, qui per Nathan genus ducit: cū esset ex eadem tribu, & familia Daudica (licet non ex eadem linea: quia Matham pertinebat ad Dauid, per Salomonē: Mathat verò; per Nathan) relictam Ma-

tham, accepit: ex qua & ipse filium suscepit, nomine Heli: per quod, ex diuerso patrum genere efficiuntur Iacob, & Heli, vterini fratres. Quorum alter, id est Iacob, fratris Heli, sine liberis, defuncti, uxorem ex mandato legis accipiens: genuit Ioseph: natura quidem germinis, filium suum. Propter quod, & scribitur. *Iacob autem, genuit Ioseph.* Secundum verò legis præceptum, Heli efficitur filius: cuius Iacob (quia frater erat) uxorem, ad suscitandum fratris semen, acceperat. Et per hoc, rata inuenitur, & integra, generatio: & ea, quam Matthæus enumerat, inquiens: Iacob autem genuit Ioseph: & eam, quâ Lucas comperenti obseruatione designat, dicens: quod putabatur esse filius Ioseph. Hæc autem, nō nobis ad subitum reperta, aut absque vllis auctoribus commemorata: Sed ipsa hæc, nobis, Saluatoris propinqui secundum carnem, seu studio tanti sermonis demonstrandi, siue edocendi quæ secundum veritatem gesta sunt: tradiderunt. Hactenus Aphricanus.

26 Montanus (solus quod sciã) hîc, censet, Matthæum, naturalem beatissi-

mx Virginis genealogiam contexuisse. Ipsumque Iacob, quem Matthæus ait, genuisse Ioseph: ipsum fuisse Ioa-
chim, Virginis patrem. Vocari verò fi-
lium, quòd Ioaachim, generum Ioseph,
in filium adoptauerit, vt sibi mascula
prole carenti, semē suscitaret legis be-
neficio. Secū tamē pugnat. Nam Luc. 3.
ait, Lucam, Mariæ Virginis genus,
per Nathan descripsisse: Mattheum ve-
rò, genus Ioseph, per Salomonem.

27 Aphricani verò, & sanctorum
Patrum sentētia, maximam habet pro-
babilitatem. Nam quæ aduersus eam
Osiander argumenta produxit, adeò
sunt infirma, atque futilia: vt præter ca-
lumnias, atque contumelias, quibus il-
le Hæreticorum more abundat (quibus
Gentile est, omnibus maledicere, & v-
niuersas ciuilitatis, & vrbauitatis leges
violare) nihil habeāt, quod aut respon-
sione, aut explicatione dignum sit. Re-
futauit ea tamen sigillatim Canus lib.
de locis Theologicis. II. ca. 5. Attigit ea
etiam Augustinus lib. 5. quæstionum in
Deuteron. q. 46. & lib. retractatio. 2. ca.
12. Nec eam, certam, in tāta sacrorum
interpretum, & Auctorum Ecclesiasti-

cæ Historiæ, consensione, sed probabilem dicimus: quòd Aphricanus, eius sententiæ auctor, eam, non vt omninò certam, & indubitatam, sed vt probabilem, tantùm proponat: post illa quæ proposuimus verba, sic ad Aristidẽ testatus. Siue ergò in hunc modum, siue aliter habeat res ista: non poterit quispiam meo iudicio, clariorem expositionem reperire. Quisquis autem æquo animo præditus est: idem quod nos, curabit, etiam si certũ desit testimonium. Hęc Aphricanus. Quamobrem studiosè, & piè, Augustinus, & Thomas, conati sunt, hanc, quæ videbatur esse inter sacros Euangelij Scriptores, discrepantiam, aliis rationibus componere: quos nos hîc pariter pro virili imitabimur.

28 Recentiores verò, quos superiùs Nũ. 15. nominauimus, & plerique alij, alia profectò ratione: sed planè dilucida: atque probabili, hæc Matthæi, & Lucæ loca, conciliant. Aiunt enim, vtrumque Euangelistam, genealogiam naturalem describere: Matthæum quidem, beati Ioseph, sponsi Dei genitricis Mariæ, & patris putatitij, Seruatoris nostri

nostri Iesu Christi : quòd Iudæis, scribentem non deceret, contra morem Scripturarum, per fœminam, Christi Domini progeniem, & genealogiã cõtexere. Lucam verò, Christi Iesu Redemptoris nostri, verum, ac naturale genus: per Heli, naturalem genitorem, ac patrem sacratissimæ Virginis. Heli quippè, Ioachim, & Eliachim, Hebræis, nomina sunt Sinonima: vt constat. 4. Reg. 23. & 2. Paral. 36. Quamobrem, eundem esse affirmant apud Lucam, Heli, & Ioachim, Virginis Deiparæ Mariæ genitorem, atque parẽtem. Verùm dubitant viri docti, nomina hæc, Heli, & Ioachim, siue Iehoiachim, Hebræis esse synonyma: etsi fateantur loca illa citata. 4. Reg. 23. & 2. Paral. 36 probare, eundem Regem, siue hominem, vocatum fuisse Heli, & Eliachim, & Ioachim. Quapropter animaduertẽdum est, institutum fuisse priscorum Iudæorum (quem morem nunc etiam Iudæi seruant) vt si quis in suo nomine, tres, vel quatuor literas habeat nominis ineffabilis: ob reuerentiam nominis sacrosancti, non temerè, nec vulgò, suo nomine appelletur: præsertim in familiaribus,

ribus, & quotidianis colloquiis: Sed alio aliquo factitio, quod aut idem significet quod proprium, aut illud insigni aliqua notatione infinuet. Sic eum cui nomen est Iudæ: Lebi, id est, Leonem appellant, quòd Leoni comparatus sit Iudas. Gen. 49. Eum etiam, qui vocatur Iehoacim, siue Ioachin: hoc est, extollendum, eadem ratione, nempe ob reuerentiam nominis Tetragrammati, vocant Heli: id est, altum. Quod alio quidem loco, & aliud agens, obseruauit Iansenius in caput concordia suæ. 39. in illa verba, *Et cum dies factus esset. vocauit ad se, quos voluit ipse discipulos.* Verba autem illa Luc. 3. *Et ipse Iesus erat incipiens, quasi annorum triginta: ut putabatur, filius Ioseph: Qui fuit Heli.* &c. Sic interpretantur: ut relationum illud, qui, non referat Ioseph, sed Iesum: ut sensus sit. Qui Iesus, fuit Heli: filius scilicet, aut nepos: nam nepotes diuinis in literis, crebrò filij etiã appellantur. Potest prætereà cōmodè referre ipsum Ioseph, hoc sensu. Ut putabatur, filius Ioseph: qui Ioseph, fuit Heli: gener scilicet, aut filius. Nam generi etiam apud nos hodiè filij nuncupantur.

29 Si verò quæras, quidnā ad Christum

stum pertinuerit genealogia naturalis Ioseph, descripta à Matthæo: poterunt huius sententiæ assertores respondere, plurimùm pertinuisse. Nam beatissima Virgo, & Ioseph, non solùm erant ex eadem tribu (hoc enim argumēto probari non posset, Christum, secundùm carnem, stirpis esse Dauidicæ: cùm plurimas familias eadem tribus habuerit: vt cōstat in Numeris, & in Paralipomenis,) verùm etiam ex eadem familia Dauidica: ducta (iuxta hos Auctores) non diuersis lineis, Nathan, & Salomonis: sed ab eodem Dauidis filio, Nathan, & eadem linea. Itaque sunt qui obnixè affirmant, atque contendunt (inter quos est Iansenius) beatum Ioseph, iure propinquitatis Virginem duxisse, iuxta legis præceptum Num. ultimo: eò quòd Virgo sacratissima esset ex earum numero, quæ secum transferebant paternam hæreditatem, in viri familiam: eò quòd Primogenita esset, nec parentes prolem masculam suscepissent. Lucas enim, & Matthæus (vt ipsi censent) in Zorobabele conueniunt, & lineam Nathan describunt. Ex qua, tam beata Virgo per Resa, quàm Diuus Ioseph per Abiud,

Abiud, originem ducebant. Quod erat tunc temporis Iudæis, genealogiarum studiosis, exploratum, atque comperitum. Nam (vt iidem Auctores tradunt) posteritas Salomonis, septima generatione defecit. Nec sunt hæc, antiquis Scriptoribus ignorata. Nam hanc sententiam attigit Augustinus lib. 2. questionum in Euangelia q. 5. & Auctor libelli, De ortu Virginis. Qui siue Hieronymi sit (cui vulgò tribui solet) siue alterius: certè antiqui Auctoris est. Nec placuit Africani sententiæ Augustino (si is fortè libri illius Auctor est) libro questionum noui ac veteris testamēt. q. 56.

30 Et quando in re pia, pro asserenda, & explicanda veritate, probabilibus coniecturis vt illicet: ex his duabus tantorum Doctorem sententiis, tertiam quandam aliam nostram, mediam, & velut sequestram, collocabimus. Quæ non à nobis, aut temerè, aut subito) vt dixit Africanus: sed assidua, & continenti meditatione excogitata primùm: ac deinde delecta, & probata est. Arbitramur siquidem primùm omnium cū priscis illis, & antiquis Patribus, Iacob, & Heli (quorum prior, apud Matthæū, posterior,

posterior, apud Lucam, pater Ioseph appellatur) fratres germanos, & vterinos fuisse, ex eadem matre Estha propagatos. Quæ duobus, eiusdem tribus Iudæ, & eiusdem Dauidicæ familiæ, viris, Matham primùm, ac mox eo extincto, Mathat, nupsit. Siue prior ille Matham, à Dauide per Salomonem genus duxerit (vt antiqui Patres existimant) siue per Nathan (vt recentiores credunt:) ex eaque filium Iacob procreauit. Hic verò posterior Mathat, per Nathan planè ex eodem Dauide propagatus, ex eadem vxore Estha, quæ ei, priori viro mortuo, nupsit: filium Heli suscepit. Negamus tamen, recentiores sequuti, Heli sine liberis defunctum: eiusque vxorem duxisse Iacob, ad suscitandum semen germani fratris sui, sine liberis defuncti, iuxta legem Deuter. 25. ex eaque Iosephum, Virginis Deiparæ sponsum, suscepisse. Verùm cōtrà affirmam⁹, Iacob ex propria vxore, Iosephū sustulisse: Heli verò, siue Ioachim (sunt enim hæc Hebræis nomina synonyma, vt superiùs probauim⁹. n. 28.) ex beatissima Anna sua cōiuge sacratissimam virginē Mariā suscepisse: q̄ interiecto deinde t̄p̄e, patrueli, & cō-

sobrino suo, Ioseph, nupserit. Cēsemus-
 que diuū Matthæū naturalē beatissimi
 Ioseph genealogiā texuisse: Cōtrā ve-
 rò Lucā, seriem naturalē progenitorū
 sacratissimæ Mariæ Virginis, profecu-
 tum: Christūque, Seruatorem nostrū
 (vt recentiores, cum multis antiquis Pa-
 tribus, sentiunt) ad Dauidis familiam,
 & genus, nō per Salomonē: sed per Na-
 than, pertinuisse. Aberrant enim valde,
 qui Nathan, natura quidem, Vriæ esse
 filium: adoptione autem filium esse Da-
 uidis, arbitrantur, quòd Salomon vni-
 genitum se vocet Prouer. 4. coram ma-
 tre sua: cū dictio (vnus) sepius He-
 bræis dicat ordinē, accipiatūque pro
 primo. Vna sabbathi, id est, primo die
 Hebdomadis. Vna mensis, id est, primo
 die mensis. Gen. 1. quò loci nos legi-
 mus, Factūque est vespere, & ma-
 ne, dies primus: Hebraica habent,
 dies vnus. Hac igitur loquendi formu-
 la, vnigenitus vsurpatur pro Primoge-
 nito Prouer. 4. & Primogenitus, pro vni-
 genito, inferiūs. n. 48. *Non cognoscebat eam,
 donec peperit filium suum, Primogenitum.*

31 Sunt autē multa, quæ hāc nostrā
 sententiam vehementer probant, atque
 confir-

confirmant. In primis, quòd hac ratione, omnia sunt sartatecta, & integra, quæ ad componendam hanc litem pertinet: & aptius, ac dilucidius, Matthæi, & Lucæ genealogiæ, inuicem cõciliantur. Nec oporteat, aut contra vrgentissima Scripturarum testimonia, Salomoniam stirpem euersam, & funditus extinctam, affirmare: nec Reges, & proavos Christi, qui sunt apud Lucam, binomios, & trinomios efficere: vt moderni faciunt. Nec contrà, in eas Legalis adoptionis leges incurrere, quas antiqui Patres præscribunt: quas (impudenter quidem) calumniatur eas tamen Osiander.

32 Cæterum ab antiqua illa priscorum Patrum sententia, hæc nos ratio potissimum abduxit. Demus enim, vtrūque Euangeligraphum, Matthæū, & Lucam, beati Iosephi genealogiam recēsisse: Mattheum quidem naturalem, Lucam verò legalem: vix potest ingenio, aut ratione concipi, quid series illa patrum, ab Abraham ad Iosephum, vel à Iosepho ad Deum vsque repetita: ad Christum, Seruatorem nostrum, pertinet. Si afferas consuetudinem Scri-

pturarum, deducentium genealogias per viros, & non per fœminas: hoc planè ad rem faceret, si genealogia ducta per virum, ad eum, cuius gratia deducitur, pertineret. Verùm, cùm Christi Iesu, Seruatoris nostri, putatitius tantùm pater fuerit, Ioseph non probaretur satis, Christum, esse natum ex femine David, secundùm carnem: ea ratione: quòd Ioseph, qui secundùm naturalem generationem ad Christum nihil pertinebat, filius fuerit David secundùm carnẽ. Nec suadet illa ratio: quod oporteret coniuges esse contribules. Tum, quòd tribus Regia Leuiticæ tribus, coniugia admitteret: tùm etiam maximè, quòd poterant quidem beata Virgo, & sacer Ioseph, esse eiusdem tribus Iudæ: verùm non ex eadem familia Davidica: cùm singulæ tribus, multas habuerint familias (quemadmodùm à nobis dictum est superiùs.) Sola enim vna, non dico tribus: sed domus Aaronis, 24. habuit familias. 1. Paralip. 24. & constat in Numeris, ac Paralipomenis. Diuini verò Euangelistæ demonstrandum suscepissent, Christum, Seruatorem nostrum, non solùm esse ortũ
ex

ex tribu Iuda: verum etiam, ex familia David.

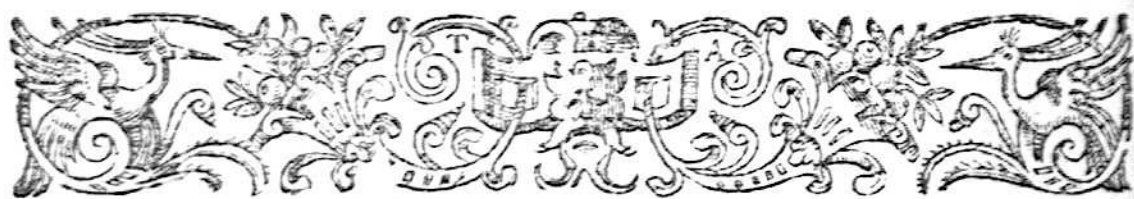
33 Quapropter, cum olim Adolef-
cens, rem hanc altius cogitarem: & pro
singulari nostra, erga sacratissimam Vir-
ginem, Deiparam, & beatissimum eius
sponsum, Ioseph, pietate, & affectu (sub
cuius Diui sanctissimi tutela, & patro-
cinio, domus, & familia nostra paterna
fita est: in cuiusque Æde sacra, lustrali-
bus Baptismi aquis sumus abluti) &
iterum, atque iterum, eam mente re-
uoluerem: in eam cogitationem, & per-
suasionem, ductus sum, iam senex: ut
plane crediderim, & diuam Virginem,
& beatum Ioseph, altissima se consan-
guinitate contingere. Nam (ut dudum
ostendimus) patruelles, & consobrini e-
rant. Iacob namque beati Ioseph pater,
& Heli sacerrimæ Virginis genitor, fra-
tres germani, & vterini fuere, ex eadem
matre, ex diuersis tamen parentibus
prognati. Hinc est, quod genealogia
Matthæi, ab Abrahamo ad Iosephum
usque perducta, ad Christum quoque
pertinuerit: quod omnibus compertum
esset, Iosephum, Virginis Mariæ spon-
sum, & patruelē: & ipsam beatissimam

Virginem , Iosephi confobrinam , & Sponsam : Daudicæ stirpis , & familiæ esse. Quòd si demus , posteritatem Salomonis, septima generatione in Ochozia defecisse (vt obnixè recentiores affirmant) & vtrumque Euangelistam vsque ad Zorobabelem conuenire : & posteros Nathan referre , à quo tam beatus Ioseph , quàm sacratissima Virgo trahunt originem : profectò satis constat, plurimùm ad Christum, etiam Iosephi, hominis sibi sanguine cõiunctissimi : genealogiã pertinuisse : nec eam frustra, Matthæum prosequutum : cùm iure propinquitatis, vt primogenitam, & quæ secum in viri familiam transferbat hæreditatem , eò quod eius parētes masculam prole minimè suscepissent (vt paulò superiùs diximus) diuus Ioseph eam duxerit, iuxta Legem. Num. ultimo, quò loci nos legimus, *Cũctæ feminae de eadem tribu maritos accipient, vt hæreditas permaneat in familijs* : Hebraïca habent. Omnis filia, quæ possederit hæreditatem, ex tribubus filiorũ Israël : erit in uxorem vni , ex cognatione patris sui. Probant etiam mirificè hanc nostrã sententiam , loca illa Euangelica : in quibus

quibus fratres, & sorores Domini memorantur. Quæ ad nepotes beati Ioseph, & beatissimæ virginis: hoc est, ad filios fratrum & sororum Diui Ioseph, aptissimè referri possunt: seruata monogamia beatissimæ Annæ: & perpetua Diui Ioseph virginitate, & continentia. Quem non senem octogenarium, & pene decrepitum (vt vult Epiphanius) sed virum, ætate integrum, & triginta tantum annos natum, Virginem despondisse: non leuibus argumentis *in c. 1. Lucæ* arbitramur: quæ alibi à nobis proposita *cæ.* sunt aptius. Nam & Eusebius, ex Egesippo, Cleopham fratrem esse affirmat, *Euseb. lib. 3. Histor. Eccle c. 11.* beati Ioseph: cui Maria illa, cognomine Cleophæ, cuius memoria celebris *ex Egesippo.* est in Euangelio: nupta fuerit. Quibus de rebus, non est in præsentiarum fusius disputandum.

34 Ea verò, quæ Paulus de interminatis genealogiis, quas, quæstiones magis quàm ædificationem præstare, ad Timotheum affirmat: & Titum al- *1. Timoth. 1. Tim 3.* loquens, vitandas esse docet: ad nos non pertinent: quemadmodum illis in locis sacri interpretes ostendunt: & eruditè Augustinus, statim in limine secundi li-

bricontra Aduersarium Legis, & Prophetarum: Qui hæc eadem loca, aduersus veteris instrumenti fidem, & authoritatem, producebat: ita inquiring. Nescit autem, habere præter Scripturas legitimas, & Propheticas, Iudeos, quasdam traditiones suas: quas non scriptas habent, sed memoriter tenent, & alter in alterum loquendo transfundit: quam Deuterofim vocant. Vbi etiam dicere audet, & credere: Deum primo homini, duas creasse mulieres: ex quibuste xunt genealogias, verè (sicut ait Apostolus) infinitas, parientes infructuosissimas quæstiones. Hætenus August.

SVPERIORIS

Euangelici fragmenti moralis synopsis.

N hac Christi genealogia ad viuum contemplari possumus, mundi, ac earum rerum quæ in ipso magni habentur,

bentur, & suspiciuntur, vanitatem, inconstantiam, vicissitudinem, atque fragilitatem. Quæ enim nunc in summo pretio, & honore habentur: atque humanæ æstimationis, & gloriæ culmen attingunt, & fastigium obtinent: paulò post aut ætate, aut bello, aut ipsarum rerum humanarum incōstantia, & imbecillitate concussa, & labefactata, miserè planè corruēt, & excindētur. Cœpit quippe Christi genealogiam Matthæus à Patriarchis Regibus, atque Principibus: *Liber generationis Iesu Christi, filij David filij Abraham &c.* quam tādē in Fabris lignariis, & Opificibus terminat. *Mathan* (inquit) *genuit Iacob, Iacob autē genuit Ioseph, &c.* Ut eleganter à Platone dictum sit sanè: nullum vnquā extitisse sceptrum, ligonis expers: nec contrā ligonem, ad quem non aliquando Regni sceptrum pertinuerit. Quapropter non abs re mundi gloria, statux illi, quæ visa est à Nabucdonosore, confertur. Tum, quòd Colossi ea sit natura, vt exteriùs quidem, numinis alicuius speciem præseferat: interiùs verò, saxis ingentibus, trabibus, arancarum prætereà telis, atque ruderibus, sit plenus.

Hispani-
cè Alti-
bajos
del mundo
Comiença
de Princi-
pes y Re-
yes y para
en officia-
les, y car-
pinteros.

Tùm quòd statua illa, caput, principiumque habuerit aureum: pedes verò luteos: hoc est, finem sine honore (vt ait Paulus.) Nam si hi, quibus extraria specie mundus blanditur, intimas illius sordes, edaces curas, turpemque & infœlicissimum exitum earum rerû, quæ pollicetur, penetrarent, atque perspicerent: proculdubiò eius præstigias vehementer execrarentur. Intelligerentque, quantis fluctibus, atque procellis obruantur, qui in eo eminere, & plurimum posse iudicatur. Vt verè scriptû sit: *Gemunt gigantes sub aquis &c.* Nam in maligno positus est: id est, sine firmo fundamento: *fundado sobre falso.* Et nihil præter ambitionem, libidinem, & cupiditatem habet (vt ait Ioannes) & tandè vana isthæc huius Colossi figura præterit. Verte oculos ad potentissimas illas, orbis terrarû Monarchias: ad celebratissimos Imperatores, & Reges: ad florentissimas, & opulentissimas vrbes: ad ipsa denique septem decantatissima mundi miracula: & perspicuè deprehēdes, ea omnia quæ mirata est antiquitas, aut è stirpe interijssē: aut vix tenuissima quædam earum rerum vestigia super-

superesse. Quòd si mundus, hic per se
esset æternus (vt rudes quidam rerum
diuinarum Philosophi sunt arbitrati)
fatis erat ad auocandos mortalium ani-
mos ab eius fluctibus, solitudinibus,
& curis, vitæ huius breuitas: quæ illum
nobis reddit momentaneum (nam bre-
ue est, quod finem habet) & firma æter-
nitatis spes, quam eo calcato, atque ne-
glecto, per Christum pij omnes, nec fal-
sò, nec inaniter animo cõcipiunt. Quod
non ineleganter cecinit Prosper Aqi-
tanicus, his versibus.

Vltima quæque vides.

Et si concluso superessent tempora sæclo,

Vt posset longos, mundus habere dies:

Nos tamen, occasum nostrum obseruare deceret.

Et finem vitæ, quémque videre suæ.

Nã mihi quid prodest, quòd longo flumina cursu,

Semper inexhaustis, prona ferantur aquis?

Multa quòd annosæ, vicerunt secula siluæ:

Quodque suis durant, florea rura locis?

Ista manent nostri, sed non mansere parentes:

Exigui vitam temporis, hospes ago.

Nõ ergo hîc sumus, nec quicquam in secula nati:

Quæ pereunt nobis, & quibus occidimus.

Sed vitam æternam, vita mereamur in ista:

Vt subeat requies longa, labore breui.

Hactenùs

Haftenus Prosper. Quò pertinere putamus verba illa Psalmographi. *Ecce mensurabiles posuisti dies meos: & substantia mea, tanquam nihilum, ante te.* Per mensurabiles siquidem dies, explicat Interpretres voculam Hebraicam (*Thepakoth*) qua exiguam quatuor digitorum mensuram: hoc est, palmi minoris, Iudæi significant: ut beneficus, & munificentissimus Deus, qui adeò propenso est animo, ad effundendas in genus humanum opes, ac diuitias suas, liberalissimè: in vna hac re (nempe in proroganda vitæ meta) parcus quodammodò extitisse videatur. Cætera quippe omnia, veluti effuso copiarum cornu, copiosè, vbertim, atque magnifice mortalibus contulit, vix mensura usus: vitam tantum parvè digitis est metitus. Iure ergò diuinæ literæ tradunt: homini iustæ magnitudinis (& ut plerique opinantur) molis Gigantæ, ex argilla condito; Deum optimum maximum spiraculum vitæ tantum inhalasse, & contulisse: ut mortalitatis quidè multum: vitæ verò minimum, nempe halitum, illi tribuisse videatur. *Diote mucho de muerte, y vn soplo de vida.* Quid enim est aliud vita nostra! (inquit Iacobus.) Va-

Hispanice. *Quanto Dios dio alomhbre midio auaras. So la la vida a dedo.*

Hispanice. *muchode muerte, y vn soplo de vida.*

por est, ad modicum parens: & deinceps, aut cōfestim, exterminabitur. Quāobré elegāter à diuo Iob dictum est. *Homo natus de muliere, breui viuens tēpore: repletur multis miserijs: aut (vt alij vertūt) affatim habens turbarū.* Et p̄ verba illa (& substātia mea) expressit Hebraicū, Cheldi, quod nō in elegāter Annotatores Cōplutenſes vertūt: Et mūdus meus, tanquā nihilū, ante te: vt sensus sit. Et si mūdus sibi esset ceter-nus: si tamen mihi comparetur, qui breui sum illum relicturus: aut tibi Domine qui verē es æternus: erit tanquā nihilum. Nam de vniuersa rerum vniuersitate, & mole: alibi scriptum est. *Omnes gentes, quasi non sint, sic sunt coram eo: & quasi nihilum, & inane, reputatæ sunt ei.*

36 Damnat prætereā hæc Christi genealogia, ex gentibus, & peccatoribus ducta, nimiam quorundam arrogā-tiam: qui cū nihil vnquā præclari ediderint: eo solū nomine gloriantur, quòd nobili & generoso orti sunt sanguine: vt olim Iudæi, filij Abrahæ sumus. Ex eodem tamen seminis grano, diuersæ pullulant spicæ: hæc quidem elegans, & plena: illa verò lurida, & vacua. Con-solatur etiam peccatores: quibus resipis-centi-

centibus, non vulgaris locus est apud Christum. Recipit namque peccatores: & gaudium est in cælo super vno peccatore, pœnitentiam agente. Ostendit pariter ingens illud sacramentum vocationis gentium, quod tantoperè celebrat Paulus, Ephesiis scribens, in hunc modũ. *Sicut nunc reuelatum est sanctis Apostolis & Prophetis, in spiritu: gentes esse cohæredes, & concorporales, & participes promissionum eius in Christo Iesu, per Euangelium.*

37 Ostendit tandem verbi Dei fidẽ, firmitatem, atque constantiam: cũ tandem re exhibuerit, quod tantò antè promiserat per Prophetas suos, in scripturis sanctis, de filio suo: qui factus est ei, ex semine Dauid, secundũ carnem. Hinc est, quòd tantoperè archanæ literæ iactant verbi Dei firmitudinem, fidẽ, ac veritatem: quæ per Christũ facta est. veritas enim Domini, & verbum Domini, manent in æternum. Quapropter, ab hac promissionum suarum fide, & constantia: nomine planè ineffabili vocatur *Iehouah*, id est, qui stat promissis: qui cũ fit: facit esse, & re præstat, ac exhibet, quæ verbis est aliquando pollicitus. Hoc est autem omninò ineffabile: quod
tam

tam sanctè, tantòque studio, fidem, & veritatem Deus colat: cum hōminibus agens fœdifragis, diligentibus vanitatem, & quærentibus mēdacium: de quibus verè scriptum est. *Vani filij hominum: mendaces filij hominum in stateris, vt decipiant: ipsi de vanitate, in idipsum.* Hoc est, Qui si simul cum mendacio, & vanitate appendantur in bilanci: multò inuenientur ipso mendacio mendaciores, & ipsa vanitate inaniore. Hoc est, quod vehementer cupit Spiritus Almus, mortales imis suis pectoribus recondere. Nam cū Isai. cap. 40. verba illa consolationis, & iucunditatis plena, præmisset, *Consolamini: consolamini popule meus &c.* post aliquot periodos addens, *Reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro, quod os Domini loquutum est:* (gloria quippè Dei reuelata, Verbum, caro factum, est) tandem se auribus hausisse vocem profiteatur, dicentem: *Clama. Vox dicentis: clama. Vox inquit, dicebat, clama.* At ego non ignarus, quantum afferat sacris vatibus turbarum, Verbum Dei syncerè proclamatum: dixi. *Quid clamabo? Omnis caro fœnū: & omnis gloria eius, quasi flos agri. Exiccatum est fœnum, & cecidit flos: quia spiritus Domini sufflauit*

sufflauit in eo. Verè fœnum est populus. Exiccatū est fœnum, & cecidit flos: verbum autem Dei nostri manet in æternum. Reformidabat quidem diuinus Vates (vt Hieronymus annotauit) diuini verbi vaticinationem, atque præconium: memor quàm malè illi cecidisset, prior illa sua animositās: cū audiuit vocem Domini, dicentis. *Quem mittam? & quis ibit nobis! Ipseque iam purgatis labiis, se muneri parem existimans: ad subeundum vaticinandi officiū, sponte se obtulit, inquiēs. Ecce ego: mitte me. Existimabat namque Propheta, se festinam aliquā, atque iucundam nuntiationem, suo populo allaturum: eius ea ratione, gratiam iniurus. Verū longè alter res accidit, quàm ipse principio animo destinauerat. Iussus est enim, nuntium ferre graue, & genti Israëliticæ peracerbum, Vade (inquit) & dices populo huic. Audite audientes, & nolite intelligere &c. Cūque huius, vsque adeò seueræ sententiæ, lenimentum aliquod à Deo postularet: optans, vt hæc populi sui obduratio, & obcecatio, breui tātū aliquo temporis spacio duraret: dixit. Vsquequo Domine? Cui repulsam passo, durissimum hoc redditum est*

est oraculum. *Donec desolentur ciuitates absque habitatore, & domus sine homine, & terra relinquatur deserta.* Nihil ergò mirū, quòd cunctetur nunc diuinus Vates: & priusquam diuina Oracula Hebræis proponat, rationem cum Deo ipse inire velit, & doceri, quænam sint eius nomine sibi cum populo Israëlitico transfigenda. Et dixi (inquit) quid clamabo? Trepidat enim, & timet, ne nuntium aliquod infustum, & execrabile, ad suos deferre iubeatur. Verū, nihil est quòd verearis (inquit Spiritus sanctus) nihil quòd formides Isaia: optatissimam namque & fœlicissimam nuntiationem afferes, & renuntiabis gēti tuæ. Omnis caro fœnum &c. Sensus est. Cū tam despecti sint mortales, & tam nihili: vt qui maximè inter eos ingenio, honore, opibus, & potentia pollent (quales sunt principes) similes sint herbarū floribus (fœni quippe nomine, gramen, & herbas, diuinæ literæ significāt) qui à feris etiam, & brutis animantibus, impunè conculcantur, & eduntur: vulgus verò mortalium similis sit herbis ipsis (verè enim fœnum est populus.) Et cū tot sese flagitiis, atque sceleribus, genus humanum conta-

minauerit, conspurcauerit, atque corru-
perit: vt iure esset formidandum, ne ho-
minum fordibus, atque perfidia deter-
ritus Deus, ab assumendæ carnis propo-
sito, atque consilio abstineret: Verbum
Domini manebit in æternum. Idest, sta-
bit adhuc promissis, quibus nunquam
hactenùs ex bono & æquo genus hu-
manum stetit: seruabitque pacta con-
uenta, quæ nunquam à mortalibus bo-
na fide seruata sunt: & tandem homo
fiet, tempore à patre præfinito: quæ vna
res, vniuersas diuini numinis pollicita-
tiones complectitur: quia verbum Do-
mini manet in æternū. Hanc verbi Dei,
& diuinarum promissionum fidem, sta-
bilitatem, atque cōstantiam: docet hæc
Christi genealogia, tot generationum
serie ducta: cū tot annis, atque tempo-
ribus exactis, re tandē exhibuerit Deus,
atque præstiterit, quod olim verbis fue-
rat pollicitus. Quamobrem à Ioanne in
Apocalypsi, Amen, Sanctus, & verax
vocatus est. Et ipse sese in Euangelio,
viam, veritatem, & vitam, appellauit.

Scholia

*Scholia in sequentem sacri Euan-
gelij contextum.*

38 **I**oseph virum Mariæ &c.) Almx

Virginis sponsum : & filij Dei
nutritum, ac putatium patrē Iosephū,
verisimile est, vniuersos mortales reli-
gione, pietate, iustitia, ac veris virtutibus
superasse: vt quemadmodū in legiti-
mam, & veram matrem, delecta est Vir-
go sacratissima, omni pura creatura pre-
stantior, & excellentior: ita in eius spon-
sum, & filij sui Iesu creditum patrem (à
quo in sinu gestatus, nutritus, & sæpissi-
mè exosculatus est in illa tenerrima æta-
te, quæ & pulchritudine, & innocentia,
mortalibus solet esse gratissima) cunctis
(sux saltem tēpestatis) hominibus, mul-
tò sanctior, & æterno Patri gratior, fue-
rit.

39 *De qua natus est Iesus, qui vocatur Chri-
stus.*) His paucis verbis cōplexus est Mat-
thæus, quidquid æncomiorū, in beatissi-
mæ Virginis Mariæ Theotochu prædi-
cationem, conferri potest. Ea namque
omnia, quæ ad eius gloriam celebran-
dam, aut mens humana concipere, aut

lingua eloqui, & efferre potest: multò sunt infra matris Dei titulum, & dignitatem. Quò fit, vt nō abs re pietas Christiana illi concedat, quicquid fauoris, & gratiæ, quicquid dignitatis & excellentiæ, vlli puræ creaturæ (cuius modò capax sit sexus fœmineus; & humana natura) concessum est: vt sunt, nomen (Deo reuelante) ab Angelis prædictum: ortus ex infœcundis parentibus: educatio sacrosancta inter Ædituos in templo, singulari virtutum omnium demōstratione, & indole. Cui addunt conceptum, absque natiuæ, & originalis culpæ labe: perpetuam virginitatem: vitam impolutam, & totius peccati expertem: virtutes, non eas, quas, aut purgatorias, aut purgati animi dicunt: sed heroïcas, & summas. Assumptionem denique ad filium (degustata quidem morte, sed mox vita restituta) in anima, pariter & corpore. Tanta porrò gloria, speciosissimum triumphum agens, cælum inuecta est: vt verè sancta mater Ecclesia canat. *Exaltata es sancta Dei genitrix, super choros Angelorum, ad cœlestia regna.* Ostendit autem aperte hoc loco, Christi Iesu generationem, ad Iosephum minimè pertinere. Cùm enim

enim

enim præmisisset, *Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariæ: non intulit, Ioseph autem, genuit Iesum: verum mox addidit, virum Mariæ: de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.* Usurpauit verò more Hebraïco, vocari, pro esse. Sic Luc. 1. *Hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis: de qua paulò superiùs dixerat. Et quòd Elisabeth esset sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Qui vocatur Christus: id est, qui est Christus.*

40 *Cùm esset despōsata &c.)* Nuptiæ celebratæ sunt inter diuam Virginem, ac beatum Ioseph, maritalis congressus penitus expertes. Sola enim indiuisibili animorum coniunctione, quæ prima, & præcipua est matrimonij dignitas, & ratio, & forma: fuerunt contenti. Quapropter rationi cōsentaneum est, hos sacratissimos coniuges, Deo reuelante, & cōmuni consilio, virginitatem, & perpetuam continentiam, numini deuouisse. Hoc explicant verba illa Mariæ ad Angelum. *Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco.* Quò loci more Hebraïco, cognosco, pro cognoscam: hoc est, præsens pro futuro collocatur. Aut certè ea loquendi formula, qua vulgò dicimus. Nō

Quod de beata virgine affirmat: Grego. Niss. Oratio de Natiuitate Domini. Aug. lib. de S. virginitate Ber. in sermo. si. guum. Tho. 3. q. 28. 2. 3. 4

comedo carnes: Non bibo vinum: id est, perpetuò à vino, & carnibus abstineo: nunquàm comedam carnes, nunquam bibam vinum: dictum est, virum non cognosco, id est, non cognoscam. Alioqui nihil difficile afferebat legatio Gabrielis nuptæ virginì, ni perpetuæ virginitatis votum iam animo concepisset. Nam etsi virgo tum esset intacta, & incognita viro: poterat tamen facilè deinde cognosci.

41 Nec decet curiosiùs huius initi, inter diuos, Mariam & Ioseph, matrimonij, rationem inuestigare. Nam cùm Deo statuente initum sit: non potest non ratio esse æquissima, & honesta. Quidam publicam honestatem, alij Virginis indemnitate, alij sacratissimæ proles decus, iustas, & religiosas causas huius matrimonij, prætexerunt. Alij, hac ratione Dæmonibus tenebras effusas, arbitrantur: ne in diuinæ Incarnationis adyta penetrarent, & Deum carne velatum, cognoscerēt. Quod planè Deus potuit efficere. Virgine etiam sacrosancta manēte innupta: illos intellectu acrisia feriens, vt olim sensili Pentapolitanos, Syrosque percussit. Hi enim Samariam, in cuius

ius erant conspectu, subductis à Deo ab eorum oculis, vrbis imaginibus: eam minime cernebant: cum cætera omnia perspicue, & aperte contemplaretur: nec illi ostium domus Loth, videre potuerunt. Nam contracto matrimonio, Demones, in agnoscenda Mariæ virginitate, ludificatos fuisse: dici quidem potest: probari, & intelligi, non potest. Quamobrem, semper mihi visum est, hanc fuisse diuinæ Sapientiæ, in primo, & humili Seruatoris aduentu, æconomiam: hoc diuinum consilium, atque propositum: ut cum omnia essent diuinis sacramentis plena in recessu: nihil ferme extra vulgarem rerum cursum, fronte promitterent: ut extrema hac humilitate, veluti Sylenis Alcibiadis, immensa rerum archana tegerentur. Quapropter, cum multa, atque præclara, in ortu, & infantia Saluatoris, edita sint miracula: ut sunt, carmina Angelorum: Pastorum Euangelizatio: ortus stellæ, quæ Magos ductauit ab Oriente: clarissima testimonia, Christo reddita, à Zacharia, Elisabeta, Symeone, Anna: Denique à Ioanne, nondum in lucem edito: non placuit diuino numini, ut hæc, & multa alia præclara, & illustria, mul-

tis: sed quā paucissimis nosceretur. Scriptum quippè erat. *Egredietur ut virgultum, coram eo: & sicut radix, de terra sitiente.* Hoc est: despiciatus, & spretus, & qui nihil magnum præseferat. Et iterū. *Omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimētum mixtum sanguine &c.* Et sequitur. *Paruulus enim natus est nobis, filius datus est nobis: & factus est principatus super humerum eius.* Id est, non inferendo, sed patiēter ferendo illatas iniurias: sine strepitu, & tumultu militari: suo Marte, & suis sumptibus palmam feret, & triumphum aget, de truculentissimis generis humani hostibus, peccato, morte, & Satana.

43 *Antequām conuenirent, inuenta est in utero habens, de Spiritu Sancto, &c.)* Observandum est, (quod etiam Chrysostomus annotauit) hæc omnia contigisse post ortum beati Ioannis, & reditum sacratissimæ Virginis ab Elizabeth. Verbum verò (conuenirent) coniunctionē naturalem significat. Græca enim habēt *ἔριν. συνελθειν.* id est, priusquām congrederentur, aut, congressi essent. Vocula porrò illa, antequām, rem inexpectatam, & admiratione dignam, explicat. Minimè verò reddit suspectam

Almæ

Almæ Virginis pudicitiam & perpetuâ virginitatem: quemadmodum impiissimus Heluidius, turpiter est arbitratus. Verum ea loquendi formula scriptum est, Antequàm conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto: quæ dici solet, Antequàm Iudices causam cognouissent, sententiam tulerunt. Nā secundum consuetum, & debitum naturæ ordinem, ante viri congressum, mulier vterum gestare non potest. Explicat etiam hæ voces, ante, antequàm, priusquàm, & similes, nonnunquàm, nō rei consequentiam: verum ea, quæ prius cogitabantur. Quemadmodum si quis dicat. Petrus, antequàm pœniteret, obiit. Non est sensus, quod post mortem pœnituerit: sed quod priusquàm præstaret pœnitentiam, quam meditabatur, & instituebat: morte fuerit interceptus. Porro, illud (de Spiritu sancto) non potest coniungi toti sententiæ præcedēti (*Antequàm conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.*) Nihil enim erat, quod hæsitaret Ioseph: si compertum habuisset, Virginem vterum gestare de Spiritu sancto. Sed est pulchra diuini Evangelistæ subiectio (quæ tacitæ obiectioni

respondet) & anticipatio. Inuenta est (inquit) in utero habens. Verum, ne quis offendatur: intelligat, eam uterum gestasse à Spiritu sancto. Nam uterum habere, pro gestare: Græcismusest.

43 *Ioseph autem, cum esset iustus, & nollet eam traducere. &c.*) Iustorum est benignitas, atque clementia. Non enim mirantur, nec euulgāt aliorum lapsus, nec sæuiunt in labētes: verum eis ex animo condolent. Sic Christus Redemptor noster, ad mulierem, adulterij ream. *Vbi sunt, qui te accusabant? Nemo te condemnauit? Nemo Domine. Nec ego te condemnabo. &c.* Nulla enim lex sacra (ut censet Augustin. Sermone. 16. de ver. Domini, & Epist. 54. ad Macedonium) cogebat virum, ad deferendam, & publicandam coniugis impudicitiam: ut constat Leui. 20. & Deuteron. 22. Nam quod in Deuteron. scriptum est: Si dormierit vir cum vxore alterius, vterque morietur (idest, adulter, & adultera) & auferes malum de Israël: potius videtur ad Iudices pertinere, quàm ad cōiuges. Scio, dissentire Hieronymum, & Theophilactum: Hieronymumque uti testimonio. c. quinti Leuitici, *Si quis audierit*

vocem iurantis. &c. Verùm locus ille ex professo agit de eo, à quo legitimus iudex (vt à confcio causæ, quæ in iudicio versatur) exigit iuramentum: cui fas nō est, tacere veritatem. Quapropter, certior videtur sententia Augustini. *Et nollet eam traducere.*) Græca habent. παραδυσματίσαν. Quam vocem quidam vertunt, infamare: alij, propalare: alij, palam facere, ac punire. Alij (qui propiùs ad Græcæ vocis significationem accedūt) vertunt, exemplum facere: quod, traducendi verbo, latinissimè ab Interprete explicatum est. Sensus est. Cùm esset iustus, & nollet rem prodere, ne publicè in Virginem, tanquam in adulteram, animaduerneretur: voluit eam occultè (nempe per libellum repudij: qui etiam priuatim dari poterat: aut paucissimis cōscis, & ea explicata causa, quam maritus maluisset) dimittere. Nam (vt in Prouerbiis scriptum est.) *Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, stultissimus est.* Prouer. 13.

44 *Hæc autem eo cogitante &c.*) Verbum cogitandi, explicat insignem diui Iosephi prudentiam, & pietatem. Vir enim expertus (vt in Ecclesiis scriptum est Eccles. 34:

est) cogitabit multa. Non præcipitavit sententiam : nec rem tanti momenti, & quæ tantopere famam sacratissime puel- læ lædere, & denigrare poterat, cum aliis contulit: sed grauiissimas curas, alto pe- ctore premens, consilium à Deo postu- labat. Quem Deus, archanissimi sui cõ- filij, mox per Angelum certiore fecit. Nec verisimile est, sacratissimam Virgi- nem sponsi sui fluctus, & hæitationem, minimè sensisse. Verùm diuinæ literæ subindicant, quòd illi, in tanta dubita- tione, sibi bene conscia, non satisfecerit: quòd res omnem humanam credulitatẽ superaret: & quòd pij plerumque soleant animo omninò resignato, curas, & ne- gotia sua, in Deum reijcere: iuxta illud Psalmi, *Iacta super Dominum curam tuã &c.*

45 *Vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim sal- uum faciet populum suum, à peccatis eorũ.* Ethim- mon est dulcissimi, & sacratissimi nomi- nis Iesu (quicquid deblateret perfidus Osiander) quo ostendit, nasciturum in- fantem, verum esse Deum: cuius pecu- liare munus est, abolere peccata. Isai. 43. Iob. 14. Matth. 9. Marc. 2. Luc. 5, Ioan. 5. Hebraicè autem scribi potest. *יְשׁוּעָה* Iesuah: & *יְהוֹשׁוּעַ* Iehosuah: et si primo modo

modo sine litera, cheth, in titulo Crucis Christi, quod est Romæ, in Æde Sanctæ Crucis in Hierusalē, scriptum sit. Quapropter Galatinus, & plerique alij contendunt, Iesum filium Num, & Iesum filium Iosedech, Sacerdotem magnum, & Iesum filium Sydrach, egregium Cōcionatorem, atque Theologum, à quo Ecclesiastici liber scriptus est: non vocatos *Iesua*h: sed cū litera, cheth, *Iehosua*h. Ideoque, Christo conuenire, quod ab Isaia scriptum est: *Et vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit. &c.* Quem locum inferiùs attingemus copiosius. Et rectè alij, non de Christo: sed de Ecclesia explicant. Cæterum Galatinus censet, egregios illos viros, typos Christi fuisse. Prior siquidem subactis hostibus, Hæbræos, in terrā à Deo promissam, inuexit: referens Christum, qui excissis humani generis hostibus, peccato, morte, & Satana: eorumque euerfat tyrannide: mortales, cœlos inuexit. Posterior, templi funditus euerfi, atque destructi, ruinas reparauit, & crexit: adumbrans Ecclesiæ structuram sacrosanctam, quam è Synagogæ ruinis Christus construxit. Postremus, egregiis sentiis

rentiis, atque doctrinis, legentium animos instruit, & ad meliorem viuendi rationem instituit: explicans Christi Iesu Euangelium, Christianam Philosophiã, atque doctrinam, qua mirificè piorum animi excoluntur. Typi ergò, *Iehosuah*: idest, Dominus saluabit, appellati sunt. Veritas autem ipsa, ab eis obumbrata, & expressa, *Iesuah*, idest Saluator ipse, aut salus, appellata est. Et certè Orthographia illa Hebraïca Galatini, nisi in Esdra, in libris aliis veteris Instrumenti vera reperitur. Apud Esdram tamen, Iesu filij Iosedech nomen, sine cheth, scriptum est. Reuchlinus de verbo mirifico, & alij, censent, scribi debere cum litera Cheth, quòd à nomine tetragrammato *Iehoua*, (à quo Iouis nomen, Æthnicos etiã traxisse, multi contendunt) dulcissimum nomen Iesus, hoc est, *Iehosuah*, ductum sit. Quod probant ex modo Compendiario, quo sic. I H S. apud omnes, tam Græcos, quàm Latinos, scriptum est. Nec illos mouet Orthographia, quæ hodie in Crucis titulo Romæ cernitur: propter imperitiã illorum, qui eas literas in ligno expresserunt. Dicunt ergò, nomini ineffabili addi tantum

tum literam, Sim, quam vocant, literam clementiæ, quod formam habeat lampadis oleariæ: hanc scilicet *ו* Ea enim sola litera, nomini (*Iehouah*) interiecta: efficies nomen (*Iehosuah*): ut nomine ineffabili, diuinitas: litera autem illa, Sim, humanitas declaretur. Huc referunt locum illū Exodi. 6. Ego Dominus, qui apparui Abraham, Isaac, & Iacob, in Deo omnipotente: & nomen meum, Adonai, non indicaui eis. Quem nos Commētariis nostris in Exodum, fusiūsumus interpretati. In eo quippe tria, ex potissimis Dei nominibus, collocantur. El, Saddai, & ineffabile, *Iehouah*, El, fortitudinem. Saddai, omnium bonorum copiam significat, & animum propensissimum ad communicandas suas illas opes inexhaustas, mortalibus. *Iehouah*, verò (quod, nomen est ineffabile) quidam censent, nihil significare: sed radicem tantum esse nominum Diuinorum. Alij, ab essendo, id nomen ducunt: & interpretantur, qui essentiat (si sic latinè dici potest.) Alij, vnus omnia. Alij, omnia vniter. Verum Hebræorum doctissimi affirmant, nomine hoc sacrosancto, quod à radice, *haia*, ductum est: significari eum, qui cum sit, facit

facit esse, scilicet, sua promissa: ut *Iehouah* significet eum, qui stat promissis: & re, ac opere præstat, & exhibet, quæ pollicetur. Apparuerat igitur Dominus Patribus, in Deo omnipotente (*El Saddai*) hoc est, indicauerat illis effecta potētia, & opum, ac diuitiarum suarum: præstiterat, & exhibuerat se illis fortem, diuitem, ac opulentum. Fortem quidem: clarissimas illis victorias, exigua manu, aduersus hostes præstando: qualis illa Abrahami, aduersus quatuor Reges, qui Pentapolitanos euerterant (quorum, Amraphaëlem, quidam Ninum: alij, Nimbrotum fuisse, ferunt. Opulentum verò: eos, inter exteros, multis diuitiis locupletando. Cæterum nomen suum Adonai, (nam nomen, Adonai, Hebræi ob reuerentiam, ineffabili substituunt) nomen suum, *Iehouah*, non indicauit eis. Idest: cum illis multa esset pollicitus, de posteritate scilicet numerosa: & de possessione terræ Chanaanitidis: de regno æterno &c. nihil firmè præstiterat. Hæc autem omnia, & quicquid generi humano præstari poterat: exhibuit, præstando filium: qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de cœlis,

coelis, & homo factus est. Vocatus autem (ut hi auctores censent) ab hoc nomine ineffabili, Iesus, aut (*Iehosuah*) eò quòd homo factus fidem Dei liberauerit, réque ostenderit diuinarum pollicitationum veritatem, firmitatem, atque constantiam. In hanc sententiam (cùm esset pia) multa ex Sybillinis Oraculis, & ex variis Autoribus, congeffimus in Cathéchismo nostro Hispanico, Discursu. 8. Veruntamen, tùm ex Orthographia Hebraica nominis, *Iesua*, tum ex ethimo Angeli: videtur, nomen, Iesu, duci à verbo, *Iasah*, quod est saluare: nam literam (haim) quam nomen, *Iesua*, habet, nomen ineffabile non recipit. Diuus Basilii in exercitamentis linguæ Græcæ, dulcissimum nomē Iesu formari putat à futuro *ιασο*. & verso in, *η*, à verbo *ιασο* quod est, mederi. Ipse est enim Deus sanator, aut medicus noster. Exod. 17. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus nostris, & sanat infirmitates nostras. Quapropter, non abs re miratur diuinus Vates, homines. peccatorum morbo laborantes: cùm tanta resinæ copia, & talis medicus sit in Galaad. Mirum quippè est, quòd Deum ipsum, Seruatorem, &

medicum sortiti: tam miserè, & turpiter pereamus.

46 *Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est à Domino. &c.* Hoc loco, & similibus, particula illa, ut, non dicit causam: sed rerum consequentiam. Non enim factum est, quia prædictum erat. Sed contrà vaticinatum, atque prædictum, quia futurum. Sic Gen. 40. Cùm somni à Ioseph interpretati euentus explicaretur: scriptum est. Restituîtque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum: alterum suspendit in patibulo, ut coniectoris veritas probaretur. Non enim id accidit, ut coniectoris veritas probaretur: sed contrà, ex harum rerum euentu, probata, & periclitata est fides coniectoris. Hinc disces, quàm verè à Paulo dictum sit: *Finis legis, Christus.* Et à Luca: *Huic omnis lex, & Prophetæ, testimoniũ perhibent.* Et à Ioanne: *Si crederetis Moyse: crederetis utrique & mihi: nam de me ille scripsit.*

47 *Ecce virgo concipiet. &c.*) Apertissimum testimonium, de perpetua virginitate sacratissimæ Mariæ. Nam cùm virginis partus, in signum mirabile, à Deo ipso propositum sit: quòd longè superet, ea quæ in cælo sursum, siue in terra deorsum

sum poterant, aut accidere, aut ab hominibus postulari: apertissime probatur, sermonem esse de partu Virginis incorruptæ, manente integritate. Hoc probat efficaciter vocula Hebræa, *Alma*, quam Septuaginta *παρτερός* verterunt, cum articulo præpositiuo, *ha halma*, Qui proferatur Articulus (quemadmodum Epiphanio, Hieronymo, Cyrillo, & Augustino, placet) nunquam præponi solet, nisi ad declarandam notæ rei dignitatem, & excellentiam, atque præstantiam. Quapropter, Articulum. *Cheth*. quem Hebræi, vocis, *Alma*, præponunt: vocant, *Cheth haiedia*, id est, *cheth* notitiæ, quod non nisi rebus insignibus, & illustribus, quarum magna, & præstans notitia habeatur, præponi solet. Quamobrem, cum sæpe ea dictio, diuinis in literis collocata sit: tribus tantum locis Articulum habet præpositiuum, Gen. 24. cum de Rebecca esset sermo. *Puella decora nimis, virgoque, Ha halma, pulcherrima*. Et ut omnem tolleret ambiguitatem: per insinuationem explicat, quid nomine *halmæ*, id est Virginis, sit intelligendum: addens, *Et incognita viro*. Et Exod. 2. cum sermo esset de Maria, sorore Moïsi: quæ illum, aquis expositum,

Epiph. in heresi. Samati. Hieron. Math. 21. Cyri. li. 1. in Ioan. c. 4. Aug. q. 115. & q. 116. in Gene.

obseruabat: cùm esset ipsa decennis (iuxta eorum calculationem, qui ei plures annos tribuunt) & clara vaticinio, vt Philoni placet, scriptum est. *Et perrexit puella, vt vocaret matrē.* Quò loci, pro puella, *Ha halma* positum est. Et. 7. hoc capite Isaia, cum dicitur. *Ecce Virgo concipiet, &c.* Quapropter exploratum est hoc loco nomen *halma*, non solum Virginem absconditam, quod, nomen ipsum præferrat, à radice, *halam*, id est, abscondere, occultare &c. & intactam significare: verum etiam Virginem, claram sanctitate, & illustrem, cuius nomen, celebre, & memorabile sit. Verum hæc alibi copiosius.

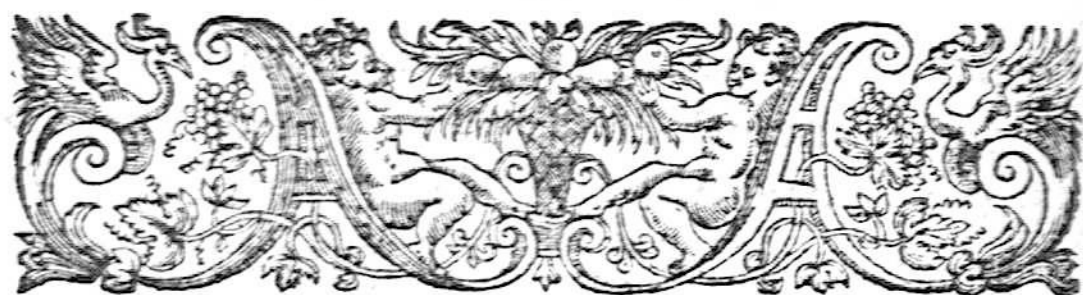
48 *Et nō cognoscebat eā, &c.*) Epiphanius lib. 3. Hæresi. 78. & alij, verbum cognoscendi, referunt ad perfectam, & exactam cognitionem excellentiæ, & dignitatis beatissimæ Mariæ: vt sensus sit. Et non cognoscebat exactè Ioseph, quanta esset Sponsæ suæ dignitas, atque præstantia: donec peperit filium suum Primogenitum. Tunc enim canentibus è cælo Angelis, cōgratulantibus opilionibus, adorantibus Magis, Christi Iesu diuinitatem confitentibus Anna, & Symeone: perfectè,

Atè, & ad vnguem intellexit, diuam Virginem Mariam, veri Messix, id est, Dei & hominis, esse matrem. Si verò more Hebraico, cognoscendi verbo, vxorium congressum intelligamus (vt planè videtur intelligendum: particula illa, donec, tēpus significat infinitum, & indeterminatum Gen. 8. *Qui egrediebatur, & nō reuertebatur, donec siccarentur aquæ: id est, nunquam* Psal. 109. *Donec ponam inimicos tuos.* Et. 1. Cori. 15. *Oportet illum regnare, donec ponat inimicos suos.* &c. id est, perpetuò. Matt. 28. *Et ego vobiscū sum, vsque ad consummationē seculi.* id est perpetuò 2. Re. 6. Michol nō est natus filius, vsque in diem mortis sue: id est, nunquam. Vtitur autē lingua sancta suo more, verbo cognoscendi: vt res turpes, honestè pronuntiet: quapropter, sancta dicta est. Habet autem rationem Phisicam, ea loquutio: quòd virile semē, à cerebro, vbi locus cognitionis est, decissum, per venulas, quæ sese per dorsum ramificant, descendat. Porro Primogenitum vocant diuinę literæ eū, qui primò natus est: quem oportebat redimere, quòd Deo esset consecratus: siue alij deinceps nascerentur filij, siue non. Cōsolatur verò nos id nomen, vehementer.

Donec, inquit, peperit filium suum Primogenitum. Ostendit quippe, Christum esse Primogenitum in multis fratribus: nōsque per adoptionem Spiritus sancti, per fidem, & charitatem, & sacramenta: ad eum, tanquā fratres, & Regni cohæredes, pertinere. Annotavit etiā Ephiphanius loco paulò superiùs citato, nomen illud, Primogenitum, habere Articulum præpositiū. Peperit filium suum, illū Primogenitum: vt per excellentiam, Christus Dominus, Primogenitus nuncupetur: vt verè est primogenitus omnis creaturæ, & Princeps Regum terræ. Dictus est etiam Primogenitus, more Hebraico: id est, vnigenitus: Quemadmodū superiùs annotauimus n. 30.

48 Ex sacra hac Christi genealogia, apertè refellitur libellus ille, de legali Christi Sacerdotio: quem Suidas (clarus alioqui Auctor) suis lucubrationibus inseruit: à Iudæis Tibarenis, confictus: aduersus quem scripsit eleganter, Ioannes Hentenius: & cui à Patribus, in Indice librorum prohibitorum, iure est interdictum. Negat enim genus Regium Christi, ex progenie David: dum illi importunè asserit, & astruit Sacerdotium. Non enim

enim illud administrabant, nisi qui per lineam masculine, genus ducebant ab Aarone: quod conuincit exemplum Oziæ Regis. 2. Paral. 26. & legis præceptum Num. 17. Christus autem Redemptor noster, etsi cognationem habuerit cum Stirpe Sacerdotali (quod aperte ostendit Luc. c. 1. docens, Elizabeth, de Aaronis posteritate, cognatam esse beatissimæ Virginis) nihilominus tamen, legale Sacerdotium, ad eum minimè pertinebat: quod beatus Ioachim, Deiparæ Virginis pater, recta, & virili serie, & linea, genus duxerit ex stirpe, & tribu Iuda, ac familia Dauidis Regia: non ex tribu Leui, nec ex familia Aaron. Fuit verò libellus ille olim plausibilis: tunc, quod (ut auctor est idem Suidas, in dictione, Iesus,) in Archiuis urbis Tiberiadis, tēpestate Iustiniani Imperatoris, à Theodosio, Iudæorum Principe, & Tiberiadis comite (qui à Iudaismo postea, ad Christum conuersus est) & à Philippo, Argentatio, Christiano, repertus sit. Tunc maximè, quod Iudæorum impostura, confestim deprehensa non fuerit.

DE ADVENTV MAGORVM.

LIBER SECVNDVS.

Cap. 2.

*V*M ergo natus esset Iesus, in Bethlehem Iudæ, in diebus Herodis Regis. &c. Locum, & tempus ortus Iesu, explicat Matthæus: vt Hebræi, vtrumq; eum diuinis Vaticinationibus conferentes, viderent, quàm hæc, cum sacrorum Prophetarum Oraculis, consentirent. Locus namque à Michea: tempus verò, à Daniele, & Iacob, explicatū est. Porro Bethlehem Iudæ, dixit: quòd esset alia Bethlehem Galileæ, in sorte Zabulon. Iosue. 19. Corruptè verò legūt Græca exēplaria, Iudæ, pro, Iudæ, quod etiam Hieronymus annotauit: & si parum referat, vtro modo legas. Herodem prætereà, Regem nominat: quòd nihil ad eum (vtpotè alienigenam, & exterum,

rum; Iudaicæ gentis Regnum pertineret: instantemque Christi aduentum, huius Regno, & Iacob vaticinio, declararet. *Non deficiet sceptrum de Iuda, nec Dux de fermore eius: donec veniat, qui mittendus est, &c.* In diebus inquit, Herodis Regis: id est, ea tempestate, qua Regnum Iudæorum administrabat Herodes: is planè, quem, Magnum plerique vocant: Antipatri filius, Herodis Ascalonæi nepos. Quem Herodem Ascalonitam, Aphricanus apud Nicephorum, refert, feruum fuisse Sacerdotis cuiusdam, ex eorum numero, qui Apollinis templo apud Ascalonenfes præerant. Eusebius verò in præpar. Euāg. Autor est: Herodem ipsum Ascalonitam, Apollinei tēpli Ædituum fuisse: ex eorum classe, qui serui vocarētur. Huius filium Antipatrum, ab Idumæis captum, apud eos educatū: Aphricanus affirmat: quòd pecuniæ inopia, à patre Herode redimi minimè potuerit. Apud quos multa, atque præclata, bellicæ virtutis ostentās facinora: clarissimus euasit: ab eisque, Idumæi cognomentum retulit. In Hircani deinde, summi Iudæorum Pontificis, amicitiam insinuatus: quòd bellum aduersus fratrem suum

Nicepho.
lib. 1. c. 9.

Euseb. tib.
8. præpar.
Euāg. c. 1.

germanum, Aristobolum, gereret: breui, Hyrcani Regno in libertatem asserto, sic enituit: vt egregiæ indolis, & singularis prudentiæ, atque fortitudinis famam, apud vniuersos Palestinos retulerit. Aristobolo autem è medio sublato, & Iudæa in prouinciæ formam, à Pompæio redacta: Antipater, Palestinæ Procurator creatus est. Quo, Malichi fraude interfecto: Herodes eius filius, quem è Cypro nobili Arabe sustulerat (qui Ascalonita, ab auo: & ab amplitudine fortunæ, Magnus appellatus est) & opibus, & virtute: sed potissimum Romanorum amicitia fretus: non paternam modò administrationem, verum Regnum etiã, adeptus est. Cùm enim prius Antonio, intima familiaritate esset coniunctus: inuidente ei nō nihil Cleopatra, quæ Iudæorum Regno inhiabat (vt Plutarchus in Antonio, Auctor est) cum qua, eam ob causam priuatas similitates gerebat: ausus Antonium, in Actiacum bellū contendentē, nō solum auxiliaribus copiis, & omni commeatus genere: verum consilio quoque saluberrimo iuuare: affirmans, omnia prosperè cessura, si Cleopatram in Ægyptum remitteret: supera-

to Antonio, cuius manifestissimum exitium, iam olim præuiderat, etsi sciret Cæsarem Augustum, ob Antonij amicitiam, sibi esse infestissimum: ausus est tamen tentare fortunam: eique, in Ægyptum properanti, abundantissimo com-
 meatu, & ingentibus diuitiis instructus, occurrit. Paucaque præfatus, cum (Antonij familiaritatem, atque amicitiam ingenuè confessus) culpam esset deprecatus: Augustus, animi magnitudinem viri, demiratus, quem compertum habebat, discessionem à Cleopatra, perpetuò Antonio consuluisse, amantissimè eum, in suam gratiam recepit: belloque confecto: opibus, & Prouinciis auctum, in Regnum extulit. In quo, quantum rebus gestis, & magnificentissimo animo eni-
 tuit, templo Salomonico (vt Iosephus tradit) ab ipsis propè fundamentis constructo: quod priori esset mole, & opulenti-
 a par: tantum sæuitia, & crudelitate, vniuersos penè mortales superauit. Interfecit siquidem, & vxorem, & liberos: aliàque innumera, nephariæ crudelitatis exempla edidit, quæ paulò pòst sunt à nobis copiosius persequenda. Sunt autem Herodes tres, qui in nouo Testamē-

*Ioseph lib.
 15. antiqui
 c. 11. & lib.
 1. de bello
 Iuda. c. 27.*

to memorantur. Hic ipse, de quo sermo-
nem instituimus: sub quo Christus, Ser-
uator noster, natus est. Qui etiam Beth-
lehemiticos Infantes, crudelissimè tru-
cidauit. Qui anno sexto à natiuitate
Christi, morbo intercutis, vt ait Euse-
bius, & pediculari, miserè consumptus
est. Secundus: huius filius, Galileæ Te-
trarcha: qui Ioānē Baptistā, gladio sustu-
lit, & spretū Christū, ad Pilatū remisit. Is
cū annis quatuor & viginti Galileam
rexisset: in exilio periit. Tertius: Herodes
Agrippa, à Claudio Caligula in Regnum
euectus: qui, Iacobum cū iugulasset,
optans, placere Iudæis: Petrum, in vincu-
la coniecit. Qui Cæsareæ, diuinas accla-
mationes sibi à populo oblatas, libenti,
atque arroganti animo suscipiens: ab
Angelo percussus, vermibus scatens, oc-
cubuit.

2 *Ecce Magi ab Oriente venerunt, &c.*
Magorum nomen, vulgi potius vsurpa-
tione, & errore, quàm aut significatione
vocabuli, aut eorum, quibus principio
inditum est, merito: infame est. Persarum
quippe Sapientes, à quibus Diogenes
Laërtius, in Prohemio libri, quē de Phi-
losophorum vitis, successione, placitis, &
rebus

rebus gestis conscripsit: Philosophiæ se-
 mina iacta, & propagata fuisse, tradit)
 clarissimos Auctores citans, Hermip-
 pum, Hermodorum Platonicum, Xan-
 thum Lydium, Sotionem, Aristotelem,
 Dinonem Historicum, Eudoxū, Theo-
 pompum, Eudemum Rhodium, Heca-
 theum, Clearcum Solensem, atque Cli-
 tarchum: Magi, idest, silentes, vt inter-
 pretatur Basilius, in Oratione de Christi
 ortu, dicti sunt: siue quòd silentium, &
 quietem agerent, vt commodiùs philo-
 sopharentur (Anima enim, vt Aristoteli
 quoque visum est: sedendo, & quiescen-
 do fit sapiens) siue quòd quinquennij si-
 lentium, discipulis indicerent: quod à
 Pythagora deinde Samio (qui inter illos
 addiscendæ Philosophiæ gratia, est pere-
 grinatus) apud Græcos vsurpatum est.
 Apuleius autem, in prima Apologia pro
 Magia, vsus Platonis testimonio: Persa-
 rum Sapientes, Magos, idest, Sacerdotes,
 appellari affirmat. Et Cælius lib. 3. lect.
 antiq. cap. 42. Magorum nomine, nihil
 aliud Persis, quàm Deorum Interpretes,
 atque cultores, significari putat. Clitar-
 chus in 12. apud Laërtium, Auctor est:
 Magos, Deorum vacare cultui: & illis
 preces

*Hermip.
 lib. 1. de
 Magis So-
 tion lib. 23
 Aris. i Ma-
 gico & lib.
 1. de Phi-
 lo Dinon.
 lib 1: Hyt.
 Eudoxus
 in Perodo
 Theopem.
 lib. 8 Phi-
 lippicorum
 Clear lib.
 de discipli.
 Clitar. lib.
 12.*

preces, vota, ac sacrificia offerre: de Deorum substantia differere: signa, statuasque reprehendere. &c. Sotion verò, apud eundem Laërtium, his, vestem quidem candidam: lectum, humum: escam, olera, caseum, ac panem cibarium: fuisse, refert. Quibus consentit Hieronymus. 1. lib. Commenta. in Danie. cap. 2. Aristoteles etiam (apud eundem Diogenem) in Magico: & Dinon. 1. Historiarum lib. & Hermodorus Platonius, affirmant, Magicę illos diuinationis, penitus ignaros, & expertes fuisse. Cùm verò tales principio fuissent: paulatim ad superstitiones, & vanitates deflexisse: atque eam ob causam, nomen inuisum, & infame redditum, probabile est: Quod Augustinus. Chiamensis Episcopus, censet, lib. de perenni Philosophia. Duplicem verò Magiam, antiqui celebrant. Alteram, tam diuinis, quàm humanis legibus damnatam: quæ per icta cum Dæmonibus fœdera, & impias nephandorum spirituum euocationes, multa verè: sed plura apparenter solum, delusis, intuitum oculis, operatur: quam Græci, peculiari vocabulo, *Goe-tiam*, nuncupant. Huius Professores fuerunt, Zoreaster, Ostanes, Apuscorus, Zaratus,

ratus, Marmacidius, Hippocus, Zarmocedines, Iannes, & Mambres, qui restiterunt Moysi in Ægypto: Balaam Aramæus, Simon, & Elimas, Magi: quorum nomina execranda. 2. ad Timotheum. 3. Num.

22. Acto 8. & 13. referuntur. Hæc etiã Ma-

giam, plerique tradunt, Pythagoram,

Democritumque sequutos: & Apollo-

nium Tianeum: cuius res gestas, Philo-

stratus edidit: quas miseri Gentiles, re-

bus à Christo gestis, opponere sunt ausi.

Quibus Iustinus Martyr, egregiè re-

spondit: Apollonium, scilicet, nihil vn-

quam, nisi adhibita materia operatum:

Christum verò (vt par erat naturæ Auto-

rem, & Principem) solo imperio, solo nu-

tu, multa, atque præclara opera edidisse.

Naturalem alteram, ab omni superstitione puram: non sanguine, non victimis,

non euocationibus vtentem: sed quæ mu-

tua tantum virtutum, ac facultatum na-

turalium, aut consensione, aut dis-

sidio: multa profectò admiranda, &

utilia operetur. Hæc magnetem, ad vsus

nauticos, incredibili generis humani be-

neficio, transtulit: & Medicinæ procrea-

trix fuit. Cuius Cælius lib. 3. lect. antiqua.

cap. 42. & Picus Mirandu. in Apologia,

& Reue

*Horū no-
mina anno
taut Au-
gusti Ne-
briensis E-
piscopus.
in Scholys.
Psal. 131.*

*Li. quæst. à
genti. pro-
posi. q. 24.
& 26. &
Euse Ca-
sa. li. aduer-
sus Hiero-
clem.*

& Reul inus Forcensis: & antiqui Patres, Iustinus martyr in lib. quæst. à Gentibus propositarū. q. 24. & 26. & Hiero. in Daniele. ca. 2. & Origenes Tractatu. 5. in Matth. patrocinium susceperunt. Fuerūt autem in tanta veneratione, & pretio, apud Persas Magi: vt Cicero lib. 1. de diuinatione, & Plinius lib. 2. Historiæ naturalis, affirmant, Magiam, Regum Regibus in Oriēte imperitasse: nec potuisse quemquam Persarum, Regno præfici, qui non antè, Magorum disciplinam, scientiāque, percepisset. Cambyse igitur, Cyri filio, vita functo (gladio enim quem balthæo gestabat, sua sponte euaginato, in femore grauitè vulneratus, occubuit) & Mergide, eius fratre, fraude Comaris Magi, è medio sublato (vt Iustinus refert) suffecto in Regnum Oropaste, Comaris germano: qui Mergidem ore, & corporis lineamentis, mirificè referebat: duo hi Magi, Persarum Monarchiam inuasere: tenueruntque annis septem, donec Orthanis, viri nobilis, sagacissima coniectura, illorum præstigiè deprehensæ: & per coniuratos septem, Regno deturbati, atque deiecti, vita quoque priuati sunt. His successit Darius,

Hista

Histaspis filius: Cyro, & sanguine, & cognatione iunctus. Fluxerunt proculdubio Magi à Chaldeis, & Assyriis: qui eis, & sapientia, & Regno, multò superiores, & antiquiores fuere: à quibus, Hebræorū quoq; Patres propagati sunt: quod & Achior Iudith. 5. testatur. Assyrij enim, & Babilonij, suos Sapiētes, Chaldæos: Persæ, Magos: Indi, Bramanos: Æthiopes, Gymnosophistas: Celtæ Diuidas, & Sēnotheos: Ægyptij, Prophetas: Græci, Philosophos vocant. A Chaldæis ergò, generis humani propagatoribus, post diluvium: liberales etiam Artes, & ingenuæ Disciplinæ propagatæ sunt: etsi Clearchus Solensis, in lib. de disciplina apud Laërtium, à Magis Gymnosophistas, & Iudæos, originem duxisse tradat. Certū est tamen, Assyriorum Regno à Persis subactō, nomina fuisse confusa: & pro Chaldæis Magos, & contrā, pro Magis, Chaldæorum nomen vsurpatum. Quod Augustinus Chiamensis observavit: & testimonio Chalcidij Platonici probari potest. Qui cū Platonis Thimæū commentaretur, & in Evangelicam hanc Magorum historiam, ea, qua paulò post subiiciemus, occasione, incidisset: quos

Matthæus Magos, ipse Chaldeorum Sapientes, appellauit. Hæc ideò accuratiùs & fusiùs à nobis sunt proposita: quòd his præludiis, atque prolegomenis, ea omnia quæ ad exegæsim huius loci pertinent, magna ex parte explicata videantur. Si enim quæras, quales hi Magi fuerint: qui primi ex Gentibus, tanto studio, & accuratione, Christum quærunt? Respondemus. Viri proculdubiò, sapiëntia, id est, humanarum, ac diuinarum rerum scientia, præcellentes, & insignes. Si quæras deinde: Reges ne? Respondemus, planè eos, Reges fuisse: sed exiguos: Regulos scilicèt, & Topharchas: quales habuit plurimos Oriens, sub primariis Imperiis comprehensos, & Monarchis obtemperantes. Plutarchus enim in Lucullo, Tigranis Armenij fastum, atque superbiã describens: qui nō ita multis annis, ante Christi ortum, in Asia floruit: ita inquit. Ministrabant ei multi Reges: quorum alij, veluti pedissequi, aut satellites, astabant. Hi, equitanti pedestres, interiores tunicas induti, occurrebant &c. De eiusdem etiam copiis, & apparatu, paulò pòst differens, ita inquit. Neque infana prorsus, omnemque præter rationem, videbatur

batur viritemeritas: cui tot populi, tot Reges, tot peditum legiones; & equitū millia, animos attollebant &c. Docet maximum hunc Regulorum numērum, ipse quoque titulus, quo Monarchæ potentissimi, & qui magna Imperia sibi, aut iure hæreditario, aut bello, in Asia comparauerant, Reges Regum appellabātur. Hanc sententiam confirmant, tū anti-qua, & in primis vulgaris Christianorū opinio, iā olim in Ecclesia recepta: tū pictura, tū multorum Patrum testimo-
nia: Athanasij, de variis quæst. q. 2. Ter-
tuliani, lib. aduersus Iudæos, & lib. 3. cō-
tra Martionem. Cypriani, in sermone de
Baptismo Domini, & manifesta. Trini-
tat. Hiero. in Psal. 71. Augustin. Sermo.
43. ad Heræ. & lib. 3. mirabi. sacræ Scri-
pturę. Chrysoſt. hom. 6. in Matth. Isido.
in Præfatione Miſſæ Mozarabicæ. Chri-
stiani Duntmari, Matt. 2. Thomæ. Matt.
2. & Iohan. 11. Nam. 3. p. q. 36. ar. 3. non so-
lūm fuisse Sapientes: sed etiam Poten-
tes, affirmavit: suppresso Regiæ dignita-
tis titulo. Probat id etiam, Magorum po-
tentia: & ius Regni, non nisi his, qui eo-
rum disciplinis imbuerentur, in Oriente
concessum: quod Cicero. ac Plinij testi-

monio probauimus. Probant id etiam, eximia, & singulari sua eruditione: tam beatus Iob, quam tres amici eius. Nam Persidis, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægyptique Sapientes, Plinius lib. 25. cap. 2. communi appellatione, Magos vocat. Reges autem, eos fuisse: Thobie. 2. cap. ostenditur. Sic etiam Ambrosius eos vocat lib. 1. offic. c. 12. Erant igitur amici Iob, tum Magi, tum Reges: id est, Reguli, & aliquarum ditionum, aut urbium, aut locorum Domini, & Principes: quales in Europa Duces, Marchiones, Comites & Reguli: & quales in Hispania, sub Mahumetanorum Tyrannide, euerfa Miramamolinorum Monarchia, Reges fuere. Tot enim Reges memoratur, quot urbes. De Toledo, de Seuilla, de Cordoua, de Iacn, de Granada, de Carauaca, de Murcia, de Valencia, de Caragoça, de Huesca, &c. Tales etiam fuisse gentium Reges, sub ingressum filiorum Israël in terram Chanaan: ingens illorum numerus ostendit Iosue. 12. Quò loci, angustissimæ illius Regionis, quam ultra Iordanem filij Israël occuparunt: vnus & triginta Reges numerantur. Et illud Iudi. 1. *Septuaginta Reges, præcisus manuum, ac pedum summitatibus:*

comedebant sub mensa mea ciborum reliquias.
Plinius etiam lib. 5. c. 23. in sola Cælesyria memorat, 17. Tetrarchias. Et ca. 18. in Regione Decapolitana, quæ satis est exigua: constituit sex Tetrarchias: quas ibidem affirmat, Regnorum instar fuisse. Tales ergo Magos fuisse, qui Christum quæsierunt: nempe, Toparchas, sapientia, & religione insignes: proculdubio putamus. Quod autem omni sapientia imbuerentur, qui inter Orientales Principatui destinabantur: docet Moïsis exemplum, Ægyptiorum Regno destinati: qui in omni Ægyptiorum sapientia, à diuo Stephano Acto. 7. eruditus, traditur. Nec eius socer lethro, Madianitarum Princeps, Magiæ, & Philosophiæ, expers fuit. Eum enim, Mercurium esse Trismegistum (quem tantoperè celebrauit antiquitas) Doctorum plerique, non leuibus, nec futilibus coniecturis, contendunt. Si quæras. 3. Bienniōne post Christi ortum, an diebus tredecim, Bethlehemiticam ciuitatem adierint? Respondemus, die eos decimo tertio aduentasse. Chaldæi quippe erant Magi, & posteritate forsitan (quod Chrysostomo, Hieronymo, & Ambrosio, visum est) aut

certè ex disciplina , & secta Balaami Chaldæi. Sic enim se vocat ipse, Nu. 23. inquit. *De Aram adduxit me Balac , Rex Moabitarum: de montibus Orientis.* Et Deuter. 23. scriptum est, quòd Moabitæ adduxerunt Balaam de Mesopotamia Syriæ, ad maledicendum populo Israël. Licet finit, qui Balaam, Huzeum putent: quemadmodum Nume. 23. à nobis explicatum est. Chaldæa autem Regio, est Iudeæ propinqua: illique Orientalis, inter Babylonem & Arabiam , Tygrim & Eufraten. Quam describunt Plinius lib. 6. c. 28. Strabo lib. 16. Volaterra. lib. 11. Geographiæ. Huius partem, Mesopotamiam quandoque, diuinis in literis vocari: docet Stephanus Acto. 7. Et Plinius eam Prouinciam, Chaldaicæ Regionis partem, vocat, ex qua oriundus fuit Balaam (erat enim Aramæus, vt paulò superiùs ostendimus.) De Aram, inquit, vocauit me, Rex Balac. Nam Haraïn Naharaim, Hebræi Mesopotamiam vocant: id est, Haram duorum fluuiorum. Vox enim, Naharaim, dualis est numeri: sic dicta, quòd inter Tygrim, & Eufraten , media sita sit. Quò alludit nomen Græcum, Mesopotamiæ, à, mefos, quod est, medius: & , potamos

tamos, quod est, fluuius. Alij putant, sic eam vocatam, à primo eius cultore: cui; Aram nomen fuerit. Eúmque nominis sui urbem, in ea Regione cōdidisse: eiusque filiū, nomine Hus, in cāpo Damasceno, urbem nomine Aram, in memoriā patris cōdidisse: cū campus suo nomine, terra Hus, dictus sit. Balaámque Huzzum, & Madianitam fuisse: nam Iudi. 6. Madianitę, Orientis populi appellantur. Affirmátque, Madianitas, populos fuisse Syros, Damascenos, & Cælesyros, Huzeos: & nomina nonnunquam cōfundi. Est ergò diuinis in literis Hará, Prouinciæ Mesopotamiæ (quæ pars est Chaldeæ) & urbis quōdam in ea celebris, nomen: quæ Charam etiam, per n Cheth. dicta est, à Chara fluuiio: non procul à Nisibi, siue Antiochia (olim vrbe clarissima) sita. Quò loci Thare, pater Abrahami, obiit mortē: atque eo vita functo, Nachor, frater Abrahami, moratus est. Hanc Prouinciā, Babiloniæ Sapientes habitasse (quos & Chaldeos, & Magos, vocatos, diximus) Strabo, clarissimus Author, lib. 11. & 17. & Ammianus lib. 23. apertissimè affirmant: et si non me fugiat, Herodotum, Historiæ patrem, lib. 1.

c.ii.cùm Mædiam in 6. Prouincias diuifisset: vltimam, Magis tribuiffe: & Plin. lib. 6. c. 27. Pafagardâ Castellû, & Echbatanam urbem, illis assignaffe. A prouincia tamen Aram, fe vocatum refert Balaam, de montibus Orientis: quòd diuinis in literis, terræ quæ funt Iudeæ Orientales, Oriēs appellentur: quo fenfu Gen. 13. fcriptum eft. *Elegit ſibi Loth Regionem circa Iordanem: & receſſit ab Oriente.* Cæterùm, quòd inter Aquilonem, & Oriētem, Chaldæa ſita ſit, reſpectu Hieroſolymæ (vt cēſent Hieronymus Hier. 25. & Zacha. 2) nunc Orientalis, nūc Aquilonaris appellatur. Diſtat verò vrbs Arā, à Hieruſalem, centum ſeptuaginta duabus Hiſpanicis, & Perſicis paraſangis. Vr verò Chaldæorum, (quam vrchoam, Ptolomeus vocat) ducentis duodecim: vt Canus Author eſt lib. de locis Theologicis. II. c. 5. vbi ſuo more elegantiffimè, & eruditiffimè hunc locum verſat. Potuerunt igitur commodè paucis diebus adire Magi Hieroſolymā: præfertim. cùm Dromedariis vterētur: quos Philoſtratus, in Apollonij Tianæi vita, & hiſtoria, mille ſtadiorum ſpatiū, vnius diei itinere, conficere affirmat. Cui accedit
 testi-

testimonium Aristotelis lib. 9. de animal.
historia c. vlt. qui tradit, celerius eos mul-
tò quàm Nisæos equos, currere. Probat
hoc etiam expeditè, historia Iacob. Cùm
enim eum Laban fugientem, ex Meso-
potamia, Iudæam versùs persequeretur:
septimo die cōsequutus est eum, ad mō-
rem Galaad: qui est principium Libani.
Et agebat quidem secum Iacob greges,
vxores, ac paruulos. Laban autem, non
ante diem tertium, fugam generi depre-
henderat. Non ergò oportet, varias iti-
neris rationes excogitare. Remigius si-
quidem, tam breui, tantum Magos iter,
miraculosè confecisse arbitratur. Augu-
stinus, & Chrysostomus, ante natum
Christum, stellā ab eis visam, existimāt.
Epiphanius, Heres. 51. & Zacharias Chri-
sopolitanus, bienniò post natum Chri-
stum, Hierosolymam Magos attigisse,
putant. Quibus manifestè historia hæc
Euangelica repugnat. Primū, quòd Mat-
thæus hoc loco, ad uerbio excitandi vsus
sit: inquit, Ecce, Magi ab Oriente ve-
nerunt: indicans sane rerum consequen-
tiam, & propinquitatem. *Cùm natus esset
Iesus in Bethlehẽm Iudæ, in diebus Herodis Re-
gis: Ecce, inquit, Magi &c.* Non enim de

retam fera, sed de subitaria, improuisa;
& proximā, series historiæ, ea verba pronuntiari permittit, quale est illud Gen. 24. *Necdum intra se verba compleuerat: & ecce, Rebecca egrediebatur &c.* Et illud Poëticū.

Audiat hæc aliquis, vel qui venit: Ecce Palamon.

Deinde, quòd Magi, diuinum puellū Christum, in Bethlehemitica vrbe inuenerunt: in qua beatissima Virgo cum diuina prole, & sacro coniuge Ioseph, diebus. 40. (nempe vsque ad Præsentationē) mansit. Post purificationem verò (teste Luca) in ciuitatē Nazareth regressi: paulò post, Angelo monente, in Ægyptum concessēre. Nec fuit vlla ratio illis, redeundi in Bethlehem, post biennium: in qua vrbe tamen, narrante Matthæo, Magi Christum inuenerunt. His accedit cōmunis Ecclesiæ vsus, sentētia, atque traditio: quæ die decimo tertio post Christi ortum, Epiphaniarum sacras ferias celebrat: censetque, diebus tredecim, Magos, iter suum confecisse. Cuius quidem authoritas, si Osiandro vilis est: nihil mirum, cū impudentissimus Hæreticus, ab eius Castris transfugerit. Nobis tamen veneranda, diuina, & sacrosancta esse

esse debet. Nec obstat, quod ille obijcit: Virginem scilicet Deiparam. non Agnū, sed par turturū, aut duos pullos columbarum, in Purificationis oblationem obtulisse: cum Lex Leui 12. id permiserit, his qui pretium agni non possent inuenire: nempe, pauperibus. Igitur, nondum aurum, atque Thesauros, Magi obtulerant. Sunt enim qui putent, eam auri copiam, sacratissimam Virginem, aut in diuinos, aut in pauperum vsus, statim contulisse. (Sciebat enim, paupertatem, & inopiā, placere filio.) Quamobrem, parce, & vix, eam viaticum ad fugam, & necessaria ad peregrinationem, ex Magorum muneribus reseruasse. Sūt qui eam, maioribus hostiis, modestiæ gratia abstinuisse, arbitrentur. Non enim decebat, pudicam Virginem notę paupertatis, in templo educatam: subito diuitis oblationem inferre. Nec illud alterum: Herodem scilicet, re prius cū Magis: accuratissimè communicata: occidisse pueros Bethlehemiticos, à bimatu, & infrà: secundum tempus, quod exquisierat à Magis. Nam (vt suo loco posterius dicemus) verba illa, secundum tempus, (vt Euthimius obseruauit) non sunt referenda

Joseph. lib.
16. antiq.
c. 7.

da ad totam orationem, & pericopem præcedentem: sed tantum ad particulam infra. Nec potuit Herodes, Romam euocatus (ut Iosephus est Auctor) sequendi in pueros libidini, qua ardebat, satisfacere: præsertim, cum satisfactorius filiorum suorum accusationi, euocaretur: cum quibus par est, multos Regni Principes, aduersus eum coniurasse. Si quæras, tres ne Magi fuerint? an pauciores? an plures? Respondemus: numerum quidem pluralem, à Matthæo constitui: dicente, Ecce Magi ab Oriente venerunt. Certum tamen, non explicari. Probabilius proinde esse, Ecclesiæ consuetudinem, & traditionem amplecti: quæ & pictura, & communi, ac publico omnium fere consensu, tres Reges Magos fuisse, putat.

Zoroaster.
1. astrorum
observator
& cultor.

8 *Vidimus enim stellam eius &c.* Ex Plinio lib. 2. Clitarcho. li. 12. Cælio Rodigino lib. 3. c. 42. Augustino Chiamensi lib. 1. de perenni Philosophia, ex nomine insuper ipso Zoroastri, Magorum Principis, & ex clarissimis quibusque Auctoribus, satis constat: Chaldaeos, siue Magos, Astronomicis rationibus summo studio, & maxima animorum contentione, incubuisse. Probant hoc aperte diuinæ li-

tere 2. Paralip. 32. Quò loci, cùm præmississent Ezechiaë morbum, illiusque dolorem, & luctum, quòd absque liberis raperetur, cùm ex sua posteritate, & sobole, Christum oriturum: spem prius animo concepisset, orationemque eius, & lachrymas, à Deo esse susceptas: optionemque illi datam, ut vtrum vellet, à Deo signum postulare: retrocessurum quippè decem lineis esse Solem, aut totidem lineis progressurum: illeque nihil moratus, Solis retrogradationem postulasset: quæ omnia 4. Reg. 20. & Isai. 39. fusiùs explicantur. Quæ non nihil etiam, ad diuini Verbi Incarnationem, pertinere videntur: quòd transgressis nouem Angelorum lineis, & choris, ad decimam usque, idest, ad humanam naturam descendit: & caro factum est. Non enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ: visus quodammodò Deus, à maiestatis, & magnitudinis suæ arce, retrocedere. Exinaniuit quippe semetipsum, formam serui accipiens &c. Cùm igitur signum hoc mirabile præcessisset: in Paralipomenis scriptum est. Attamen in legatione Principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum, ut quærerent de portento, quod accide-

rat super terram &c. Quibus verbis satis indicatur, quàm fuerint Magi, atque Chaldæi, rerum cœlestium studiosi: cum publicâ legatione missa, Merodach Baladam, filius Baladam, Rex Babylonis, quæsierit de retrogradatione Solis. Id enim est portentum, atque miraculum, quod tunc acciderat super terram: die, horis decem prorogata. Nō dubium est, cœlesti numinis afflatu, orto, & fulgente nouo sydere: Magos intellexisse, eximiū illum, & diuinum Regem Iudæorum, natum: quem tantoperè sacrorum, ac prophanorum Vatum Oracula, prædicabant. Deum, pariter & hominem, futurum: pro mortaliūque afferenda libertate, & salute, mortem, atque Crucē esse subiturum. Cuius deinde Religioni, & cultui, abdicatis, & reiectis Idolis: vniuersum genus humanum, erat operam daturum. Sacrorum quidem Vaticiniorum copiam habuerunt, ex consortio Iudæorum: qui annis. 70. inter Babylonicos sunt peregrinati. E quorum numero, quàm plurimi, Cyri beneficio uti noluerunt: qui eis reditum, longo illo postliminio, in patriam concedebat. Verū inter Chaldæos manentes, magnam illis, rerum

rerum sacrarum cognitionem contulerunt. His accessit, Vaticinium illud celebratissimum, de Christo: quod cecinit Balaam: (cuius aut posterì, vt Chrysostomus, Hieronymus, & Ambrosius, sentiunt: aut certè confectatores, ac Discipuli, Magi fuère) quod Numer. 24. sacris literis insertum, ac omnium seculorum memoriæ, consecratum est. *Videbo eum, sed non modò: contuebor illum, sed non propè. Orietur Stella ex Iacob, & consurget virga de Israël: & percuiet Duces Moab, vastabitque omnes filios Seth. Et post pauca. De Iacob erit, qui dominetur. &c.* Christus enim Paganismum, & falsam multorum Deorum Religionem, Evangelica prædicatione euertit: & Idola omnium gètium, & omnium mortalium, manibus excussit. Duces enim Moab: Idololatriæ Principes, & falsæ Religionis Antesignanos, vocat. Filios autem Seth, vniuersum genus humanum. quòd pereunte Adami sobole, communi orbis inundatione, solus relictus fuerit superstes Noë, ex posteritate Seth. Quapropter Chaldaeus Paraphrastes, simplicissimè Vaticinationem hanc, de Christo interpretatur: quem violētissimè Iudæi, ad

ad Dauidem rapiunt. Nam etsi Dauid Moabitarum Regnum exciderit, & funiculus mensus fuerit Moabitas 2. Reg. 8. non tamen dominatus est omnium filiorum hominum. Sic enim vertit Chaldaeus, Pericopē illam. Et vastabit omnes filios Seth. Balaam verò, prædicit euentus nouissimorum temporum. Sic enim Christi tempora: nouissima hora, & nouissimi dies, sacris in literis appellantur. Fluxerunt autem, inter Balaam, & Christum, anni. 1500. Prædixit etiam, Virgineum partum, & Christi natiuitatem: noui syderis ortum, indicaturum. Accedebant his Oraculis, Sybillarum prædictiones: quæ adeò circa hæc tempora in omnium ore versabantur: vt Vergilius, Augusti tempestate, cecinerit.

Ultima Cumæi, veitn iam carminis ætas:

Iam redit, & Virgo: redeunt Saturnia Regna.

Iam noua progenies, cœlo demittitur alto, &c.

Et Cicero 2. de diuinatione prodiderit, Ostendisse quosdā Senatui, carmina Sybillina: quibus prædicebat, ea tēpestate, Regē esse oriturū: quē, si Romani, salui, & incolumes esse vellēt: abiurato veterū Regum odio, placidē essent suscepturi. Et Suetonius in Vespasiano, & in Tito, retulerit:

retulerit: circa ea tempora, vulgatissimū
fuisse, inter vniuersas Orientis gentes:
antiquum Oraculum, fata, mūdi, & om-
nium mortalium Imperium, Regi, apud
Hebræos orituro, portendere. Mitto in-
numera alia Sybillarum, & aliorum Va-
rum, quos habuit Gentilitas (quales Ba-
laam Aramæus, Mercurius Trismegi-
stus, Abaris Hyperboreus, Zamolxis Ge-
ta, Orphæus Græcus, Zoroaster Persa) de
Christo Oracula, & Vaticinia. Nam hi
forsitan, Deo impellente, & afflante, vt
genus humanum hac ratione, Euangeli-
cæ prædicationi pararetur: multa sacra-
menta de Christi ortu, de captiuitate, &
Redemptione generis humani, de iudi-
cio finali, de sempiternis denique sup-
pliciis, quæ manent impios: prædixerūt:
vt Eusebius lib. 11. præparat. Euang. c. 10.
& lib. 4. vitæ Constantini, & Nicepho-
rus lib. 8. c. 29. sentire videntur. Quibus,
verba illa Pauli egregiè fauent, Roma.
1. quia quod notum est Dei, aut, vt alij
vertunt, quod de Deo cognosci potest:
manifestum est in illis. Deus enim illis
manifestauit, non solum rerum effecta-
rum mole, pulchritudine, & varietate
(quem manifestandi modum, sequentia

indicant: inuisibilia enim Dei, à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta &c.) Verùm etiam traditione, & peculiaribus afflatibus: quos Deus vltro, Gentilium Vatribus potuit aspirare, & immittere. (Vaticinium enim, Dei donum est: quod peccatoribus quoque immerentibus, & impiis, merè gratis donari potest.) Nec vates tantùm: verùm Dæmones etiã ipsos, variis in locis fundentes Oracula, coëgit testimonium ferre veritati. Cæterùm, quoniam & Sybillarum, & aliorum Vatum, & dæmonum ipsorum Respon-
sa, & Vaticinationes, copiosè à Cice. lib. 2. de diuinat. Deo. & ab August. lib. 8. de ciui. cap. 22. & à Lactantio lib. 4. de diuin. inst. cap. 18. ab Eusebio, Iustino, Clemente Alexandrino: & copiosissimè, & accuratissimè, ab Augustino Chiamensi Episcopo, in elegatissimis suis lib. de perenni Philosophia, sunt propositæ: vnum tantùm exemplum, ex Suida proponam: quod ille Auctor clarissimus narrat, in dictione, Augustus. Affirmat enim, Augustum, bellis ciuilibus cōfectis: orbiq; singulari sua virtute, pace reddita: solenne centum bouum sacrificium, Apollini, in Delpho obtulisse. Cumq; de succes-
fore

fore Imperij : Apollinem consulisset: nullo ei reddito Responso, instaurasse sacrificium: petiisseque ab Apolline, cur ei minimè respondisset. Cui hæc interroganti: huiusmodi Responsum datum est.

*Me puer Hebræus, Deus, Diuos ipse gubernās:
Cedere sede iubet, tristémque redire sub orcū.
Aris ergo hinc, tacitus abscedito nostris.*

Quo habito Responso : Augustum, Romam se contulisse : & in ipsa Capitolij area, templū, hoc titulo exedificasse.
ARA PRIMOGENITI DEI.
Cognouerunt præterea, receptione, de Deo, multa mortales : quòd rerum diuinarum, ac futurarum notitiam, quam quondam habuerat Adam : eius posteris, per manus, successoribus tradiderint. Itaque cum Magi, antiqua suorū, siue Prognitorum, siue Præceptorum traditione, & Theologia, compertum habuissent, Regem ex Iudæorum gente, olim nasciturum : cui omnium mortalium, ac totius mundi Regnum deberetur : eumq; verum Deum, hominemque futurum : eiusque natiuitatem, ortu noui syderis, indicandam : summo studio (iam inclinantibus annis : & fama, de propinquo

eius ortu, orbem peruagante) obseruabant, num Stella illa, tandiu desiderata, appareret. Hanc cum iam ortam, & mundo fulgentem, essent contemplati: per Angelum (vt Auctor Commentariorum imperfectorum, qui, Chrysoptomi titulo circūferuntur: contendit) aut certè per somnum, aut aliàs à Deo moniti, confidenter adeundam esse Hierosolymorum urbem, Iudaïci Regni principem, atque Metropolim: requirendūque puerum iam ortum, ac generis humani salutē destinatum: intrepidè, Magi, diuinis Oraculis confirmati, viam ingressi sunt. Hinc est, quòd cū Cometæ, & noua sydera, nihil faustum, aut propitium, rebus humanis inuehere vulgò existimentur. (nunquàm enim spectati sunt impunè Cometæ: nunquàm futilibus, incanduit ignibus æther.) Magi tamen, Astri illius ortum, mortalibus salutarem, esse, intellexerunt. Quod quidem Chalcidius Platonius, cū Platonis Timæū suis Commentariis illustrasset: sapientissimè obseruauit. Docens enim, non semper bella, & morbos, Regumq; ac Principum interitus, Cometarum, ac nouorum Syderum ortus, portendere: his verbis

bis vsus est: vt sunt apud Clementem Alexandrinum, in Stromatibus. Est quoque alia sanctior, & venerabilior Historia: quæ perhibet, ortu Stellæ cuiusdam, non morbos, mortésque denuntiatus: sed descensum venerabilis Dei, ad humanæ conseruationis, rerúmque mortalium gratiã. Quam Stellam, cū nocturno itinere suspexissent: Chaldæorum profectò Sapientes, viri, consideratione rerum cœlestium fatis exercitati: quæsiuissent dicuntur, recentem Dei ortum: reperitque illa Maiestate puerili, venerati esse: ac vota, Deo tanto cōuenientia, nuncupasse. Hactenùs Chalcidius. Non fauet huius stellæ ortus, vanissimis Genethliacorum prædictionibus: quorum terri culamenta firmissimis suis Oraculis, è mortalium pectoribus Spiritus sanctus expunxit. Nam Hierem. 10. scriptum est. *A signis cœli, nolite metuere, quæ gentes timent. Et Isai. 47. Sta cum incantationibus tuis, & cū multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua: si fortè quid prosint tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum. Sta, & saluent te Augures cœli, qui contemplantur sydera, & supputant menses, vt ex eis annuntiarent ventura tibi. Quo*

loci, pro Auguribus cœli: Septuaginta, Astrologos vertunt.

¶ Vbi est, qui natus est &c.) Vfus Articuli præpositiui, hoc loco constituti (cuius vim, c. præcedenti annotauimus, in illa verba, *Ecce virgo concipiet &c.)* expedite docet, sermonem esse de Rege illo Messia, insignissimo, & famatissimo: quem sacra Prophetarum Oracula, tãto operè celebrant. Græca enim habent *ὁ rexθεός*. idest, vbi est ille natus Rex Iudeorum?

5 *Sic enim scriptum est per Prophetam. Et tu Bethlehem, terra Iuda: nequaquàm minima es in Principibus Iuda. Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Israel. Testimoniũ hoc, productũ est ex c. 5. Micheæ: Sed aliquãtò diuersius. Sic enim habet Micheas. Et tu Bethleem Ephrata: paruulus es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel: & egressus eius ab initio, à diebus æternitatis. Hæc loca, vt inter se pignantia: & quæ difficile in concordiam reduci possint, multi producunt: quòd Bethlehẽ, terram Iuda, Matthæus vocauerit, & nequaquàm minimam: quam vrbẽ, Michæas Ephratam, & exiguam, aut paruulam, appellarit. Matthæus, in Principibus: Micheas verò, in millibus Iuda. Quapropter, quidam*

dam ad tropos cōfugientes: dicunt, Ironiam esse in Michæa, in illis verbis: Paruulus es in millibus Iuda. Vt sensus sit. Et tu Bethlechem, Ephrata, exigua scilicet, & paruula es, in millibus Iuda: ex te tamen egressus est Dauid, & egredietur multò Dauide præstantior, Messias. Sic enim interpretatur Chaldæus Paraphrastes verba illa: *Ex te egredietur mihi, qui sit dominator in Israel.* Perinde ac diceret. Exigua quidem, & negligenda, scilicet, est Hispalis, inter Hispanicas vrbes: quæ tamen per se est opulentissima, & feracissimos campos habet: & Traianū, & Theodosiū, virósque alios multos primarios, & Principes protulit. Nam Italica, à qua hi oriundi erant: haud procul ab Hispali, sita est. Aut si dixeris: Exiguum oppidulū est, Vallis oletum: nec nomine adhuc vrbis, inter tot Hispanorum ciuitates, insignitum: & tamen Regiam Curiā, & amplissimum Senatum alit: Reges etiā (inter quos, Philippum, Regum maximum) in lucem edidit. Erasmus suspicatur, Hyperbolem esse, in illis verbis Matthæi, *Nequaquam minima &c.* pro eo quod est. Adeo quidem humilis es: vt ne minima quidem vocari possis, inter Principes

Iuda. Alij putant, verba illa Micheæ, paruulus es, in neutro genere esse vertenda: sic. Parū est, vt sis in millibus, aut in Principibus Iuda: hoc est, vna ex nobilissimis, & insignissimis vrbibus Iuda. Futura enim es omnibus insignior, ortu Messie qui in te est nasciturus. Dicunt enim, Hebræos, neutro genere carere: eiúsque loco substitui masculinū, aut fœminæū. Alij putant Matthæum, bona fide retulisse Sacerdotum, Scribarūque verba. (Nam qui Euangelistarum errorem allegant: qui non consultis autographis, veteris Testamēti testimonia produxerint, sed vt memoriæ occurrebant: blasphemant planissimè: nec digni sunt, quorū blasphemix, in hac serie recitentur.) Alij sentiunt, testimonium hoc Michææ, recitari iuxta fidem versionis Syriacæ: quæ ea tempestate, in omnium manibus versabatur. Sunt quibus verba Michææ, per interrogationem legenda videantur. Et tu Bethlehem Ephrata, paruulus es in millibus Iuda? vt negatio sit subintelligēda: nequaquam: quia ex te mihi egredietur Messias. &c. Mihi verò, planissimus adeò videtur Remigij Commentarius (à quo, non omninò alienus est Hieronymus

ronymus) vt semper miratus sim, quòd tantum negocium facefferit hic locus, viris eruditis. Nam & Matthæus, & diuinarum literarum Interpretes (qui non à scribendo, sed ab Scriptura sacra, quam diu noctuque versabant, Hebraice, sophrim, idest, Scribæ sunt appellati) hoc Michææ Vaticinium, non ad verbum: sed Paraphrasticè, vt cōmodiùs, & apertius ab Herode, & Magis intelligeretur: recitarunt. Itaque, seruata sententia: à verbis paululùm declinatum est. Et tu Bethlehem Ephrata (inquit Michæas) vt eam distingueret, ab alia Bethlehem Galilææ, in sorte Zabulō. Iosu. 19. A qua oriūdus fuit Abesam, Iudi. 12. Hoc idem fecit Matthæus, dicens. Et tu Bethlehē, terra Iuda. Michæas addit, paruulus es. Si mēnia scilicet, & vrbis frequentiam spectes: exiguus es vicus. Si tamen, oriuturi in te Ducis, ac Regis Messie dignitatem, & prestantiam consideres: nobilissima, & insignissima es omniū vrbium: etiam, Principū Iudæ. Priori sensu, dictū est à Michæa, paruulus es: posteriori, à Matthæo, nequaquam minima es. Porro quod Matthæus dixit, in Principibus: Michæas, in millibus: in causa est, ambi-

guitas vocis Hebraicæ אלהי aleph : quæ & millia, & principes, significat. Habet autē Epithasim, illud mihi, Micheæ, *Ex te mihi egredietur, qui sit dominator &c.* id est, in gloriam Dei, & vtilitatem totius populi : Est autem apertissimum testimonium de Christi diuinitate, quod sequitur. Et egressus, aut egressiones eius (nomen enim illud, pluralis est numeri) ab initio, à diebus eternitatis. Vtitur autem plurali: quia filius semper, iugi emanatione procedit à Patre: Iesus Christus, heri, & hodiè: ipse, in secula. Id est, Christus erit verus homo, & verus Deus: Patri coæternus. Dubium est, an mala fide, vltimam hanc Vaticinij Pericopem, Sacerdotes, & Scribæ, subduxerint: ne Messia diuinitatem, Herodes agnosceret. vt Chrysostomus arbitrat. Mihi persuasum est, paucissimos ex Iudæorum gente, Regnum spirituale Messia, eiùsque diuinitatem intellexisse. Quod hoc loco satis ostendunt Rabinorum Commentaria: quæ hanc Micheæ Prophetiam, ad decretum æternæ prædestinationis detorquent. Et emanationes, inquit, eius (plurale pro singulari,

lari, more Hebraïco) Emanatio, aut egres-
fio, aut ortus eius: scilicèt, Mēſſiē: decre-
tus est ab æterno. Quanquàm ſint non-
nulli, qui hunc locum, violenter, & coa-
ctè, & omninò repugnantem, ad Zoro-
babelem Traducant: cùm ille, ortus Ba-
bylone fuerit.

6 *Et ecce Stella, quam viderant in Oriente,*
&c.) Hic locus explicare videtur, nō ha-
buiſſe, ſcilicèt Magos, Ducis comitem,
ſtellam. Quapropter, ea fulgente, & ſe
itineris ducem præbēte: gauiſi ſunt gau-
dio magno valde. Non enim potuit ma-
iori verborum pondere, Matthæus, gau-
dij magnitudinem: quam iterum viſo ſy-
dere, & de ſpe ſua cœlitus confirmati, ſa-
cri hi Philoſophi, & Reges, animo con-
ceperant: explicare. Mirum autem vide-
tur vehementer, ſi cœleſte hoc aſtrum,
poſt exitum, & profectionem Magorum
ab Hieroſolymis, publicè ab omnibuſeſt
conſpectum: quòd natum Regem, ſoli
ipſi requiſierint. Verum forſitan, non
omnibus datum eſt, ſplendidiffimum il-
lud iubar conſpicere: aut Cometes, eo-
rum inſtar fuit: quos Aſtronomi ferunt,
adeò & figura, & ſitu, & luce, fixis ſyde-
ribus eſſe ſimiles: vt vix à peritiſſimis
Aſtro

Astrologis fecernantur. Ego verò existimo, Reges, clam vocatos ab Herode, post prandium (nam fortè eos hospitio suscepèrat: (fuit enim Herodes magnificentissimus: vt Iosephus affirmat) & sub Vesperum, in vrbem Bethlehemiticam profectos: quæ Hierosolymorum ciuitati, propinquissima est, (nisi enim nos, aut scala miliarium, aut locorum situs, in carta quam habemus Geographica, fallant: vix distat Bethlehem ab Hierosolimis, octo passuum millibus) sub noctem, Stellam antecedentem vidisse (quam viderant in Oriente) vsque dum veniens, staret suprà, vbi erat puer.

7 *Et intrantes domum &c.*) Theophilatus obseruauit, Magos, Dominum Iesum, non in antro illo, in quo natus est, inuenisse: quò se contulerant beatissimi Coniuges, Maria, & Ioseph, quòd non fuisset illis hospitij copia, præ turba, & eorum multitudine, qui Bethlehem cõfluxerant, nomina daturi. Quapropter, oportuit eos, in suburbanum agrum diuertere, vrbi propinquum: qui erat (quæadmodum diuus Iustinus Martyr & Philosophus, & Nicephorus lib. 1. cap. 12. & Marianus Reatinus Episcopus, in scholiis

liis in epistolam Hieronymi. 48. & omnes Syria affirmant.) Mariæ Salomæ: ubi compertum habebant spelūcam esse exiguam: eoque fugiendi strepitus atque tumultus gratia, & hospitij (vt prædiximus) inopia, se receperunt: ibique sacratissima Virgo, in loco vsque adeo angusto, atque neglecto, peperit filium suum Primogenitum. Verum aliorum deinde discessu, habuere domunculæ alicuius copiam: in eaque felicissimi hi Reges, atque Philosophi, inuentum diuinum Infantem, cum Maria matre eius (nam fortè tunc Ioseph aberat.) procidentes adorauerunt, & mysticis muneribus venerati sunt.

8 *Et responso accepto in somniis &c.* Confirmat hic locus, quòd nos paulò superius diximus: Magos scilicèt, non solum ortu Stellæ: verum diuina quoque reuelatione admonitos, profectiōem, & iter in Hierosolymorum urbem, quæsituri Regem illum natum, qui Deus, & homo erat: adornasse, & instruxisse. Hic enim, de reditu in patriam, & de negligendo Herode, diuino Oraculo admonentur.

S V P E-

S V P E R I O R I S
Euangelici fragmenti, mo-
ralis expositio.

9

QUOD Christus Redemptor noster, sub Herode nascitur: satis indicat, rebus conclamatis, & perditis, Deū opem ferre: nēpe, in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Sic sub Ioram 4. Reg. 7. obsesse Samariæ, & fame ingenti, ac omnium rerum penuria laboranti: & Hierusalem sub Ezechia, cū iam omnia humana præsidia essent deplorata: cēlitus succurrit. Nec mirandū, quòd Herodes regnet, Christúsque Rex Regum, in splelæo ortus, paulò post Herodem fugiens, Ægyptum adeat: nam Rerum publicarum id peccatis exigentibus, incomprehensibili Dei consilio fit sæpe, vt Regna obtineant Hypocritæ: & mali bonis, & stulti Sapientibus imperent. Quapropter, eleganter

ganter Ecclesiast. 26. versu 25. scriptum est. *In duobus contristatum est cor meum: & in tertio, iracundia mihi aduenit. Vir bellator, deficiens per inopiam: & vir sensatus, contemptus: & qui trāsgreditur de iustitia, ad peccatum, Deus parauit illum, ad Rompheam.* Vulgóque ita cōparatum est: vt viri virtute, pietate, literis, & eruditione præstantes, graue imperitorum, & ambitiosorum hominū iugum, patiantur: quòd egregia indoles, & virtus, non honori illis, sed inuidiæ fit. Vidi (inquit, Salomon Eccles. 10.) malum sub Sole. Positum stultum, in dignitate sublimi: & diuites, sedere deorsum. Vidi seruos, in equis: & principes, ambulantes super terram, quasi, seruos. Nabucodonosor apud Danic. 4. c. vidit arborem excelsam, atque frondosam: cuius ramos, atque cacumina, obtinebant aues: subtus verò eius vmbra protectæ feræ bestiae, & cætera animalia, habitabant. Hæc erat Reipub. & Monarchiæ facies, quā, ex bono & æquo, æqui Principes administrabāt: ius suū vnicuiq; tribuentes. Verū hac nostra tēpestate, proh dolor, videas Herodē Regno præfici, fugiē tē Iesum: superexaltatos, & eleuatos impios, bestias, imperitos, & ignaros Reip. culmi-

culmina obtinentes: aues verò, hoc est, viros insigni virtute, eruditione, & rerù agendarum scientia, præditos, sedere deorsum.

10 Quòd verò Magi ex gentibus, Stella fulgente, ad Christum vocantur: Sacramentum illud ingens est, vocacionis Gentium: quod c. superiori indicaui-
mus. Gentes scilicet, esse coheredes, & cōcorporales, & comparticipes promissionum eius in Christo Iesu, per Evangelium. Quod profectò sacramentum, adeò est archanum: siue Gentes, siue singulos mortales spectes: vt oporteat, proclamare cum Paulo. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei. Quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quem locum, ornatissimè tractauit Paulus Roma. 9. Diuinis autem Vaticiniis fuerat olim prædictum: non solùm Iudæos, verùm Gentium quoque omnium populos, participes futuros beneficiorum Christi. Hoc tamen interest: quòd Iudæis Christus, à Deo Patre missus est, ex iustitia (eis enim fidem suam obligarat) Gentibus verò, ex misericordia. Quod Paulus Roma. 15. expressit, inquiens. *Dico enim, Christum Ie-*
sum

sum, ministrum fuisse Circumcisionis, propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum: Gētes autem, super misericordia honorare Deum.

Deinde producit multa diuinarum literarum testimonia, quibus vocationem Gentium confirmet: quæ simul explicat, diuinum hoc vocationis munus, & Gentibus, & Iudæis, ex misericordia contigisse. Iudæis quidem: quod gratis, & clementer, & ex misericordia, filium voluerit polliceri: quem, facta deinde promissione, ut suis promissis staret, ex iustitia præstitit. Gentibus autem: quod cum nihil eis fuisset pollicitus: noluerit tamen eas, suorum beneficiorum esse expertes.

II Ostendit prætereà, peculiaris hæc Magorum vocatio, diuinam vocationē, esse liberam: quæ tamen, & firmum fundamentum habeat, diuinam scilicet prædestinationem, & voluntatem: cuius dari non potest causa, præter diuinam *εὐδοξίαν*. Ita Pater: quoniam sic fuit placitū ante te. Voluntas tamen diuina, non potest, non esse æquissima: atque eam ob causam, vocatur *εὐδοξία* siue beneplacitum: quod nihil illi, nisi iure, & meritò, & benè, placeat. Vocat enim ab Oriente auem, & de terra longinqua virum: sed

non quemcunque : sed voluntatis suæ. Quod quidem , etsi de Cyro Isaias protulerit : de priuata vniuscuiusque vocatione, interpretari potest. Et quamquam (vt Augustinus inquit) infiniti propè sint, vacationum modi: dum alios beneficiis: alios terroribus , atque flagellis, alios verbi sui efficientia mirabili , alios intrariis impulsionebus , & instinctibus: alios pia sacrorum , ac piorum librorum lectione: alios, Sacramentorum vi: alios, ipsa suorum facinorum turpitudine , & atrocitate: alios denique , violenter, & quodammodò repugnantes, & longè diuersa meditantés, ad se (vt magnes ferrum) Deus rapit, & trahit: vt Paulū. Admirandum profectò tamen , & stupendum vocationis genus, hoc est: quo Magos, ad se vocat. Per eadem namque studia, quibus homines sunt dediti, & additi: ac eisdem mediis, quibus plerumque ipsi Deum inuenire desiderāt: benignè, atque clementer, sese illis offert. Magos, Astrorum contemplationi deditos per Astra vocat. Piscatorem Petrum, ingenti piscium captura: quam cum ille præter consuetudinem, & naturæ ordinem, esse cerneret: ait. Exi a me Domine: quoniam

homo

homo peccator ego sum. &c. Thomam, Dicentem: Nisi misero digitum meum, in loca clauorum: & misero manū meā, in latus eius: non credam: Quā misericorditer, quā dulciter, quā amanter, incredulum adhuc, & cespitantem: eisdē ipsis, quæ ille proposuerat, mediis, vocat? inquit. Infer digitum tuum, in loca clauorum: & mitte manum tuam, in latus meum: & noli esse incredulus: sed fidelis. Proculdubio, hoc est, quod per Oscā olim prænuntiatum fuerat. In funiculis Adam, traham eos: in vinculis Charitatis. Hoc est: dulciter, amanter, benignè clemēter, misericorditer. Nam cum homines ritu ferarum animantiū, rationis expertum, viuentes, fustibus essent adigendi ad diuinæ legis obseruantiam: vt solent cogi iumenta refractaria, & recalcitrantes equi: Ego tamen, in funiculis Adam traham eos (Deus inquit) id est, more hominum, ratione præditorum. Cum eis agam: trahens, & vocans eos amantissimè, & eos mihi deuinciens, arctissimis charitatis vinculis, & amplexibus. Sequar eorū studia: & non aliter ac Aucupes, & venatores, his rebus, quibus ipsi delectantur, eos capiam.

12 Obseruandum verò maximè in hac Historia, Christum Iesum, Seruato-rem nostrum, nihil moratum, aut æterni Patris obedientiam, aut officium suū. Feruet enim eximia charitate sacrum illius pectus: & vix in lucem editus, Pastores per Angelos, & Reges per sydera, ad se vocat. Iure ergò diuinis Isaïæ vaticiniis, olim fuerat prædictum, Voca nomē eius, Accelera, Spolia detrahare: festina prædari. Qui diuini Vatis locus, adeò est fœcundus, opulentus, diuinisque sacramentis refertus: vt nō abs re, priusquàm hæc illi verba paucissima, à Deo essent proposita: audierit. Sume tibi librū grandem, & scribe in eo, stilo hominis. Velociter spolia detrahe &c. Cū enim tota huius vaticinationis scriptura, voculis tantū quatuor constet (ex quibus, duæ sint monosyllabæ) syllabis prætereà septem, & literis vndecim (sic enim habent Hebraïca למחר שלל חסד id est: *lemaher salal.chas Bbax*) quorsum opus erat libro grandi, ni paucissimis illis verbis, grādia quoque rerum archana clauderentur: & quæ Deus, omnibus nota esse, vellet? Quò pertinent illa verba. Et scribe in eo, stilo hominis: id est, literis no-

tis, atque vulgaribus, & quibus assueverunt homines. Quo etiam sensu, Habacuc. 2. scriptum est. Scribe visum: & explana eum super tabulas: ut percurrat, qui legerit eum. Vt Prophetiæ ipsius maiestate, & insolito, ac nouo loquendi genere: vulgus etiam excitaretur ad intelligenda mysteria, quæ paucissimis illis literis consignabantur. Sunt qui putent, Prophetiam hanc, continere Epistolam, quam Deus Regi Assyriorum (ut Christi typo) mittat: cuius Epigraphæ sint, priora illa duo verba: Velociter spolia detrahe. Vertunt enim velociter spoliati, aut spolia diripiendi: *lemaher, Salal*. Et sequatur Epistola ipsa, duabus aliis dictionibus monosyllabis cõprehensa: *Chas, Bbaz*: idest, citò prædare. Atq; hi quidẽ, literã, lamed, pro datiui Articulo, sumpsisse videntur. Ceterũ cũ litera illa, Gerũdio, aut Infinitiuo iungitur: vsurpatur pro, ad. Quapropter, elegantissimè Pagninus vertit: ad festinandũ spoliũ, accelerauit prædam: Ut verba hæc, in mirabilem illam Christi prope- rantiam, festinantiam, & celeritatem, referantur: qua vixdum natus, alligauit fortem: & vasa, ac spolia eius diripuit: Confestim quippè, veluti celebratis pu-

blicis, atque communibus generis humani comitiis: Iudæorumque Pastoribus ac Gentium Magis totius orbis legatione functis: utrumque populum, fide sibi, & amore deuinxit. Et die octauo, effuso sanguine: sempiterno Patri, generis humani pretium spopondit, atque repræsentauit. Exiguum illum ac infantilem sanguinem; velut tessaram, & signum, Patri præbens, ingentis & immensi illius pretij, quod pro asserenda mundi vita, ad Crucis mensam, diris & incomprehensibilibus pœnis, atque cruciatibus, sponte aditis: erat redditurus. Ut hi facere solent, qui de pretio rerum ingentium, inter se conuenientes: accepto in signum, aut in tessaram pacti initi, anulo, aut exigua parte pretij: cetera, ad mensam numeranda, designato tempore, remittunt. Atque adeò festinauit Christus, prædam à faucibus Diaboli eripere, funditus euerfa illius tyrannide, & stirpitus euulso, & excisso illius imperio: ut in vitæ flore, id est, anno ætatis sue trigesimo tertio, & paucarum horarum spatio, rapi voluerit: ut iure ab eodem Isaïa, dictum sit sanè. De Angustia, & de iudicio, sublatus est: id est, celerrimè. Tanto porrò impetu, in
mortali

mortalium hostes, dæmones, velocissimus, & insignis prædator hic noster, grassatus est: vt ab eodem Vate Euangelico, scriptum sit. Omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimentum mixtum sanguine, erit in combustionem, & cibus ignis. Quem locum, sic dilucidius reddiderunt Septuaginta. Quia omnem stolam congregatam dolo, & vestimentum commutationis restituent: & cupient, igne esse combusti. Sermo est de Christo, qui foras eiecit huius mundi Principem: & prædam, quam ille dolo, & malis artibus diripuerat, eius manibus extorsit: vt sensus sit. Reddet proculdubio. Sathanas, reddent & eius ministri, ac satellites Dæmones, animas: quas, per peccatum, diuinis ornamentis, idest, gratia, donis, atque virtutibus nudauerant. Quibus, si optio daretur: mallent, perire flammis: quam prædam amittere, & animas, dolo raptas, restituere. Hanc Christi festinantiam, explicant crebro diuinæ literæ. Nam Sponsa illum describit, salientem in montibus, & colles transilientem. Et Psal. 19. de eo scriptum est. *Exultauit vt Gigas, ad currendam viam, &c.* Quibus igitur verbis, qua orationis copia, &

eloquentia , aut qua dicendi facultate, explicari potest: quanta nos socordia, & negligentia, huic, Christi Iesu Redemptoris nostri, festinationi occurramus? Quàm simus, ad illius vocationem surdi, & negligentes? Oremus ergò illum instanter, & assidue, vt lethalem hanc lethargum, & pestiferum veternum, animis nostris excutiat, atq; depellat. Oremus inquam, cum Spōsa: Trahe me post te: curremus.

13 Quòd verò Reges, sapientia insignes, Christum requirunt: ostendit planè, fœlices futuras Respublicas (vt dixit Plato) si aut Reges philosophentur: aut Philosophi, Regnis præficiantur. Regiùmque esse, diuinis parere legibus: & ea, quæ illi placita sunt, semper meditari. Dedit quippè Regibus Deus, possessiones Gentium: & labores populorum comedunt: vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant. Vide quàm prosperè cesserit Dauidi, Iosaphat, Iosia, & Ezechia, Regibus: quòd quæsierint Deum, in corde perfecto: idest, syncerè, candidè, & ex animo. Memento Domine (inquit Ezechias, iam iam moriturus) quomodò seruiet tibi, in corde perfecto.

cto. Atque his paucis verbis : & vitam, & prolem, & aduersus hostes triumphum, atque victoriam, impetrauit. Quærendus igitur Christus : qui, ut inquit Paulus, est vita nostra, in quo viuimus, mouemur, & sumus: sicut Deut. 30. scriptum est. Adhæreas Domino Deo tuo : ipse enim est vita tua. Quia ecce, qui elongāt se à te : peribunt &c. Quærunt autem Magi Christum, Hierosolymis : quòd Hierusalem, typum Ecclesiæ gesserit : in qua, veritas earum rerum, quæ ad fidem spectant, requirenda est : & extra quam, non est Christus. Viuit Dominus : cuius ignis, est in Sion : & caminus, in Hierusalem. Benedicat tibi Dominus, ex Sion : qui habitat in Hierusalem. Id est : qui est ciuis Hierosolymitanus. Hispanicè. *Quæriene su Casa y hogar, en Hierusalem.* Habet enim Templum, & Altare, & Propitiatorium : vnde fundit Oracula. Ne ergò expectes diuinæ voluntatis Oraculum, extra Ecclesiam : de qua scriptum est. Et vocaberis voluntas mea, in ea : & terra tua inhabitabitur : quia complacuit Domino in te &c. Quamobrem, rediuius Iesus, conuescens, præcepit Apostolis, & his, qui Christianæ pietati nomen dederant :

ab Hierosolymis ne discederent: idest; ab Ecclesia: Sed expectarent promissionem Patris, quam audistis, inquit, per os meum: quia Ioannes quidem, baptizauit aqua: vos autem, baptizabimini Spiritu sancto. Nō enim datur Spiritus sanctus, extra Ecclesiam.

14 Quòd turbetur Herodes, qui per tyrannidem, Iudæorum Regnum inuaserat, ad nuntium Regis nati: nihil mirū. Non enim est genus hominum, adeò suspicax, adeò meticulosum: vt Tyranni, & hi, qui mentis sibi malæ conscia, stimulis aguntur. Quòd verò cum Rege, populus turbetur: familiare populi, & vulgi vitium, explicatur: nempe, adulatio. Vt enim vmbra, vniuersos sui corporis motus imitatur: sic vulgus, Regum affectus. Vt non aliter, ac imbricamentorum ventispicia, aut pelagi fluctus, versus eam partem, qua ventus ingruerit, agitantur: vulgi animus, ad eas mentis affectiones inclinet, in quas viderit, suos Principes inclinare. Vide, quàm facile Emor, Sichimitanis circuncisionem: & Hieroboam, Hebræis Idololatriam, persuaferint. Iure ergo, scriptum est. Qualis Rector ciuitatis: tales, & habitatores in

in ea. Et iterum. Qualis Princeps populi: tales, & ministri eius.

15 Quòd verò Herodes, consultis Iudaicæ gentis Sapientibus, & Sacerdotum Principibus, Magos, tanquàm exploratores, in Bethlehem mittit, Christum quæsituros: ut & ipse veniens, adoret: apertè indicat, multos esse, qui res per se præclaras, & excellentes, à viris, disciplinis, & literarum cognitione præstantibus, velint discere: non ut boni fiant, aut rebus cognitis benè utantur: sed contrà aut ut ea ratione, cōmodius suis cupiditatibus obsequantur, & habeantur in pretio: aut ut ditescant, & mundi fauorem, gloriam, & pompam aucupentur. Hos vocant diuinæ literæ ubique, mundi Sapientes: qui sua scientia, minimè perficiuntur, sed inflantur: quorum sapientia, quia carnis est, Deo aduersatur. Tales videas describi sæpe in Euangelio, Scribas, & Phariseos. Habet autem hodie mundus quamplurimos, Herodi simillimos: hoc est, Hypocritas, & qui pietatem eximiam præferant: ut eius extraria specie, & pulchritudine, simplicibus fucum faciant, & imponant, & præstigentur: cum non sint solliciti de Christo, ut eum
ado

adorent: sed ut illum interimant, veramque Religionem, & pietatem, funditus euertant. Ut & ego, inquit, veniens, adorem eum. Non dubium est, Magos, nati Regis diuinitatem, Herodi proposuisse: alioqui vanus videri poterat illorum labor, qui adoraturi Regem, aliis Regibus similem, tot labores subierint, & tantum itineris exantlauert. Quò fit, ut adorare (quod verbum late patet diuinis in literis) hoc loco propriè, pro eo cultu, & veneratione, quæ Deo impenditur, & significantissimè Græci, latriam vocant, usurpetur. Hunc etiam cultum, proficitur Herodes, se exhibiturum nato puero: sed dolosè, & fraudulenter. Nunc verò subiit animum meum admiratio: & quotienscunque mecum reputo, quàm transuersos nos agat, nostri ipsorum conceptus amor. Nunc enim efficit, ut quæ per se sunt clara: dēssimis, & plus quàm cymeriis tenebris, obducantur. Nunc, ut vera, & diuinis Oraculis prænuntiata: pro dubiis, & incertis reputemus. Nunc, ut non dubitemus, diuina consilia eludi, & destinatos à Deo euentus, humana posse ratione frustrari: cū scriptum sit: Non est sapientia, nō est prudentia, non est

est confilium, contra Dominū. &c. Christus Redemptor noster Luc. 28. acerbissimæ mortis suæ historiam, ita aperte, atque perspicuè ob oculos proposuit Discipulorum suorum: vt nullus superesset locus dubitandi. Ecce ascendimus (inquit) Hierosolymam: & consumabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas, de filio hominis. Tradetur enim Gentibus: & flagellabitur, & conspuetur: & postquam flagellauerint eum, occident eum. &c. Quid obsecro, proponi potuit, dilucidius? Verum, vt videas quàm difficile intelligamus, id quod nostris, aut votis, aut cupiditatibus, aduersatur, sequitur. Et ipsi nihil horum intellexerunt: & erat verbum absconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur. Hoc insigni Pleonasmō, rem esse prorsus stupendam, atque mirabilem, Lucas explicauit. Saul proculdubio compertum habebat, Dauidem Regnum initurum. Scio (inquit. 1. Reg. 24.) quòd certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tua Regnum. Idem fatetur de patre suo, Ionathas. 1. Reg. 20. At cum fidem, & constantiam verbi Dei, non ignoraret Saul: adeò cœcutiebat sui amore, & regnandi cupidi

cupiditate captus, & longiùs à recto abductus: vt nihil non moliretur, Dauidem è medio sublaturus. Vix enim credimus, vnquam euentura: quæ contraria sunt nostris cupiditatibus. Heu, quotusquisque credit, se mortalem, mortem, & iudicium strictissimum, subiturum? Quotidie corrumpimur, quotidie commutamur, inquit Hieronymus, & immortales nos esse, credimus. Achab, nō credit Micæ. 3. Reg. 24. Iudæi, non credunt cæconato. Iohan. 9. Herodes, suis dolis, diuina consilia putat, posse labefactari: cū scriptum sit. Consilium meum stabit, & voluntas mea fiet. Et iterum. Congregamini gentes, & vincimini: inite consilium, & dissipabitur: quia nobiscū Deus. Quorsum ergo spectabat falsa illa religio: vt & ego veniens, adorem eum? Quorsum ille furor: videns Herodes, quòd illusus esset à Magis, iratus est valde: & mittens occidit omnes pueros in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis?

16 Inuentum igitur puerum Magi venerabundi, procumbentes, adorant: & à pertis Thesauris suis, offerunt ei Aurum,

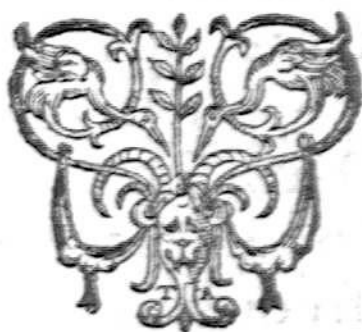
rum, Thus, & Mirrham. Primùm omniū, ut doceant, quā pietate, animi deiectione, veneratione, & cultu, Deus colendus sit. Quid facturus es vermis, vulgus fex, & peccatorum sentina: si Reges procumbunt? Deinde, ut doceant, Christum non esse quærendum, ut temporariis, & mundi opibus locupletemur: eorum instar, de quibus scribit Paulus: Existimantes, quæstum esse pietatem. Et turbæ: quæ panū, ac piscium conuiuio, excepta à Christo, in deserto: nitebatur, eum, Regem deligere. De quibus Ioan. 6. scriptum est. Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis, &c. Hanc etiam ob causam, abegit illum, qui tam prompto animo, in eius sese contubernium, & disciplinam dabat: inquiēs. Magister, sequar te, quocunque ieris, &c. Certè vix sunt hodie, qui adeò apertè diuitiis inhiēt, ac nos, qui religione, & Ecclesiastica militia sumus insigniti: & qui mundo renuntiasse, ac rebus caducis, & interituris, laqueum mandasse videmur. Quapropter, formidandum est vehementer, ne nos, qui in tot opibus acquirendis speciem pietatis præferimus: similes his
simus

simus, de quibus scriptum est. Munus quodcunque est ex me, tibi proderit. &c. Præsertim cum tantum à Conditoribus, & Progenitoribus nostris, de genere-
mus: qui in summa paupertate, vitam: nō in delitiis, & rerum omnium abundan-
tia, transegerunt. Habentes (inquit Pau-
lus) victum, & quibus regamur: his con-
tenti sumus. Et iterum. In fame, & siti, in
frigore, & nuditate, &c. Regium ergo
est, Christum quærere, & insigni sancti-
monia, & pietate esse præditos: non ut
ditemur, Episcopatusque, ac pingues
alias, & opulentas Ecclesię dignitates,
consequamur: sed potius, ut nos, nostrā-
que omnia, libenti, & alacri animo, ei
offeramus: nempe facultates, si quas ha-
bemus. Nam qui eas, pauperibus erogat:
aurum Christo offert. Et beneficentię
(inquit Paulus) nolite obliuisci: talibus
enim hostiis promeretur Deus. Animam
prætereā puritate nitentem, & crebris
orationibus, & affectibus in Deum, con-
tendentem. Qui enim animum, virtuti-
bus excultum, & ornatum: & orationis
assiduę contentione, & studio, cælos pe-
netrantem, Deo offerunt: thus offerunt,
omni Arabico thure, & eo quod fert Sa-
bæorum

bæorum Regio pretiosius: de quo, scriptum est. Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum, in conspectu tuo. Qui verò carnem domant, & variis afflictionibus, & pœnis, de ea supplicium sumunt: coguntque renitentem, & recalcitrantem, obedire rationi, ac Spiritui: hi profectò, probatissimam mirrhā veræ mortificationis, Deo offerunt: de qua, scriptum est, Digiti mei, pleni mirrha probatissima. Cant.

5. Et iterum. Cor contritum, & humiliatum,
Deus non despiciet.

K

SEQUENTIS

Euangelici contextus,

Exegesis.

VT adimpleretur, quod dictum est à Domino per Prophetam: dicentem. *Ex Aegypto vocavi filium meum* &c.) Testimonium hoc, sumptum est ex c. II. Osee. *Sicut mane transit: pertransiit Rex Israel.* Licet Hebraica Biblia, quibus nunc utimur: hanc pericopem iungant ultimo versui capitis decimi: ut principium undecimi, sint verba hæc. *Quia puer Israël, & dilexi eum: & ex Aegypto vocavi filium meum.* Non dubium est, vaticinationem hanc, ad literam intelligendam esse, de exitu populi Israëliti ex Aegypto: quem Deus Exod. 4. filium suum primogenitum, vocat: & voce amantissima, eum frequenter appellare solet, cegula: id est, peculium: (ut omittam interim septuaginta illa nomina, amoris plena: quibus Hebræi dicunt, se à Deo,

diuinis

*Cabalei
numerant
70. no.
mista fina
pura amā
tissima ab
Augustino
Hebræi ex
vocata in
Isa. 118.*

diuinis in literis appellatos.) Hunc sensum inducit, ipse sacrorum verborum contextus: omnium sacrorum Interpretum, tam Græcorum, quàm Latinorum, commentariis confirmatus. Nec ambigendum est tamen: ad literam, etiam de Christo, diuinam hanc Osæ Prophe-
tiam, esse intelligendam. Hic enim, vnus est, ex insignibus locis sacrarum literarum, qui habent plures sensus literales. Qualis ille Paralip. 22. *Ego ero illi, in patrem.* Quem Paulus Hebræ. 1. de Christo interpretatur. Et illud Exod. 12. *Os non minu-
minuetis ex eo.* Quod Ioan. c. 19. in Christum retulit. Et illud Psal. 8. *Ex ore infantium, & lactentium, &c.* Quem locum Christus ipse, in rem suam accommodauit, Matth. 21. Cùm enim duplex sit, sacrorum Oraculorum sensus literalis, siue historicus: quem scilicet Spiritus sanctus, Scripture diuinę Author, per voces significari voluit: siue propriè accipiantur (quemadmodum Deuteronomij 24. quò loci lex repudij, his verbis præscribitur. *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam: & non inuenerit gratiam in oculis eius, propter aliquam fœditatem: scribet libellum repudij, & dabit in manu eius: & dimittet eam de*

domo sua) siue improprie, & metaphoricè (quemadmodum Isaïæ 11. *Habitabit lupus cum agno: & pardus, cum hædo accubabit. Vitulus & leo, & ovis, simul morabuntur, &c.* Quæ sequuntur. Quæ ad literam de Regno Christi sunt intelligenda: & de efferis, & barbaris nationibus, & gentibus: quæ iam per Euangelij prædicationem, cures effectæ: cum miti, & humili populo Christiano, in eandem fidem, & in eadem studia pietatis conspirabunt. Et puer paruulus, id est, doctor quispiam humilis, & secundum seculum ignobilis: putà Petrus piscator, & Matthæus Thelonearius: minabit eos.) Alter sensus est mysticus: qui si per literalem, & historicum adumbretur, & asseratur à Spiritu sancto: proculdubio, & ipse literalis est. Sunt enim sensus illi duo subordinati, ut vnus per alterum significetur. Quæ assertionem, atque doctrinam, esse indubitatam: docent innumera diuinarum literarum testimonia. Quale est illud de Serpente æneo. Ioan. 3. de Iona. Matt. 12. de duobus montibus, & duobus Abrahæ filiis. Galat. 4. de arca Noe 1. Petri 3. Vt omittam omnem fermè Hebræorum historiam, quam explicat Paulus

lus 1. Cor. 10. Quò loci apertissimè affirmat, finem legis fuisse Christum, ad salutem omni credenti. Quapropter Spiritus sanctus, quo dictante, diuinæ literæ sunt editæ: Sap. 7. vocatur vnicus, & multiplex. Sub vnus quippè literæ cortice, atque putamine multiplicem sensum, & incredibilem diuitiarum suarum copiã claudit, atque reponit. Non est igitur absurdum iudicandum, si sacri Auctores, plerumque in caput referant, quod de membris etiam est interpretandum: aut generalem Scripturæ sacre sententiam, speciatim interpretentur: vt Vatablus, elegatissimus Auctor, annotauit, versans locum illum Psal. 8. *Ex ore infantium, & lactentium, &c.* Verùm hæc, alij alibi copiosius, & exactius: præsertim vir profectò pius, & eruditus Ioãnes Driedo lib. 2. de Ecclesiasticis scripturis, & Dogmatibus c. 2. Vocatio ergò populi Israëlitici ex Ægypto, adumbravit vocationem Iesu Christi ex eadem Prouincia. Conatus est tamen Osiander, caput illud vndecimum Osee, ad literam de Christo interpretari: sed superbe nimis iactans, se solum, locum illum intellexisse: Hereticorum more, vniuersos antiquos, pari-

ter & recentiores sacrarum literarum Tractatores, pro nihilo ducens. Cuius sententiam, & commentarium, sequutus est Isidorus, Episcopus Fulginas, in scholiis huius loci. Habet autem in hunc modum. Cum prius per Prophetam, Deus hortatus esset Hebræos, ut pararent se venturo Christo, vitæ candore, & nouitate: euulsis Idololatriæ, & cæterorum flagitiorum, quibus populus ille abundabat, spinis, atque radicibus: inquit: *Novate vobis novale &c.* (ut agro cordis expurgato, & exculto, cum fructu, venturi, & docturi Christi, diuinam sementem exciperent:) transit in principio cap. 11. ad ipsum Christum, dicens. Sicut mane transit, transit Rex Israël. Aut (ut alij vertunt) sicut mane, pereundo perit: aut extirpando, extirpatus est Rex Israël. Non enim est sermo de Ela, Rege Israëlitico: sed de Christo: ut sensus sit. Cum venerit Doctor iustitiæ, Christus: oportebit, temporis articulum obseruare, & præsentia eius opportunitate uti. Versabitur enim breuissimo temporis spatio inter mortales: & non aliter ac aurora, quæ statim elabatur, præcedit diem: præsentia eius corporalis, præcedet Evangelicæ

gelicæ promulgationis gloriam. Quæ
perinde ac splendidissimus, & fulgen-
tissimus dies, Christo è medio sublato,
& cælos inuecto: missóque Spiritu san-
cto: longè, latèque illustrabit vniuer-
sum terrarum orbem. Christus enim,
Redemptor noster, anno 33. exacto vitæ
suæ innocentissimæ: Crucem adiit: &
tribus annis & dimidio, docuit. *Hæc au-
tem* (inquit diuinus Vates *admoneo: quia
puer Israël est &c.* Hoc est: quia populus
Israëliticus, rudis, et puerilis est: alio-
rúmque sentētias & opiniones sequitur: à
quibus nonnunquam abductus, seduci-
tur. Quò fit, vt cum Herode turbetur:
& à Pontificibus persuasus, petat Chri-
stum crucifigi. Verùm cum hæc ex igno-
rantia peccauerit: non possum non cum
diligere propter futuram pœnitentiam,
& antiquam Patrum, ac Maiorum suo-
rum pietatem. Atque eam ob causam,
ex Ægypto vocaui filium meum. Id
est, cum ad asserendam eorum liber-
tatem, misissem filium meum Iesum:
ne eius mortem, cum Herode sæuien-
tes, maturarent ante tempus à me præ-
finitum ab æterno: misi quidem pri-
mùm infantem, & puellum Iesum,

peregrinaturum in Ægyptum, vt furenti Tyranno subtraheretur: ac deinde extincto Tyranno, Ex Ægypto vocaui filium meum. Hæc illi.

18 Verùm vt hunc locum, & multos ei in diuinis literis parallellos, & similes, pariter interpretemur: consentaneum est, vt semel ad vnguem explicemus, quo pacto sacrarum literarum Vaticinia, dicantur, re exhibita, atque completa. Sic enim, diuini Euangelicæ historiæ Scriptores, loquuntur: *Vt adimpleretur quod dictum est per Prophetam, aut Prophetas: siue vt Scriptura impleretur, dicens, &c.* Accidit porrò id dupliciter. Primum, cùm ea, quæ archanis in literis prædicuntur, iuxta intentionem Spiritus sancti, à quo potissimum sunt editæ, re exhibentur, atque præstantur: siue id Spiritus sanctus intenderit, ac designauerit, per historicum, & literalẽ sensum: siue per mysticum, in literali reconditũ, atque latẽtem, sed multò magis ab ipso Almo Spiritu assertum, intentum, ac designatum. Sunt enim multa nuda Vaticinia, quæ præter nudam historiam, nihil contineant abstrusum, & archanum: quale illud Micheæ, quod paulò superius

rius elucidauimus. *Et tu Bethlehem, terra Iuda &c.* Quibus verbis tantum prædicit diuinus Vates, nasciturum esse Christum, in Bethlehẽ. Et illud alterum. Isa. 7. *Ecce Virgo concipiet, &c.* Tantummodò enim vaticinatur Isaias his verbis, atque significat, Christum, oriturum esse ex virgine. Sunt tamen vaticinationes alię, quę præter literalem sensum, & historicum, aliũ habeant abditum & latentem: nõ aliter ac nucleum, literę putamine comprehensum. Quale est sacrum illud de Salomone, & de Christo (cuius typum gerebat Salomon) vaticinium 2. Reg. 7. *Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium.* Et illud alterum Exod. 12. *Os non comminuetis ex eo.* Quod profectò quotannis à Iudeis, in Paschali solennitate obseruatum: in Christo (cuius agnus ille imaginem adũbrauit & præsetulit) impletum est. Sic etiam Prophetia hæc Osee accipiẽda est. Nam ad literam loquitur de populo Israhelico, quẽ Deus optimus, maximus, ab Ægypto reuocauit. Mysticè verò, de Christo filio Dei legitimo, & naturali: quem filius ille adoptiuus, ab Ægypto reuocatus, præsignabat. Quòd si literalis Scripturæ sacre sensus is est, qui asseri-

tur, & intenditur ab eius potissimo Authore, nempe, ab Spiritu sancto: profectò mysticus sensus, historico, & literali significatus, & ab Almo Spiritu potissimū intentus, assertus, & designatus, literalis etiam dicendus est. Intererit verò sic inter purum literalem, siue historicum, & literalem mysticū: quòd ille per verba, hic autem per res ipsas, à Spiritu sancto significatur. Dicuntur prætereà Scripturæ, re exhibitæ, atque complete: quando ea fiunt, quæ in ipsis quidem Scripturis sacris prædicuntur: verum non his applicantur, quibus primariè, & propriè, iuxta Almi Spiritus intentionem, & mentem, conueniunt. Tribuuntur tamen aut rebus, aut personis similibus: quibus non minùs quadrare videtur, quàm his, quos primò, & principaliter, suæ orationis serie, & stilo, cōprehendit Spiritus sanctus. Quale est illud Matth. 15. *Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Isaias, dicens, Populus hic, labijs me honorat: cor autem eorum, longè est à me.* Et Matth. 13. *vt adimpleretur in eis Prophetia Isaiæ, dicentis: Auditum audietis, & non intelligetis, &c.* Hæc enim, & similia, etsi in vniuersum, & in genere his conueniant, qui similes, & pares sunt moribus, his,

his, ad quos orationem habebat Isaias: primò tamen, principaliter, & propriè, eos vult Spiritus sanctus perstringere, & notare, quos diuinus Vates alloquitur, sui temporis Iudæos. Vulgò autem recepta, & vsitata est hæc loquendi formula: vt cum ea, quæ dicuntur, aut fiunt, rebus pridem dictis, aut factis sunt similia: hæc, illa esse ad literam (Hispanicè, *al pie de la letra*) dicere, quæ olim dicta, aut facta esse, memorantur. Pollicetur quispiam, in diuinarum rerum tractatione, res ingentes: habetur de illius commutationibus, magna expectatio: at his in lucem productis, nihil affert, quod non sit tenue, exile, & multum infra omnium expectationem, & spem. Videtur, in hoc Auctore completum, illud prophani Vatis.

Parturient montes: nascetur ridiculus mus.

Quod quidem Horatius, de peculiari quodam Poëta, qui bellum Troianum canere instituebat, dixit. Per accommodationem verò, personis, & rebus similibus, eleganter aptatur. Implorauit quispiam in conflictu literario, alicuius Doctoris patrocinium: cuius ope existimabat, facile se aduersus

Antagonistas statuum : quem tamen cernit , ad primum statim congressum, succumbentem, & consilij inopem: aptè dicit. Videtur, in Patrono hoc nostro cōpletum, illud Comici.

Huic opus est Patrono , quem ego defensorē paro.

Agit quispiam de patre , miro amoris ardore erga filium affecto , quem vnicè amat: dicitque. Videres hominem , omnia negligentem, nihil curantē, vni huic rei mirificè intentum , vt præsenti filio delectetur , eumque apud se habeat , & videat: vsque adeò , vt in illo rectè completum dicas, illud Maronis.

Omnis in Aschanio, chari stat cura parentis.

Sunt qui hoc secundo modo, hunc locum Osæ, Christo conuenire existiment: nempe , per accommodationem. Cæterum superior Commentarius videtur exactior: quem sequutus est Hieronymus. Sunt etiam qui hac loquēdi formula , hoc est , per accommodationem, dicāt, ad Christum pertinere illud Psal. 77. *Aperiam in parabolis os meum, &c.* & Apostolis illud Psal. 19. *In omnem terram exiuit sonus eorum, &c.* Et Infantium cædi, quam Herodes in Bethlehem , & in omnibus finibus eius exercuit: illud Hier. 31. *Vox*

in Rama audita est, &c. Qui profectò interpretandi modus, facilis, & expeditus est: modò ne per accommodationem dicta intelligamus, quæ ex professo ab Almo Spiritu, de Christo, tanquam de Ecclesiæ capite, & scopo legis, sunt asserta. Quain re, maximo delectu, atque iudicio, est opus. Nec est existimandum, Ægyptios, apud quos hodie etiam celebris est locus, & maxima veneratione cultus cui, *Matarea*, nomen est: in quo puellus Iesus, cum dulcissima matre, & sacratissimo patre, & nutritio Ioseph, exul, & profugus habitavit: non procul à Caire vrbe, eius nunc Regni Principe, expectes penitus, & ignaros diuinæ Incarnationis fuisse. Diuus quippè Dorotheus Martyr, & Tyrriorum Episcopus, in Synopsi affirmat, Hieremiam, diuinum Vatem, summa ab eis Religione cultum: eiusque Reliquias, Magnum Alexandrum, condita in Ægypto nominis sui vrbe, ex Tanni, celebri Ægyptiorum ciuitate, in eam, Religionis, ac patrocinij causa, intulisse. Locum verò, ab Alexandrinis Tetraphylum, appellari: prodit Sophronius Patriarcha cap. 77. Prati spiritualis. Ab eoque Vate instructos Ægyptios

*Concordat
Epiphanius
in vita
Hieremie*

ptios, inquit Dorotheus, Deum ex Virgine oriturum, didicisse: eamque, ex se genitum Infan-tem, hospitij inopia, in præsepio reclinaturam. Quamobrem Ægyptij etiam Diui Dorothei tempe-
state, Virginem in lecto, & Infan-tem in præsepio, adorabant. Quod sit, ut recepta
Anisij opinio, de Imagine illa sacra diuæ Virginis Mariæ, quæ summa veneratio-
ne culta, in Ecclesia Principe seruetur: manu sacri huius vatis, Hieremiæ, con-
fecta: quæ puellum Iesum, sinu gestat: vera esse possit, cum ab Ægypti Solda-
no, Principi de Pollinac, dono data feratur: & locum illum sibi sacrum, & effi-
giem, maximis, & frequentibus miracu-
lis, Virgo beatissima illustret. Admonui-
mus nos testimonij huius diui Dorothei (quod maximè sacre illius statuæ vene-
rationi fauet) illustrem, & pientissimum, Ecclesiæ summæ Thesaurarium (ut vo-
cant) siue Sacristam: cum diuinam illam Effigiem beatæ Mariæ, celebrato etiam Sacro, effemus venerari hoc anno 1580. cuius potissimum ope, ex apertissimis pe-
riculis, & Hereticorum inuasionibus fre-
quentibus, sumus erepti, & liberati: du-
ctu obseruandissimi, & religiosissimi pa-
tris,

Anisium
vrbis Gal
lie, vulgò
El Puy:

tris, Domini Petri de Monte, meritissimi Prioris Cartusiae de Castris: viri optimi, eruditi & praestantes.

19 *Tunc Herodes, videns, quod illusos esset à Magis &c.*) Ex vi, & significatione aduerbij huius, tunc, videtur, Euangelicae orationis series, & continens, ac perpetuus ductus, postulare, statim post Praesentationem Domini in templo, hoc est, post quadagesimum diem ab eius ortu: Herodem intellexisse, Magos, quos ille forsitan illusos arbitrabatur, nec pro pudore ausos Hierosolimam reuerti: inuenisse quidem sacrum Infantem: intellectis tamen suis insidiis, nihil ei renunciasse. Nam cum multi rumores de natiuitate Christi iactarentur, quos partim Pastores, partim Magi in vulgus ediderant: illo potissimum Purificationis die, praedicantibus eius magnitudinem, ac diuinitatem, Anna, & Symeone, his qui expectabant redemptionem Israël: fama de eius ortu, vulgata, & confirmata est: quae non potuit non Herodis Regiae, & Tyranni patentissimas, ad hos potissimum rumores, aures, penetrare, & attingere: praesertim cum haec Hierosolymis accidissent. Quo effectum est, ut furore,

&

& eſtro percitus: miſſis ſatellitibus, Bethle-
 lehemiticos Infantes occiderit. Æthio-
 pes verò (quos Abyſſinos vocamus)
 puellorum ſacrorum numerũ, quatuor-
 decim millium fuiſſe, affirmant in Ca-
 none Miſſæ, quam more, & ritu ſuo cele-
 brant. Poſſeſt tamen aduerbium tunc,
 commodè ad id tempus referri, quo ſu-
 peratis apud Auguſtum filijs, Roma Hie-
 roſolymã reuerſus eſt: propter vſitatas,
 & crebras, diuinarum literarum antici-
 pationes, & recapitulationes. Nam etſi
 nulla hiſtoria prodiderit, Romam hoc
 tempore, ab Auguſto Herodem reuoca-
 tum: narrat tamen Iosephus, circa hæc
 tempora, accuſantibus filiis, compulſum
 eſſe, cauſam Romæ apud Auguſtum di-
 cere: eoque eſſe proſectum. Cùm verò
 rediiſſet victor: re forſitan, cum Auguſto
 communicata: bienniò poſt Magorum
 aduentum, aut circiter, infandum hoc,
 & immane facinus, auſum. Quòd ſi ſta-
 tim poſt quadregeſimum ab ortu Chriſti
 diem, & fugam eius in Ægyptum, Infan-
 tes ſuſtulit: verba illa (*mittens occidit omnes
 pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus fi-
 nibus eius, à bimatu, & infra: ſecundum tempus,
 quod exquiſierat à Magis*) ſic ſunt intelligen-
 da,

da quemadmodum superius subindica-
uimus, & volunt Euthymius Zigabonus,
& Canus Episcopus Canariensis. Nem-
pe, vt illa Pericopes (*secundum tempus, quod*
exquisierat à Magis) nō referatur in omnia
verba præcedentia: sed tantum in parti-
culam illam (*& infra.*) Legendum enim
est in hunc modum. *Mittens, occidit omnes*
pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus fi-
nibus eius, à bimatu. Et facta hoc loco, hypo-
diastole inferenda sunt verba sequentia
(*& infra, secundum tempus, quod exquisierat à*
Magis.) Si verò quæras, quorsum bimulos
occiderit: cū cōpertum haberet, pau-
cis antè diebus, visam à Magis stellam?
Respōdeo. Forsitan eorum verbis fidem
non habuit: cū apertè ab eis esset delu-
sus. Aut forsitan, ea sæuitie & immanita-
te, qua iussit occidi pueros: non solum
in Bethlehem, verum in locis quoque
collimitaneis, atque finitimis, locum ex-
tendens: extendit etiam, & prorogauit
tempus, vt in biennes quoque, & inno-
xios Infantes, parricidiū exerceret: hoc
ita Deo permittente, vt plures in suam
gloriā, & puelli Iesu, eximiis laureis de-
corandi: tanquam Euangelij, & Marty-
rum primitiæ, gloriosè occumberent.

De quibus, elegantissimus Poëta Prudentius, dulcissimè cecinit.

Saluet, flores Martyrum:

*Quos lucis ipso in limine,
Christi Insecutor sustulit,
Ceu turbo, nascentes rosas.*

Vos prima Christi victima,

*Grex immolatorum tener:
Aram ante ipsam, simplices,
Palma, & coronis luditis.*

20 Quòd verò impij, & non minùs quàm ipse Herodes, sæui, impuri, & immanes Anabaptistæ, Historiam hanc Magorum, expungendam esse affirmant ab Euāgelio Matthæi: quòd nec de Magorum aduentu, nec de Infantium interitu, Iosephus, aut alius quispiā prophanus Auct̃or meminerit: Respōdemus primum omnium, sacrarum literarum fidē, à Spiritu sancto, illarum Authore: non ab Æthnicis, & prophanis Scriptoribus, esse petendam. Deinde Egesipum, vetustissimū historicum, affirmare: Iosephum, multa, & præclara facinora, insignēsque sui temporis euentus, partim obliuione, & incuria: partim data opera, scientem,

ac volentem, præteriisse. Tacuit enim Christi resurrectionem: descensum Spiritus sancti, in Apostolos: ac multa alia. Tertiò, Chalcidium Platicum, (cuius testimonio superiùs vñ sumus) Magorum aduentus, adorationis, & munerum, & ortus syderis meminisse: Macrobius prætereà, ac Dionem Cassium Nicænũ, biennes ab Herode Infantes, occisos, commemorasse: Hic quidem in vita Augusti: ille verò, libro Saturnalium. 2. c. 4. Cùm enim facetias, & apophtegmata Augusti referret: incidit in historiam bimulorum Infantium, quos Herodes in Syria (cuius pars est Iudæa) occiderat: inter quos, proprium quoque filium sustulit. Quod cùm audisset Augustus: Macrobius, eum dixisse, tradit. Præstat Herodis esse porcum: quàm filiũ. Nam cùm esset profelytus: Iudæorum ritũ, à porcinis abstinebat. Hæc eadem refert Philo Annianus. Tanta verò sæuitia, & crudelitate, Herodes, nõ solùm in Iudæos: sed in suos quoque, græssatus est: vt uxorem propriam, Marianem nomine, nobilitate, & pulchritudine insignem: & duos, quos ex ea filios susceperat, Alexãdram, ac Aristobolum: & quinto ante mortem

suam die, tertium quoque filium Antipatrum, interemit: quē, habebat in vinculis. Excogitavit prætereā, facinus inauditum. Captos enim totius Regni viros nobilissimos, & in vincula cōiectos: præcepit forori Salome, eiúsque marito Alexe, vt simul ac infœlicem animam efflasset, interficeret: vt vel inuiti, Iudei, eius funus lachrymis prosequerentur. Iugulauit etiā affinem suum Iosippum, virum innocentissimū. Ob quas crudelitates (quas Iosephus lib. 17. antiq. c. 10. & lib. 18. c. 11. & de bello Iudaico lib. 2. c. 21. prosequutus est) sed potissimū ob necem Innocentium) vt Eusebius censet lib. 1. Historiæ Eccles. c. 8.) vermibus scattens, disenteria, podagra, & incredibili dolorū vi obrutus, miserè extinctus est. Philo author est, ab eodē sublatum esse Senatum illum supremum Iudæorum: quem ipsi, *Sanhedrim*, vocant: quod etiam sub antiquis Regibus olim, & mox sub Ducibus, & pontificibus, viguerat: occisosque Senatores illos illustres, ac præclaros: & eorum loco, profelytos quosdā, subrogatos: quorum Princeps fuit Amaleus, quidam profelytus: propter eximiā sacrarum literarum cognitionem, ei muner

neri præfectus. Quàm verò infirmum sit, hoc Parabaptistarum argumentū:quàm porro futile,& indoctum:probant multa alia, quæ Christo nato acciderunt insignia,atque præclara,& memoratu digna, quæ à prophanis Aucto-ribus, oblitterata, & posterorum memoriæ subtrahita sunt. Imò verò si quis prophanas Historias,& Æthnicos Auctores consideret: videbit,communi quadam Gentilium Aucto-ru conspiratione,& consensu,res à Christianis gestas, præteriri. Quòd si quis forsan, aliqua inevitabili ratione rerum nostrarum meminit:trāscursum, properanter, & parcè nimis eas attingi. Diuinus siquidem Epiphanius, in Zacharia Auctore est,(quem sequutus est Nicephorus lib. 1.c.14.)circa hæc tempora.Herodem, maxima cōrentione,& studio, Ioannem Baptistam extinguere voluisse: cū ortus eius miracula,indies fama increbrescente,vulgarentur: Atque eam ob causam diuam Elisabeth, cum sacra prole (quæ annum tantum & dimidium ea tēpestare agebat) profugā, in antro & spelæo quodam, cum filio latitasse: quam cū Zacharias coniux, noluiſſet prodere: ab atrocissimo Tyranno Herode,

inter tēplum & altare , ea propter occisus est. Quid commemorem virginem, puellum sacris papillis admotum , vlnis gestantē, Augusto à Sybilla in Sole ostēsum, iussūque adorare Infāntem, Deū? Cuius Historiæ tamē, Eutropius, & Orosius li. 6. c. 16. & Innocētius Papa Serm. 3. in feriis diei natalitij Christi Domini, & Seruatoris nostri, meminerūt? Quid quòd circa hæc tempora Oracula defecisse, Plutarchus libello de defectu Oraculorum, ingenuè profitetur? Narrat enim inter alia, Epitherse, Emiliani Rhetoris patre, in Italiam contendente: circa Echinidas Insulas, vento quiescente, & naue fluitante , ad Paxas deuenisse: vnde auditam esse vocem, Thamum, in clamantis. Erat autem is, Aegyptius, nauigij gubernator: cuius nomen, pauci ex vectoribus nouerāt. Cūque tertio vox illa, Thamum in clamasset: respondisse tandem Aegyptium, & quid vellet, percontatum: audisse. Cū ad Palodes perueneris: Pana magnum, mortuum esse, nuntiabis. Cū igitur eò peruentū esset, ventusque quieuisset: Thamum ex puppi, in terram exclamasse, vt audierat: Pana magnum, mortuū esse: sequutūque esse,

esse, non vnius, sed multorum gemitum, admiratione mixtum. Addam verò Plutarchi verba. Et quòd multi (inquit) adfuissent, famam celeriter Romam dissipatam esse: Thamumque à Tiberio Cæsare accersitum. Tiberium verò, usque adeò huic rei fidem adhibuisse: vt quis ille Pan esset, interrogaret, & quæreretur &c. Igitur indocti Parabaptistæ, frustra nobis & indoctè obiiciunt, Iosephi, & prophanorum Scriptorum silentium de nostris rebus. Nam quod addunt, non esse verisimile, tam præclaram, & illustrè Historiam, tres alios Euangelistas, omisissuros: æquè est indoctum, & impudens argumentum. Nam eodem pacto probari potest, Christum, minimè Lazarum quatrìduò post mortem, vitæ restituisse: quam tamen Historiam, ipsi recipiunt. Nam tantum Ioannes eius meminit. Verum hæc alibi fusiùs.

PL *Vox in Rama audita est: ploratus, & ullulatus multus. Rachel plorans, &c.* Sunt qui putent, hunc locum, per accommodationem, à beato Matthæo citari: eo pacto, quo superiùs. n. 18. Scripturas, per accommodationem impleri diximus. Putant enim, sermonem esse de populo Is-

raëlitico, in captiuitatem abducto. Nam Rachel, mater fuit Benjamin: cuius tribus censebatur, cū tribu Iuda: cuius partes, sequuta est in diuisione, & schismate Regni, sub Roboam: & auia Ephraim, quo nomine diuinæ literæ, decem alias tribus intelligunt. Sed non dubium est, ca. illo. 21. Hieremiæ, vnde testimonium hoc sumptum est: agi de aduentu, & ortu Saluatoris, & de vocatione Gentium, & de libertate generis humani. Hæc verò tanta sacramenta sub typo populi Israëliti, in captiuitatem abducti, proponuntur. Cū enim prædixisset lætitiā, & iucunditatem, longo postliminio in patriam redeuntium, ex captiuitate Babylonica: inquit, *Tunc lætabitur virgo in choro: iuuenes, & senes, simul: conuertam luctum eorum, in gaudium, &c.* insinuat, tempore veræ libertatis, assertæ per Christum (cuius typus fuit liberatio à seruitute, & captiuitate Babylonica) futuram Bethlehemiticorum Infantium cædē: audientemque esse vocem matronarum lugētium, ob extinctos puellōs, ei similem, quam edebant, cum sui filij, captiui Babylonem abducerentur. Itaque commodè prophetia hæc, de duplici matronarum

natum luctu, intelligi potest: sicut illa,
 Ex Aegypto vocavi filium meum: de
 vocatione populi Israëliti ex Aegypto,
 & de reuocatione Christi. Vox, inquit, in
 Rama. Interpres Matthæi reliquit vo-
 cem ipsam Hebraicam, quæ propria vr-
 bis Rama, Sortis Benjamin, propè Ga-
 baa, esse potest: (vt constat Iosue. 18. &
 Iudic. 19.) quam reædificauit Baasa, Rex
 Israël: & appellatiua, à radice *רם* rum:
 idest, exaltare, &c. inde Rama, idest, ex-
 celsa. Vnde, sensus est. Vox longè, lateq;
 edita, in excelsa audita est. Ploratus, &
 vlulatus multus. Hebraica habent. *Plan-*
ctus, & fletus amaritudinum: idest, ama-
rissimus: quod eleganter per vocem il-
lam, multus, explicatum est. Rachel, plo-
rans filios suos. Vsurpatur verò hoc loco
Rachel, Methonimicos: pro agro Beth-
lehemitico. Ponitur enim contentum
pro continente. Nam Gen. 35. in agro illo
sepulta traditur: cùm edito filio suo Ben-
noni, naturæ concessisset. Et noluit consola-
ri, quia non sunt. Hebraica habent: quia nō
est: scilicet, nec vnus quidem superstes.

22. *Defuncto Herode, ecce, Angelus Domi-*
ni apparuit in somnis, &c.) Iosephus lib. 17.
antiquit. cap. 10. auctor est, Herodem re-

gnasse annis septē & triginta: cuius Regni anno. 32. natus est Christus. Cumq; paucis post ortum suum sacratissimum, aut diebus, aut mensibus, in Aegyptum concesserit: par est, quinquennem, eum Iudæam reuertisse. *Audiens, quòd Arche, laus regnasset, &c.* Archelai meminimus supra.num.1.

23 *Vt adimpleretur, quod dictum est per Prophetas: quoniam Nazareus vocabitur.)* Cōstanter legunt vniuersi, Græci, ac Latini codices, per Prophetas: plurali numero. Nec putandum est, Prophetas aliquos obsoletos citare Matthæum hoc loco: quorum libri, aut temporum, aut bellorum iniuria interciderint: vti censet Chrysostomus. Nec rursus Prophetarū nomine, intellexisse Matthæum, tertiæ classis Prophetas: vt vult Osiander: cui antiquum est, sua somnia, atque figmenta, pro diuinis fermè Oraculis, simplicibus obtrudere: idque quàm arroganter? Triplex namque ferunt esse in diuinis literis, Prophetarum genus. Eorum primum, qui, cū res postulabat, Deum consulebant: illosq; sacratissimum numen, Suis Oraculis, & Responsis, dignabatur. Hos Hebræi, priores Prophetas

tas appellant : in quorum numerum reponunt Moſem, Samuëlem, atque alios, quos priſca ætas, Videntes nuncupauit. Secundum, eorum, qui quamuis nō haberent tam familiaria diuina Oracula, vt illius Reſponſis vterentur, cum vel-
lent: per eos tamen, quando erat opus, Deus ſuum populum admonebat. Hos vocant Hebræi, poſteriores Prophetas: Elifeum, Iſaiam, & cæteros. Tertium, illorum, qui etſi ipſi non eſſent clari vaticinio: ſacrorum tamē Vatum prædictiones, & Vaticinia, peculiari Dei ſpiritu interpretabātur. Hos Paulus ad Cor. vocat Prophetas Hebræi verò, Prophetarum filios, eoſdem appellant. Hos vult Oſiander, Prophetarum nomine, hoc loco Matthæum intellexiſſe: ſed falſò. Nam ſi hi (ex loco illo Iſai. II. *Et flos de radice eius aſcendet*) intellexerunt, Meſſiam, Nazareum vocandum: profeſſò nunquam Hebræorum Senatus, tam confidenter Nicodemum, Chriſto fauentem, repuliſſet: inquiens. Scrutare Scripturas: & vide, quoniam à Galilæa, Propheta non ſurrexit. Nec Nathanaël Ioan. I. mirabundus, dixiſſet. A Nazareth, poteſt aliquid boni eſſe? Non enim rationi eſt cō-
ſenta

sentaneum: Hebræorum doctissimos, has sacrorum Interpretum expositiones, & sententias, ignorasse. Quapropter, in primis, obseruandum est: particulam illam, vt, (quemadmodum superius cap. i. obseruauimus nu. 46.) hoc loco, non dicere causam finalem, sed rerum consequentiam: & quòd aptè, Nazarei nomē, iuxta Scripturas, Christo conueniat, & quadret. Nec aspernandum esse, nomen Nazareni: etsi Iudæi imperiti, & diuinarum Vaticinationum ignari, illud ludibriò habeant. Deinde, quòd nomen vrbis Nazareth, sacris in literis veteris testamenti, non inuenitur: siue ob loci obscuritatem: siue quòd labente ætate, nomen mutauerit. Vnde non satis constat, quibus literis, Hebraicè scribatur. Quòd si per literā Zaim, scribēdum sit: tūc, נָזְרִי *Nozri*, nomen, hoc est Nazarei, siue Nazareni, idem erit quod sanctus, aut separatus, & consecratus Domino, aut coronatus. Sanctum verò futurum, Messiam: vniuersæ diuinæ literæ testantur: præsertim, Danie. 9. Qui verò hanc Orthographiam sequuntur, putant, Euangelistam allusisse ad verba Angeli: qui de Samsonē sermonem instituens Iudic. 13. ita inquit. Quia Nazareus (Hebraicè

נֶזִיר *Nexir*,) Dei puer erit iste. Id enim de Sansone dici ad literam: mysticè verò, de Christo, qui verus est Samson. Atque eam ob causam (dicunt) Matthæum dixisse, per Prophetas: quòd liber Iudicum, opus sit Prophetarum, sibi inuicem succedentium. Quòd si his obiicias titulum Crucis Christi, quod extat hodie Romæ, in Æde Diuæ Crucis in Hierusalem: vbi nomen Nozri, non per Zaim, sed per Zadic, scriptum est. Respondent, non esse sumendum argumentum ex Ortographia, quam faber quispiam lignarius, rusticus, & ineruditus, rudibus & impolitis literis, titulo Crucis inscripsit (vt solent hodie tituli scribi, qui eorum tergo affiguntur, qui Romæ publicè vapulant: grandibus quidem, sed deformibus, ac impolitis literis.) Cæterùm (vt ingenuè fatear) ingeniosa hæc videtur, & pia: & prætereà, probabilia. Verùm ego pro comperto habeo, rectam Ortographiam esse illam, quã modò conseruat titulus Crucis: licet rudibus, & impolitis literis, ligno incisus: quem nos Romæ, nō videre cominùs, sed eminùs adorare meruimus. Habet autem in hūc modū. יֵהוֹשֻׁעַ הַנֶּזִיר מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים *Iehosuah hanozri melech*

melech ha Iehudim. Id est: Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum. Vbi vox, Nozri, per litteram Sadic, siue Zadic (quam alij proferrunt (x) descripta est. Quò fit, vt viri docti suspicentur, urbem Nazareth, in lib. Iosue, vocari Hafor, vel Henafor: aliquot postea literis, aut subtractis, aut mutatis. Nam vrbs hæc, in tribu Neptalim, sita est: & habet illius nomen, in medio dictionis, litteram, Sadic, per quam, Christi cognomen, non solum in Crucis titulo: verum in priscorum quoq; Rabbiorum Commentariis, scribitur. Iuxta quam Orthographiam, apertissime Nazarei nomen tribuitur Christo Isai. 11. quo loci nos legimus, *Et flos de radice eius ascendet*. Nam pro flore, Hebraica habent vocem נֶסֶר Naser: quæ significat florem: vel potius (vt Symmachus, & Theodotion, & Aquila, vertunt: teste Hieronymo) germen. Quo etiam pacto, eandem vocem vertit ipse Hieronymus, Isai. 6. Germen plantationis meæ: opus manus meæ, &c. Et Danie. 11. Et stabit de germine radicis eius, plantatio, &c. Est enim Naser (vt vult Rabbi David Kimhi) planta nouella, & tenera. Quòd verò locus ille Isai. 11. loquatur de Christo: satis ostendit

ostendit Chaldaïcus Paraphraſtes : qui eūdem, ita reddidit. Et egredietur Rex, de filiis Iſai. & Chriſtus, de filiis filiorum eius creſcet. Et rectè quidem, vocatus eſt Chriſtus, planta tenera : creſcens in dies flos, aut germen : quòd abſque vlla corruptione, ex Virgine intacta ortus fuerit, vt planta è terra : quodque nullam habens peccati vetuſtatem, germinis, aut floris in morem floruerit, atque vi-ruerit : odoris ſuauiſſimi fragrantiam, longè, lateque ſpargens. Quapropter, ſicut teſte hoc Vaticinio inſinuatum eſt, Chriſtum in Bethlehem naſciturum : cū dicitur. *Egredietur virga de radice Ieſſe.* Ita etiam inſinuatum eſt, eum, in vrbe Nazareth, educandum : cum dicitur. Et Neſer, id eſt flos, de radice eius aſcendet. Diuus autem Hieronymus, hūc eūdem locum Iſaiæ verſans in ſuis Commentariis : ingenuè fatetur, Hebræorum doctiſſimos arbitrari, ex hoc loco ſumptum eſſe, quòd in Euangelio Matthæi omnes quærunť Eccleſiaſtici nec inueniunt, vbi ſcriptum fit : Quoniam Nazareus vocabitur (etſi eorum ſententiam, ipſe magis probet : qui Nazarei nomen, per, Zain, deſcribendum, cenſent. Cæterum

Cæterum, quamquàm hoc tantum Isaiæ loco, Christiùs vocatus sit Nefer: Evangelista tamen citauit Prophetas, quòd alij Prophetæ, nomine idem significante, Christum appellauerint: nempe נֶסֶם Semah: quam vocem, germen interpretatus est Hieronymus, Hierem. 13. & 33. & Isai. 4. Loquuntur autem his in locis Hieremias, & Isaias, de Christo: quẽ vocant, germen. Et Zachariæ. 3. quòd loci nos legimus: Ecce, ego adducam seruum meum Orientẽ: Et c. 6. Ecce vir Oriens, nomen eius (quibus in locis, cunctis cõsistentibus, de Christo sermo est) pro nomine, Orientis, vox (*Semach*) collocata est: quæ magis significat germen. Potest etiam verti *nefer*, à radice נֶפֶר custos: quemadmodũ vertit eam, Interpres Iob. *Quid faciam tibi, o custos hominum?* Potest etiam verti destructor, aut deuastator: nam, Nasar, & seruare, & vastare, significat. Vtrumque autem mirificè conuenit Christo, & deuastare, & destruere peccatum (sicut Isai. 8. scriptum est. Voca nomen eius, spolia detrahare &c.) & homines custodire, atque seruare: vnde & Iesu, siue Saluatoris nomen, illi inditũ est.

Laus & imperium Christo in eternum

& ultra, Amen.

LOCI DIVINARVM

literarum libello hoc o-
biter explicati. —

Qui egrediebatur & non reuertebatur donec sic- Gene.
carentur aquæ. c. 8. pagina. 85. virgôque pul-
cherrima. c. 9. p. 83. vt coniectoris veritas pro-
baretur. c. 40. p. 82.

Et perrexit puella vt vocaret matrem. Exod. 2.
p. 85. Ego Dominus qui apparui Abraham &
Isaach & Iacob in Deo omnipotente & c. c.
6. p. 79. os non comminuetis ex eo. c. 12. p.

Orietur stella ex Iacob & c. numer. 24. p. 111. Num.

Hæ sunt generationes Phares. Ruth. 4. p. 39. Ruth.

Vsque in diem mortis suæ. 2. Reg. 6. p. 85. Reg.

De Phadaia nati sunt Zorobabel & Semei. 1. Pa Para.
ra. 3. p. 33. & 34. & 35.

Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & substan- Psal.
tia mea tâquã nihilũ ante. Psal. 38. p. 60. vani
filij hominũ mendaces filij hominum in stateris,
& c. psal. 61. p. 63. Donec ponã inimicos tuos.
Psal. 109. p. 85.

Ecce virgo concipiet. Isai. 7. p. 83. Sume tibi li-
bram grandem & c. Isai. 8. p. 132. & 133. Cu-
ius imperiũ super humerũ ei⁹. Isa. 9. p. 72. habi-
tabit lupus cũ agno & pardus cum hædo accu-

babit. *Isai. 11. p. 148. vox dicentis clama, & dixi, quid clamabo? Omnis caro fœnum &c. Isa. 40. p. 63. Egredietur vt virgultum coram eo. Isa. 53. p. 72. Generationem eius quis enarrabit. Isa. 53. p. 15. vocabitur tibi nomen nouum. Isa. 62. p. 77.*

Iere. *Scribe virum istum sterilem &c. Ier. 22. p. 31.*

Dani. *& 32. Ecce quasi statua vna grandis &c. Dani. 2. p. 57. & 58.*

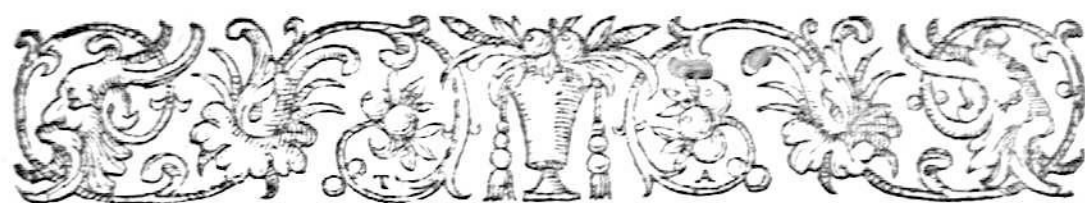
Videbam & ecce arbor in medio terræ, &c. Dani. 4. p. 117.

Osee. *Ex Egypto vocaui filium meum. Ose. 11. p. 153. & 146.*

Mich. *Et tu Bethlehem Ephrata. &c. Mich. 5. p. 118.*

Lucas. *Qui fuit Heli. Luc. 3. p. 45.*

Dico Christum Iesum ministrum fuisse circum-
Paul. *sionis &c Rom. 15. p. 128. & 129.*

INDEX RERVM ET SENTENTiarum quæ hoc libello continentur.

A

- ARONIS filij, Moisi attributi. pagina 36.
Additione, & subtractione, & mutatione literarum, multa archana diuina litera indicant. p. 14
Adoptio Hebraeis etiam ante legem & alijs gentibus familiaris. p. 39
Adorare quid. p. 140
Ægyptij non fuerunt expertes diuina incarnationis. p.
Alma tribus tantum in locis articulum habet prepositiuum. p. 83
Amoris proprij tenebra. p. 140
Amraphaël Rex Senaar, quis. p. 80
Anabaptistarum error.
Anne sacratissima monogamia. p. 55
Annius produxit in lucem libellos quosdam suppositios & pseudepigraphos. p. 25. & 25
Annotatores Complutenses. p. 61.
Aphricani sententia. p. 40. cur tantum probabilis & non certa. p. 44
Apollinis oraculum. p. 114.
Apollonius Tianeus Magus. p. 95

INDEX.

- Ante: antequam priusquam, quomodo diuinis in literis
vsurpentur.* p.73
Antipophora. p.7. & 73.
Articuli prepositiui vis & ratio. p.83
*eum habet vox Primogenitus Matth. 1. & vox na-
tus. Matth. 2.*
Aram à quo sic dicta. p.103
*Augustinus censet nulla diuina lege virum obligatum
fuisse ad prodendam vxoris impudicitiam.* p.74
Auctoris opinio media inter antiquos & recentiores
p.48

B

- B** *Asilius magos, id est, silentes interpretatur. p.93.*
*nomen Iesu duci putat à verbo יצא quod est me-
deri.* p.81
Beatitudinis & celestis Primogenitura tituli duo. p.10
Benedicti Aria Montani sententia. p.42
Binomij Iese. p.23. & Iechonias. p.31. & Abiud. p.36
Bonis virtus non honori sed inuidia est apud improbos.
p.127
Booz vnus non plures. p.21
Breue est quod finem habet. p.59
Brigitte testimonium. p.27

C

- Canis Episcopi Canariensis sententia. 27. eius rationes
& testimonia dissolui possunt. p. 28. cognoscendi
verbum quid impertet.* p.84
Chaluidij testimonium de Christo. p.97. & 117.
*Chaldei aëtorum obseruatores. p. 108. Magorum &
Hebræorum*

INDEX.

- Hebraorum patres. p. 97. vnde Christi orituri cognitionem habere potuerint. p. 110
- Catholici Euangelij nomine quid intelligant. p. 6
- Christus vbi natus? & quo tempore? & sub quo Herode. p. 88. & 89. natus in spelunca vrbi propinqua, qua erat in pradiolo Mariae Salome. p. 125. in qua non est à Magis inuentus. p. 124. cuius ortum diuino afflatu Magi cognouerunt. p. 116. & p. 110. quinquennis Iudaea ex Aegypto reuertitur. p. 170. datus Iudaeis quidem ex iustitia, gentibus vero, ex misericordia. p. 128. eius typus David. p. 18. & tres Iesus appellati. p. 78. in eius genealogia tres reges omisi. p. 23.
- Colosi natura. p. 57
- Concordatur locus de Zorobabele. p. 34
- Concordant Matth. & Lucas. à p. 36. vsque ad. p. 55
- Constantia & fides verbi Dei. p. 62
- Cōsolatur nos nomen Primogeniti, Christo tributum. p. 86
- Cur Deus Virginem desponsari noluerit. p. 70
- Cur sacra ipsa virgo oblationem pauperū templo intulerit. p. 107
- Curas suas pī Deo permittunt. p. 75

D

- David cur precedat Abraham. p. 17. typus Christi. p. 18. diuina reuelatione didicit Salomonis posteritatem septima generatione defuturam. p. 24
- David & Goliath consanguinei. p. 22
- Demonēs à cognoscenda diuinae Virginis perpetua virginitate arceri potuerunt. p. 70
- Deus liberaliter omnia largitus in proroganda vita metā, parcus quodammodo. p. 60. Moabi uero pepercit

INDEX.

propter Ruth p. 22. eius nomen sacrosanctum, Ie-
houah. p. 79. cur diuam Virginem desponsari volue-
rit. p. 70

Dei genitricis titulus omnes Maria laudes amplectitur.
p. 67

Diuina litera quos pauperes appellent. p. 6. quid intel-
ligant nomine libri. p. 9. & generationis. p. 12. & fœ-
ni. p. 65. & Primogeniti. p. 31. & 85. & Orientis.

p. 104. & & patris: quod nomen latissimè in
eis pater. p. 38. & 34. Vnum pro primo, p. 50. &
vocari pro esse vsurpant. p. 69

Discordia inter Mattheum & Lucam tam ab antiquis
quàm à recētioribus commode dissoluituram. p. 37.
vsque ad. 55.

Diuina sapientia Echonomia in priori Christi aduen-
tu. p. 71

Donec particula quid significet. p. 85

Dor Hebræa vox. i. generatio que pacto vsurpetur. p. 14

E

Ecce, ostendit nonnunquam rerum consequentiam &
propinquitatem. p. 115. & 116.

Echonomia diuina sapientia in priori Christi aduentu.
p. 71

Eli, Heliachim & Ioachim nomina Synonima. p. 45

Error aut temeritas Pagnini, viri alioqui p̃j & reli-
giōsi. p. 20

Error & blasphemia Anabaptistarum.

Error eorum qui censent Natham non esse filium Da-
uidis naturalem.

Error in libris Eusebianis. i. lib. historia Ecclesiast ca. 6.
quem Nicolaus Zegerus obseruauit. p. 41

Eliuabet cum puella Ioanne in antro latet. p.

Esdra

INDEX.

- Esdra* solus non seruat Orthographiam Galatini in nomine Iosedech. p.78
- Ethimon* nominis dulcissimi Iesu. p.76. & 81
- Euangelium* quid significet. p.1. Hebraicū. Bbasar explicat. p.2. & allusionem habet ad Christi incarnationem p.2. & 3. ei quadrant res Græca voce significata. p.3. illud primum omnium Christus pauperibus annuntiat. p.5. quid eo nomine Catholici intelligant p.6. Euangelij inuidiam, pulchra antipophora Paulus eleuat. p.6. & 7. promulgatione noui promissione vetustissimum. p.8. iungit vltima primis, & per methonimiam appellatur lex noua. ibidem.
- Extra Ecclesiam* non est Christus. p.137.

F

- Fæmineum*, aut *Masculaum* genus Hebraei, neutro substituant, quo illi carent. p.120
- Filij Aaronis* Mofi attributi. p.36
- Filij Merob*, Micholi attributi, ibidem.
- Filij* appellantur nepotes, generi & posteris. p.35. & 46.
- Filij Salomonis* septima generatione euerſi & pænitus exciſſi. p.24. & 25. & 26. & 27.

G

- Genealogis* Iesu Christi difficultates, toto lib. primo explicantur sed potissimum a.p. 17. vsque ad 55. ducitur autem eius genealogia ex gentibus, sed fidelibus p.19. & 20. & 21.
- Genealogia* interminata ad quos pertineat. p.55. & 56.
- Generationis* nomine quid Hebraei significant. p.12. quæ

INDEX.

ipsi vocibus Dor. & Tholiloth explicant, & quid v- trâque significet à. p. 12. vsque ad 17. Tholdoth. generationis nomen sex notulis scribitur Gen. 2. ho- mine integro, sed eo lapsò amittit literam van. quæ illi non restituitur, nisi Ruth. 4. & quare.	p. 13
Genetliacis non fauet noui syderis ortus.	p. 117
Golias & David consanguinei.	p. 22
Grecismus in vtero habere.	p. 74

H

Hebræorum sententia de Iechonia. p. 32. quo pacto con- cordent cum Ageo Ezra & Naenia: locum. 1. par. 3. p. 34. quo pacto filios adoptare sint soliti. 39. qui mos nunc etiam inter eos seruetur quando nomina pro- pria habent duas aut tres literas nominis ineffabi- lis. p. 45. vnum pro primo vsurpât & vnigenitum pro primogenito, & contra.	p. 50. & 51
Heli, Eliachim, & Ioachim nomina synonyma.	p. 45
Herodes sub quo Christus natus est, qui fuerit. p. 89. quã- diu regnauerit.	p. 70
Herodes tres in nouo Testamento, & qui.	p. 91. & 92
Hieronymi & Theophilacti sententia quod teneretur vir coniugis impudicitiam prodere.	74. & 75
Hispalis laus.	p. 119
Hyperbole.	p. 119
Hypocrite multi hodie.	p. 130

Iacob pater Diui Ioseph, germanus frater Heli patris beate Marie.	p. 42. & 50
Iactantia nobilitatis vana.	p. 61
Iehouah	

INDEX.

Iehouah nomen ineffabile. p. 62. & 63. & 76. & 77. & 78. & 79.

Ioachim, Eliachim & Heli nomina synonyma. p. 45

Iechonias binomius, genuit Salathielem. p. 32

Iesse binomius. p. 23

Iesu dulcissimi nominis Ethimē. p. 76. typi. 77. & 78. *Orthographia huius nominis. ibidem. illi additur litera. sim. i. clementia. ducitur à nomine Iehouah. ut quidam volunt. p. 79. & 80. sed nomen ineffabile non recipit literam haim, quam habet nomen Iesus. p. 81. unde & apud Græcos, & apud Latinos cōpendiarie scribitur cum he. sic. I H̄ S. p. 78. Basilus ducit hoc nomen a verbo iāco quod est mederi.* 81.

Ioseph sacratissimi virginitas & ætas quando Almam virginē duxit. p. 55. *eam duxit Iure propinquitatis. p. 47. omnes homines suæ ætatis virtute & sanctitate, superavit. p. 67. inter eum & virginem fuit verum matrimonium p. 69. eius insignis prudentia & clementia.* p. 75

Iosias genuit Ioachin. p. 30

Iober eius amici reges exigui siue Thoparchæ, quales habuit plurimos Oriens. p. 100. & 119

Iudeis ex iustitia datus Christus. p. 128

Iudæ incestū qui accusent ex patribus, & qui excusent. p. 19.

Ironia. p. 119

In præpositio pro ante. p. 30

L.

Lamed literæ vsus. p. 132

Libri nomine quid diuinæ literæ significant. p. 9.

INDEX.

- Libellus de legali Christi sacerdotio fictitius & fabul
sus.* p.86
*Lectio illius loci, à bimatu & infra secundum tempus
quod exquisierat à Magis.* p.160.
*Locus & tempus natiuitatis Christi sacris vaticiniis cō
forme.* p.88
*Locos diuinarum literarum obiter expositos, vide in
proprio indiculo.*

M

- Magorum nomen cur infame. p. 92. quid significet. 93.
eorum dogmata & viuendi ratio. 94. paulatim
ad malas artes deflexerunt. ibidem Magia duplex
naturalis & superstitiosa. p. 94. superstitiosa pro
fessores. p. 94. & 95. Pithagoras, Democritus, &
Apollonius Tianeus Magi superstitiosi. 95. Magiam
qui non didicisset non poterat regno Orientis præ
fici.* p.96
*Magi in magno honore habiti p. 96. duo fratres Magi
Persia regnum inuadunt, & septennio occupāt. p. 96.*
*Magorum & Chaldaeorum nomina confusa & quare.
p.97. qui Christum quaesierunt fuerunt sapientes &
reges exigui, quod probant multa sanctorum patrū
testimonia. 98. & 99. die decimo tertio Bethlehem
appulerunt. 104. & 105. & 106. Christi ortum diui
no afflatu intellexerunt. p. 110. non eum inuenerunt
in antro in quo fuerat natus.* p.124
*Matharæa locus prope Cairum, vbi Christus infans
exulauit.* p.157
*Maria diuo Ioseph nubit Iure propinquitatis. p. 47. in
ter quos fuit verum matrimonium. 69. cur fuerit
desponsata. 70. erāt patruels & cōsobrini. 49. vsque
ad p.*

INDEX.

<i>ad p. 55. vouerant virginitatem. 62. Dei genitricis titulus vniuersas beata virginis laudes amplectitur.</i>	
<i>67. eius priuilegia.</i>	68.
<i>Micholi filij sororis sue Merob attributi.</i>	p. 36
<i>Moabitur cur Deus pepercit.</i>	p. 22
<i>Mortis multum, vite parum homini tributum.</i>	p. 60.
<i>Mosi filij Aaronis attributi.</i>	p. 36
<i>Mundi insignis vanitas, statua Nabuchodonosorica similissima.</i>	p. 57
<i>Mundus etsi per se esset aternus nobis est instantaneus.</i>	p. 52
<i>Mutatione, subtractione, & additione literarum multa sacramenta diuina litera indicant.</i>	p. 14
<i>Multi scire cupiunt non vt boni fiant, sed vt discant.</i>	
<i>p. 139.</i>	

N

<i>Nabuchodonosoris statua mundo similis.</i>	p. 57
<i>Nathan, non adoptiuus sed naturalis & legitimus filius David. p. 50. eius posterit extinguit Salomonica posteritate, regno succedunt.</i>	p. 24
<i>Nazarei nomen.</i>	p.
<i>Neutro genere carent Hebraei.</i>	p. 120
<i>Nomen dulcissimum Iesu a. p. 76. vsque ad</i>	p. 81
<i>Nomina diuina Iehouah El, & saddei.</i>	p. 79.
<i>Nomina sapientium gentium diuersarum.</i>	p. 97
<i>Novi syderis ortus salutaris qui Genethiacis non fauet.</i>	
<i>p. 117.</i>	
<i>Numerus sanctorum Innocentium quatuordecim millia.</i>	p. 106
<i>Numerus pluralis pro singulari.</i>	p. 122
	Ofian

INDEX.

O

- Osiandri argumenta futilia.* p. 43. *eius impudentia.* si:
arrogantia & imperitia 149.
- Opinio antiquorum patrum concordantium* *Matthæum*
& Lucam. a. p. 37. vsque ad p. 44
- Opinio recentiorum eadem de re.* a. p. 44. vsque ad 48.
- Opinio auctoris eadem de re.* a. p. 48. vsque ad p. 55.
- Oraculum Apollinis.* p. 114
- Oracula circa Christi ortum defecerant.* p. 166
- Oriens diuinis in literis quid.* p. 104. & . p. 176

P

- Pagnini error viri alioqui & p̃j & religiosi.* p. 20
- Periphrasis Mesia.* p. 18
- Philonis Aniani libri supposititij.* p. 25. multa continent
falsa. 28. *eius de Davidis posteritate sententia.* 24.
& de Iechonia. 32.
- Platonis sententia.* p. 57
- Pleonasmus.* p. 141
- Plurale pro singulari.* p. 122
- Primogenitus pro vnigenito & contra.* p. 50. *quinam*
sint Primogeniti. 85. *aliij etate, aliij dignitate.* 31
- Prophani auctores cōsulto res à Christianis gestas præ-*
terire videntur.
- Prophetia gratia gratis data.* p. 114

Q

- Quinam ex patribus Iuda incestum accusent, & qui-*
nam excusent. p. 19
- Quo

INDEX.

Quo tempore Historia Ruth acciderit, ibidem.

R

- Reges tres in Christi genealogia prateriti.* p.23
Regis ad exemplum totus componitur orbis. p.138
Regium est diuinis parere legibus. p.136. & Christum
querere. p.144
Reipublica bene instituta facies. 127. *foelix illa in qua*
regnant sapientes. 136. *receptione multa mortales de*
Deo cognouerunt. p.115
Recentiorum de Christi genealogia sententia. p.26
Resipiscentibus non vulgaris locus apud Christum. p.61
Ruth historia qua etate accidit. p.61

S

- Salmon peculiari Dei consilio vxorem duxit Rahab.*
p.21. nec sunt multi Salmones inter Salmonem &
Booz, aut contra. 21. & 22
Sacramentum vocationis gentium incomprehensibile.
p.128
Scripturae sacrae Vaticinia quo pacto dicantur comple-
ta. p.152
Scribe non videntur mala fide tacuisse partem vatici-
ni Michae. p.122
Sensus literalis duplex. p.147. *literalis & mysticus.* p.148
Septuaginta Synagoge nomina. p.
Sim litera clementiae. p.79
Syderis noui ortus salutaris. p.116. *eius meminit Chal-*
cidius. 117. *non fauet Genetliacis.* ibidem.
Solis retrocessio. tempore Ezechiae incarnationis typus.
p.109

INDEX.

- Solui possunt rationes & auctoritates Cani. p. 28. & recentiorum. 29. Stella non fuit semper in itinere Magorum comes, & cur illis tantū Bethlehem proficiscentibus cognita fuit.* p. 123
- Subtractione, mutatione & additione literarum, multa nonnunquam sacramenta diuina litera significant.* p. 14.

T

- Tautologia vitata* p. 17
- Thamar non sine fide Christi à se orituri socero semiscuit.* p. 19
- Titulus crucis.* p. 173
- Titulus Dei genitricis vniuersa Maria encomia complectitur.* p. 67
- Tituli duo caelestis Primogenitura homini concessi.* p. 11
- Typi Christi.* p. 78. & 18
- Tyranni & malè sibi conscij meticulosi.* p. 138
- Tres reges in Christi genealogia præteriti.* p. 23
- Toleti vrbis regia Ethimon.* p. 13
- Tholdoth Hebræa vox quid significet.* p. 15
- Traducendi verbo quid Matthæus significet.* p. 75
- Tunc aduerbii vi & significatio.* p. 160. & 159
- Turpe apud Iudæos Originem ex gentibus ducere.* p. 23

V

- Verbi Dei fides atque constantia.* p. 62
- Verum matrimonium inter Diuam Virginem & Ioseph.* p. 69
- Vnus pro primo. & vnigenitus pro Primogenito & contra.* p. 50
- Vocari*

INDEX.

<i>Vocari pro esse.</i>	p.69.
<i>Vocatio multiplex.</i>	p.130
<i>Vocatio diuina libera.</i>	p.129
<i>Vocatio tum gentium tum hominum priuata, sacramentum habet incomprehensibile.</i>	p.128. voces Dor, & Tholdoth.
<i>Vt, plerumque non dicit causam, sed rerum consequentiam.</i>	p.15. p.82
<i>Vallisoleti laus.</i>	p.119

Z

<i>Zacharias Baptista pater ab Herode occisus & quare.</i>	p.165
<i>Zoroaster, id est, astrorum observator, aut cultor.</i>	p.108
<i>Zorobabelis Ethimon. p.33. an fuerit Salatielis filius à.</i>	p.33. vsque ad. p.36

L A V S D E O

In æternum & ultra.
Amen.

ERRATA

p. paginam. l. lineam designat.

p.4.l.12. actione. lege actionem p.8. in margine. 2. Ioan.2. lege. 1. Ioan.2. p.10. l.17. secundo. lege. secundæ. p.12. l.4. quales. lege qualis. p.17. l.vlti. nos. lege mos. p.21. l.13. intermittit lege intermitteri. & l.21. à Rahab lege. è Rahabab. p.30. l.6. Exo.21. lege. 12. p.37. l.vlti. sequenti. lege secuti. p.53. l.16. altissima. lege arctissima. p.64. l.14. festinam. lege festiuam p.70. l.21. effusas. lege offusas. p.73. erratus est numerus nam pro 73 est. 72. pag. 94. l.vltim. Zoroaster. lege Zoroaster. p.117. l.vlt. quem. lege quā p.122. אלהי lege אלהי p.132 erratus est numerus. pro 132 est. 131. p.141. l.2. Luc. 28. lege. 18. p.159. l.3. præstantes. l. præstantis. p.160. l. prima. ætæ. lege ætæro.

LVGDVNI,
EX TYPOGRAPHIA
THEOBALDI ANCELIN.

M. D. LXXXIIII.